

KÖNYVTÁRI ÉS SZAKIRODALMI TÁJÉKOZTATÁSI SZABÁLYZAT	BIBLIOGRÁFIAI LEÍRÁS. RÉGI NYOMTATVÁNYOK	KSZ/6
		A jóváhagyás időpontja: 2009

Elektronikus kiadás

Közreadja a Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztatási Szabványosítási Bizottság
Kiadja az Országos Széchényi Könyvtár (Budapest)

A bibliográfiai, könyvtári és szakirodalmi tájékoztatási munka szabályainak egy része szakmai szabályzatként jelenik meg. A szabályzatok a kulturális örökségintézmények (közgyűjtemények, például könyvtárak, levéltárak, múzeumok, archívumok) állományfeltáró munkájának egységesítését segítik elő.

A szabványok és szabályzatok vagy új változataik megjelenéséről a nyomtatott szaksajtó és az elektronikusan megjelenő tájékoztató fórumok adnak hírt.

A hatályos szabványok és szabályzatok jegyzéke, valamint az elektronikus formában közzétett szabályzatok és útmutatók a Könyvtári Intézet honlapján (<http://www.ki.oszk.hu>) a „Szabványok, szabályzatok, útmutatók, irányelvek” fejezetben férhetők hozzá, illetve tölthetők le.

E szabályzat tárgya a régi nyomtatványok bibliográfiai, könyvtári és más információs célra készített bibliográfiai leírása (a továbbiakban: leírás).

Az e szabályzat előírásainak alapján készített leírást általában más szabványokban és szabályzatokban előírt besorolási adatokkal kiegészítve lehet bibliográfiai, könyvtári és dokumentációs célra használni.

E szabályzat előírásai nem kötelező jelleggel alkalmazhatók az ősnymtatványokra is.

A MOKKA-R és a régi nyomtatványok bibliográfiai leírásának szabályzata

A MOKKA (Magyar Országos Közös Katalógus) Egyesület Régi Nyomtatványok tagozatának alapvető feladata a régi nyomtatványok közös katalógizálási rendszerének előkészítése, megszervezése és működtetése. Az 1850 előtti dokumentumok leírását tartalmazó országos közös katalógus, a MOKKA-R a MOKKA speciális adatbázisa. A MOKKA-R Tagozat a régi nyomtatványok bibliográfiai leírásának magyarországi szabályzatát (KSZ/6) az országos közös katalógus katalógizálási szabályzatának tekinti, és tagjainak használatát javasolja.

Tartalom

FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK	4
ÁLTALÁNOS ELŐÍRÁSOK	17
A leírás tárgya és szerkezete	17
A leírás adatszoportjai	17
Az egy egységből (kötetből) álló kiadvány (monografikus szintű) leírásának adatszoportjai és adatelemei	17
A több egységből álló (többkötetes) kiadvány (összefoglaló és monografikus szintű) többlépcsős leírásának adatszoportjai és adatelemei	18
A több egységből álló (többkötetes) kiadvány (összefoglaló és monografikus szintű) egylépcsős leírásának adatszoportjai és adatelemei	21
A kiadványban (a forrásdokumentumban) megjelent részdokumentum analitikus szintű leírásának adatszoportjai és adatelemei	22
A leírás egyezményes jelei és írásjelei	23
A leírás egyezményes jeleinek rendeltetése	23
A leírás egyezményes jeleinek írásmódja	23
A leírás adatszoportjait elkülönítő, illetve adatelemeit megelőző egyezményes jelek táblázata	24
Az adatelemekről, illetve adatokról kiegészítő információkat közlő, az adatokat az adatelemen belül tagoló, és az adatforrásokat jelölő egyezményes jelek táblázata	27
A leírásban nem egyezményes jelként használatos írásjelek táblázata	27
A leírás adatforrásai	28
Az adatok főforrása és a források rangsora adatszoportonként	28
A leírás nyelve és írásrendszere	29
Az adatok írásmódja	29
A nagybetűk használata	30
Rövidítések	30
A számok írásmódja	31
Téves adatok	32
Jelképek	32
AZ EGYETLEN EGYSÉGBEN (KÖTETBEN) MEGJELENT KIADVÁNYOK LEÍRÁSA	33
A leírás 1. adatszoportja. A cím és a szerzőségi közlés	33
Főcím	33
A főcím megválasztása	33
A főcím leírása	40
Párhuzamos cím	42
Alcím	44
Szerzőségi közlés	47
A szerzőségi közlés tartalma	47
A szerzőségi adat(ok) leírása	49
Párhuzamos címek és párhuzamos szerzőségi adatok	55
Összefoglaló cím nélküli kiadványok	56
A leírás 2. adatszoportja. Kiadás	57
Kiadásjelzés	58
Párhuzamos kiadásjelzés	60
Az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés	60
Kiegészítő kiadásjelzés	62

A kiegészítő kiadásjelzést követő szerzőségi közlés	63
A leírás 4. adatsoportja. Megjelenés	64
A megjelenés helye	64
A kiadó neve	68
A megjelenés ideje	71
A nyomda helye és neve	76
A nyomtatás ideje	77
A leírás 5. adatsoportja. Fizikai jellemzők	78
Az egy fizikai egységben megjelent kiadványok terjedelme	78
A több fizikai egységben megjelent kiadványok terjedelme	83
Illusztráció	84
Formátum és/vagy méret	85
Melléklet	87
A leírás 6. adatsoportja. Sorozat	87
A sorozat vagy az alsorozat főcíme	88
A sorozat vagy az alsorozat párhuzamos címe	88
A sorozat vagy az alsorozat alcíme	88
A sorozatra vagy alsorozatra vonatkozó szerzőségi közlés	89
A sorozaton és az alsorozaton belüli szám	89
A leírás 7. adatsoportja. Megjegyzések	89
Bibliográfiai hivatkozás megjegyzés	90
Megjegyzések a cím és a szerzőségi közlés adatsoportjáról	90
Megjegyzések a főcímről	90
Megjegyzések a párhuzamos címről és az alcímről	93
Megjegyzések a szerzőségi közlésről	93
Megjegyzések a kiadásról	94
Megjegyzések a megjelenés adatairól	95
Megjegyzések a fizikai jellemzőkről	95
Megjegyzések a sorozatról	96
Megjegyzések a kiadvány tartalmáról	96
Megjegyzések a bibliográfiai kapcsolatokról	96
Megjegyzések a leírt példány egyedi sajátosságairól	96
A leírás 8. adatsoportja. Szabványos azonosító	100
A TÖBB EGYSÉGBEN (KÖTETBEN) MEGJELENT KIADVÁNYOK LEÍRÁSA	102
Többlépcsős leírás	102
Egylépcsős leírás	105
A KIADVÁNYBAN MEGJELENT RÉSZDOKUMENTUMOK LEÍRÁSA	107

1. FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK

A fogalommeghatározások egy része más szabályzatokban és szabványokban is szerepel, más részüknek pedig – ha nem régi nyomtatványokkal kapcsolatosak – eltérő jelentésük is lehet. Az e szabályzatban közreadott fogalommeghatározások számos esetben csak a kifejezésnek a nyomtatott régi könyvek és más régi nyomtatványok leírása szöveggörnyezetében érvényes jelentését határozzák meg, akkor is, ha erre külön utalás nincs. Az elektronikusan megjelentetett (digitalizált) régi nyomtatványokra vonatkozó speciális fogalommeghatározásokat a *KSZ/2 Bibliográfiai leírás. Elektronikus dokumentumok szabályzat* tartalmazza.

A meghatározásokban dőlt betűvel megjelenő fogalmak önálló meghatározása a megfelelő betűrendi helyen szerepel.

- 1.1. **Abbreviatúra:** paleográfiai értelemben az adott nyelvben gyakran ismétlődő szavak, szókezdetek, illetve szóvégződészek jelzésszerű, rövidített formája (→ még: Ligatúra).
- 1.2. **Adat:** a *dokumentumból*, esetenként a dokumentummal kapcsolatban levő egyéb forrásból származó és a leírásban rögzített információ, a leírás *adateleme* vagy annak része.
- 1.3. **Adatcsoport:** a leírás funkcionálisan összetartozó *adatelem*ekből álló egysége.
- 1.4. **Adatelem:** meghatározott típusú információt közlő szó, kifejezés vagy jelcsoport; a leírás valamely *adatcsoportjának* része.
- 1.5. **Adatforrás:** a *dokumentum* meghatározott része, illetve a dokumentummal kapcsolatos egyéb (külső, idegen) forrás, amelyből a dokumentumra vonatkozóan, a dokumentum leírásához adatok nyerhetők (→ még: Főforrás).
- 1.6. **Alárendelt cím:** az *összetett cím* azon része, amely a *közös cím* alapján összetartozó *dokumentumok* egyikének megkülönböztetésére, és a közös címmel – illetve esetenként az *alárendelt cím* megjelölésével – együtt az adott dokumentum megnevezésére szolgál.
- 1.7. **Alárendelt cím megjelölése:** *összetett cím* esetén az *alárendelt címet* megelőző vagy azt helyettesítő sorszám vagy egyéb ilyen értelmű kifejezés vagy jelcsoport.
- 1.8. **Alcím:** a *főcím*hez kapcsolódó, ahhoz képest alárendelt jelentőségű, illetve azt kiegészítő, a *dokumentum* tartalmára, jellegére, műfajára vagy kiadásának indítékaira vonatkozó szó, kifejezés vagy egyéb jelcsoport.
- 1.9. **Alkalmi kiadvány:** e szabályzat szempontjából adott személyhez vagy eseményhez kapcsolódó, többségében kis terjedelmű önálló *nyomtatvány* (például gyászbeszéd, köszöntő, *tézisfüzet*) (→ még: Brosúra, Röplap/röpirat).
- 1.10. **Alsorozat:** egy számozott *sorozat* (*fősorozat*) keretében megjelenő másik, önálló sorozat.

Alternatív cím → Vagylagos cím

- 1.11. **Analitikus szintű leírás:** valamely *dokumentum* fizikailag el nem különülő részéről (*részdokumentum*áról) készített leírás (→ még: Bibliográfiai egység, Bibliográfiai szint).
- 1.12. **Antikva:** az 1501. január 1. és 1600. december 31. között megjelent, szedéssel és nyomással előállított *kiadvány* (→ még: Régi nyomtatvány).
- 1.13. **Átírás:** egy írás jelrendszerének egy másik írás jelrendszerével való betű szerinti (*transzliteráció*) vagy hangzás szerinti (*transzkripció*) helyettesítése.
- 1.14. **Átmenő címoldal:** egymást követő két *oldal* (*rektó* és *verzó* vagy *verzó* és *rektó*), esetleg több oldal, amelyek az *adatok* ismétlése nélkül, átmenő szöveggel együttesen tartalmazzák a rendszerint a *címoldalon* szereplő adatokat (→ még: Többes címoldal).
- 1.15. **Bibliográfiai egység:** a leírás tárgya, vagyis az a *dokumentum*, amelyről a leírás készül.
Megjegyzés: A bibliográfiai egység nem feltétlenül egyetlen fizikai egység. Lehet egyetlen fizikai egységből álló *kiadvány*, egy több fizikai egységből álló *kiadvány* fizikailag önálló része (*többkötetes könyv* egy *kötete*), többkötetes könyv egésze vagy köteteinek egy csoportja, vagy a *kiadványban* megjelent *részdokumentum* (például egy *gyűjteményben* foglalt egyik mű, életrajz, üdvözlő vers, ajánlás).
- 1.16. **Bibliográfiai kapcsolat:** két vagy több *dokumentum*, illetve a bennük foglalt *művek* egyenértékű vagy hierarchikus kapcsolata.
- 1.17. **Bibliográfiai leírás (másképpen: leírás):** a *dokumentumnak* vagy részének azonosítására, nyilvántartásba vételére és a róla szóló tájékoztatásra szolgáló, meghatározott szabályok szerint egységes szerkezetben rögzített *adatok* összessége (→ még: Bibliográfiai egység, Bibliográfiai szint, Eglépcsős leírás, Többlépcsős leírás).
- 1.18. **Bibliográfiai szint:** a leírás jellemzője, amely azt fejezi ki, hogy a leírás tárgya (a *bibliográfiai egység*) a *dokumentumnak* egy vagy több fizikai egysége vagy *részdokumentuma* (→ még: Analitikus szintű leírás, Monografikus szintű leírás, Összefoglaló szintű leírás).
- 1.19. **Borítócím:** e szabályzat szempontjából a *kiadvány* eredeti (kiadói) elülső *borítófedelére* nyomtatott, illetve a kiadói *kötés előtábláján* feltüntetett *cím* (→ még: Címváltozat).
- 1.20. **Borítófedél:** a fűzött *könyv* vastagabb (keményebb), de hajlékony papírból készült fedele (→ még: Borítócím, Könyvkötés).
Megjegyzés: Régi könyvek borítófedele többnyire csak ideiglenes védelemül szolgált, és azt eltávolították, amikor a könyvet bekötötték.
- 1.21. **Brosúra:** néhány levélnyi terjedelmű *alkalmi kiadvány*.

1.22. Cím: a *dokumentum*, illetve a benne foglalt *mű/művek* megnevezésére szolgáló szó, kifejezés vagy egyéb jelcsoport (→ még: Alárendelt cím, Alcím, Címváltozat, Eredeti cím, Fiktív cím, Főcím, Generikus cím, Közös cím, Összefoglaló cím, Összetett cím, Párhuzamos cím, Sorozatcím, Vagylagos cím).

1.23. Címelőzések: a *címlapot* (címlapokat) megelőző – címlap hiányában a *kiadvány* elején lévő –, még a könyvtesthez tartozó *lapok* (például az *előcímlap*, a díszcímlap, a privilégium vagy az imprimatúra – a nyomtatási engedély – közlése), valamint az eredeti (*kiadói*) *borítófedél*, illetve a *kiadói könyvkötés előtáblájának* homlokoldala, és ezek *gerincrésze* (→ még: Címoldal-helyettesítő).

Megjegyzés: A könyvkötő által hozzátett lapok, az *előzések*, nem tekintendők címelőzéseknek.

1.24. Címlap: olyan *lap*, amelynek egyik *oldala címloldal*.

Címlapverző → Verző

Címleírás → Bibliográfiai leírás

1.25. Címoldal: általában a *kiadvány* elején található *oldal (adatforrás)*, amely a *címadatokat*, a *szerezési közlést*, a *kiadásjelzést* és a *megjelenés adatai* egészét vagy részét tartalmazza (→ még: Átmenő címoldal, Többes címoldal).

1.26. Címoldal-helyettesítő: a *kiadvány* olyan *oldala* vagy más része, amely *címoldal* hiányában adatforrásként átveszi annak szerepét (például *címelőzések*, *kolofon*, *incipit*, *explicit*, valamint a szöveg kezdő szavai).

1.27. Címoldalváltozat: ugyanazon *kiadású* és *szedésű mű* újraszedett, módosított *címoldala* (→ még: Kiadásváltozat).

1.28. Címváltozat: a *kiadvány címoldalán* (címoldalain) közölt valamely *címnek* a *kiadványban* lévő más formája (változata) (→ még: Borítócím, Gerinc cím).

Custos → Őrszó

Disszertáció → Tézisfüzet

1.29. Dokumentum: információkból és hordozójukból álló egység, amely tárolja az információkat, és lehetővé teszi visszanyerésüket.

Egyéb címadat → Alcím

1.30. Egylépcsős leírás: a *többkötetes könyv* egészéről vagy egy, vagy több *kötetéről* készített olyan szerkezetű leírás, amelyben ugyanazok az *adatcsoportok* tartalmazzák mind a *könyv* egészére, mind a csak az egyes kötetekre vonatkozó *adatokat* (→ még: Többlepcsős leírás).

1.31. Egyoldalas nyomtatvány: olyan, rendszerint egy *lapból* álló *nyomtatvány*, amelynek csak az egyik *oldalára* nyomtattak (például: búcsúcédula, hirdetmény, *kiadói könyvjegyzék*, *röplap*).

- 1.32. **Előcímlap:** a *címlapot* (címlapokat) megelőző *lap*, amely a *kiadványra* vonatkozó *adatokat* (például *cím*, *címváltozat*, *sorozatcím*) tartalmaz (→ még: Címelőzések).
- 1.33. **Előtábla:** a *könyvkötésnek* a *könyv* elejét fedő része.
- 1.34. **Előzék:** a *könyvkötő* által a *könyvtest* elé és mögé beillesztett, annak anyagától eltérő üres, esetleg színezett, díszített *lap*, *lapok* vagy *levélpárok*, melyek közül a két szélső lapot többnyire a *könyvkötés elő-*, illetve *háttáblájára* ragasztották (kiragasztott előzék), a többi szabadon lapozható (repülő előzék) (→ még: Címelőzések).
- 1.35. **Eredeti cím:** e szabályzat szempontjából valamely mű *címének* az a *nyelvi formája*, amelyen *szerzője* megírta, és a későbbi fordítások alapjául szolgált. Eredeti címnek tekinthető az az egységesített cím is, amelyen a művet a bibliográfiai gyakorlat számon tartja.
- 1.36. **Ex libris:** a *könyv* tulajdonosának címerét vagy jelképét ábrázoló és/vagy nevét, betűjelét vagy jelmondatát tartalmazó alkotás, amelyet többnyire az *előtábla* belső oldalára ragasztottak (→ még: Tulajdonosi jegy).
- 1.37. **Explicit:** kódexek és korai *nyomtatványok* vagy a bennük foglalt *művek* záró mondata, amely jelzi, hogy mely mű közlése fejeződött be, és általában tartalmazza a *szerző* nevét és a *megjelenés adatait* (→ még: Incipit).
- 1.38. **Fiktív cím:** a *címmel* nem rendelkező *dokumentum* számára a feldolgozó által megállapított (konstruált) cím.
- 1.39. **Fingerprint:** a *kiadvány* azonosítására szolgáló karaktersorozat: a *kiadvány* meghatározott szabályok szerint választott helyeiről vett szövegelemek, azaz betűk, számjegyek vagy jelek csoportja, további kódokkal kiegészítve.
- 1.40. **Formátum:** e szabályzat szempontjából a *kiadvány méretét* jellemző szám vagy kifejezés, amely megadja, hogy a *nyomtatvány* egy *lapja* hányad része a papírnak, és az ívet milyen módon hajtották (→ még: Ívfűzet).

Forrás → Adatforrás

- 1.41. **Forrásdokumentum:** e szabályzat szempontjából olyan *kiadvány*, amelyben önálló címmel *részdokumentum* jelent meg (→ még: Analitikus szintű leírás).
- 1.42. **Főcím:** a főcím forrásául elfogadott helyen az elsőként közölt *cím*, amely a *dokumentum*, illetve a benne közölt főmű megnevezésére szolgál. A főcím lehet egyszerű cím, *összetett cím* vagy *összefoglaló cím* (→ még: Adatforrás).
- 1.43. **Főforrás:** a leírás alapjául *adatcsoportonként* meghatározott elsődleges *adatforrás(ok)*, többnyire a *kiadvány* meghatározott része(i), amely(ek)et minden más forrással szemben előnyben kell részesíteni. Több forrás esetén ezeket meghatározott rangsor szerint kell igénybe venni.

1.44. Fősorozat: számozott *sorozat*, amelynek keretében egy vagy több *alsorozat* jelenik meg.

1.45. Függelék: a *könyv* fő részét követő szöveg, esetleg táblázat, kép stb.

Füzet → Ívfüzet

1.46. Füzetjel: a *levélpárok*at vagy *lapok*at és az *ívfüzetek*et jelölő betűk, számok vagy más jelek, a lapok és az ívfüzetek sorrendjének, a *nyomtatvány* teljességének ellenőrzése céljára (→ még: Őrszó).

Megjegyzés: A füzetjelet rendszerint a hajtogatás után a jobb oldalra kerülő lap *rektójának* a jobb alsó sarkába nyomtatták.

1.47. Generikus cím: a *dokumentum* típusának, műfajának, jellegének megnevezéséből vagy az időszakosságra utaló szóból, kifejezésből álló *cím*.

1.48. Gerinc: e szabályzat szempontjából a *könyvkötésnek* az *előtábla* és a *háttábla* közötti része, amely a fűzés helyét, az egybefűzött *ívfüzetek* hátát borítja (→ még: Gerinc cím).

1.49. Gerinc cím: a *könyvkötés gerincén* feltüntetett, illetve a *könyv* eredeti (*kiadói*) *borítófedele* gerincrészére nyomtatott *cím* (→ még: Címváltozat).

1.50. Gyűjtemény: két vagy több *művet* tartalmazó kiadvány *összefoglaló címmel* vagy a nélkül.

Gyűjtőkötet → Kolligátum

1.51. Hasáb: a függőlegesen tagolt nyomtatott *oldal*on két vagy több oszlopszerű részben szedett szöveg.

Hátoldal → Verzó

1.52. Háttábla: a *könyvkötésnek* a *könyv* végét fedő része.

Homlokoldal → Rektó

1.53. Hungaricum: e szabályzatban olyan *kiadvány*, amelyet a benne foglalt *mű* vagy művek nyelve, *megjelenésének helye*, tárgya, vagy *szerzőjének* származása, tevékenységének színhelye alapján magyar vonatkozásúnak tekintenek.

1.54. Időszaki kiadvány: olyan előre meg nem határozott időtartamra tervezett *kiadvány*, amely egymást követő részegységekből (számokból, füzetekből, kötetekből, évfolyamokból) áll, és ezeket számozásuk, keltezésük vagy egyéb megjelölésük különbözteti meg egymástól. Tágabb értelemben időszaki kiadványnak számít a *sorozat* is.

1.55. Illusztráció: a *kiadvány* szövegét kiegészítő ábra, kép vagy más grafikai alkotás (→ még: Tábla).

- 1.56. Impresszum:** a *kiadványban* található, annak *megjelenési adatait* (a helyet, a *kiadó* és/vagy a *nyomda* nevét, a megjelenés idejét) tartalmazó közlés.
- 1.57. Incipit:** szöveges közlés, amely kódexek és korai *nyomtatványok*, illetve a bennük foglalt *művek* elején mondatba foglalva megadja, hogy kinek milyen műve kezdődik (→ még: Explicit).
- 1.58. Iniciálé:** kódexek és *nyomtatványok* szövegének vagy egyes szakaszainak kezdetén a nagyobb méretű, rendszerint díszes (színes vagy színezetlen) kezdőbetű.
- 1.59. Interlineáris bejegyzések:** sorok közötti bejegyzések, amelyek a *könyv*, a *kiadvány* adott *példányának* egykori tulajdonosaitól, használatától származnak (→ még: Marginália, Tulajdonosi jegy).
- 1.60. Ívfűzet (másképpen: fűzet):** a *nyomtatványnak* általában több *levélpárból* álló része, amelyet egy vagy több papírv (vagy részekre vágott papírv) hajtogatásával és egymásba helyezésével állítottak össze úgy, hogy a levélpárokat az utolsó hajtás helyén öltésekkel összefűzték (→ még: Formátum, Fűzetjel, Őrszó).
- Ívjelzés → Fűzetjel
- 1.61. Kiadás:** egy *kiadványnak*, a benne foglalt *műnek/műveknek* valamelyik – első vagy ismételt, változatlan vagy többé-kevésbé átdolgozott – megjelentetésekor nyomtatott *példányok* összessége.
- 1.62. Kiadásjelzés:** a *dokumentum* (illetve a benne foglalt *mű*) új *kiadására* vagy *kiadásváltozatára* vonatkozó közlés. Rendszerint tartalmazza a „kiadás” kifejezést (vagy nyelvi megfelelőjét) vagy pedig e kifejezéssel kiegészíthető, a kiadásra vonatkozó szöveges, illetve számszerű közlésből áll (→ még: Kiegészítő kiadásjelzés).
- 1.63. Kiadásváltozat:** egy *kiadványnak* azok a *példányai*, amelyek az adott *kiadás*on belül azért különböznek, mert bizonyos részeit (például *címoldalát*, *kolofoinját*, az ajánlást) szándékoltan megváltoztatták (→ még: Lenyomat, Nyomásváltozat).
- 1.64. Kiadó:** a *dokumentumot* megjelentető, esetenként terjesztői feladatokat is ellátó személy vagy testület (→ még: A megjelenés adatai).
Megjegyzés: A kiadó gyakran azonos a *nyomdával*.
- 1.65. Kiadói jelvény:** grafikus ábrázolás, amely olykor tartalmazza a *könyvkiadó* nevét, betűjelét, jelmondatát is (→ még: Könyvkereskedői jelvény, Nyomdászjelvény).
- 1.66. Kiadói kolligátum:** önálló *műveknek* a *kiadó* vagy a *nyomda* által megjelentetett egybekötése (→ még: Kolligátum).
- 1.67. Kiadvány:** egy bizonyos *nyomtatvány* valamennyi olyan darabja, amelyeket ugyanazon nyomdai szedésről nyomtattak, amelyek e miatt azonosnak tekinthetők (→ még: Időszaki kiadvány, Kiadás, Kiadásváltozat, Könyv, Lenyomat, Monografikus kiadvány, Példány).

1.68. Kiegészítő kiadásjelzés: a *dokumentumban* szereplő kifejezés, amely arra utal, hogy a *kiadás* egy adott kiadáshoz köthető változat, vagy, hogy a kiadás egy bizonyos kiadás változatlan újranyomása (→ még: Kiadásjelzés).

Kísérő anyag → Melléklet

1.69. Kollacionálás: e szabályzat szempontjából a *példány* épségének és teljességének, a nyomdai ívek és a *lapok* sorrendjének és hiánytalan voltának ellenőrzése (→ még Füzetjel).

1.70. Kolligátum: eredetileg önállóan megjelent *kiadványok* utólagos egybekötése (→ még: Kiadói kolligátum).

1.71. Kolofon: a *kiadvány* végén található szöveges közlés, amely a korai *nyomtatványokban* megadja a *szerző* nevét, a mű *címét* is, utóbb csak a *kiadvány megjelenési adatait*.

1.72. Könyv: olyan *kiadvány*, amely egy vagy több, meghatározott számú fizikai egységben (*kötetben*), nem *időszaki kiadványként* jelent meg. Fizikai formáját tekintve a könyv több *lapból* álló, *ívekből*, *ívfüzetekből* összefűzött és egybekötött, lapozható, rendszerint fedéllel ellátott *kiadvány* (→ még: Borítófedél, Könyvkötés, Többkötetes könyv).

Könyvgerinc → Gerinc

1.73. Könyvkereskedői jelvény: grafikus ábrázolás, amely olykor tartalmazza a könyvkereskedő nevét, betűjelét, jelmondatát is (→ még: Kiadói jelvény, Nyomdászjelvény).

1.74. Könyvkötés (másképpen: kötés): a *könyvet* három oldalról borító és védő, rendszerint kemény papír- vagy falemezből készült *előtábla*, *háttábla* és az őket összekötő *gerinc* együttese, részben vagy egészen bőrrel, pergamennel, papírral, vászonnal stb. bevonva, és gyakran díszítve (→ még: Borítófedél).

Megjegyzés: A *régi könyveket*, a 19. század első feléig, túlnyomórészt a könyv vásárlója, tulajdonosa köttette. A könyvkötés akkor tekinthető *adatforrásnak*, ha a könyvet a *kiadó* köttette (kiadói kötés), és bekötve szánta terjesztésre.

Kötés → Könyvkötés

Kötéstáblák → Előtábla, Háttábla, Könyvkötés

1.75. Kötet: a *könyv* általában fizikailag önálló egysége, amelynek – a *többkötetes könyv* esetében – a *könyv* egészére vonatkozó bibliográfiai *adatain* kívül saját megkülönböztető bibliográfiai adatai is vannak, például lehet *kötetjelzése*, *kötetcíme*, *impresszuma*, illetve *kolofonja*, és önálló *lap-* vagy *oldalszámozása* is.

1.76. Kötetcím: a *többkötetes könyv* egy *kötetének* önálló megkülönböztető *címe*.

- 1.77. **Kötetjelzés:** a *többkötetes könyv* egy *kötetének* a kötetek sorrendjét kifejező megkülönböztető megjelölése.
- 1.78. **Közös cím:** az *összetett cím* azon része, amely az összetartozó *dokumentumok* mindegyikében szerepel, és amely az *alárendelt címmel*, illetve az *alárendelt cím megjelölésével* együtt szolgál a dokumentum megnevezésére.
- 1.79. **Közreadó:** a *kiadvány* szellemi (szakmai, tudományos, irodalmi, művészi stb.) tartalmáért felelős személy vagy testület (→ még: Közreműködő, Mű, Szerző).
- 1.80. **Közreműködő:** a *kiadvány* szellemi (szakmai, tudományos, irodalmi, művészi stb.) tartalmának létrehozásában részt vevő, de a *szerzőhöz* képest alárendelt, illetve járulékos szerepet betöltő személy vagy testület, illetve a kiadvány valamely járulékos részének szerzője (→ még: Függelék, Közreadó, Melléklet, Mű, Szerző).
- 1.81. **Kronogram (kronosztichon):** általában latin nyelven íródott mondat vagy kifejezés, amelynek bizonyos – rendszerint tipográfiaiilag kiemelt – betűit római számokként értelmezve és összeadva egy évszámot, régi nyomtatványok esetében gyakran a *megjelenés idejét* (évét) kapjuk eredményül.
- 1.82. **Lap:** a nyomtatott *dokumentum* két fizikailag elválaszthatatlan *oldalból* (*rektó és verzó*) álló része.

Leírás → Bibliográfiai leírás

- 1.83. **Lenyomat:** egy *kiadványnak* vagy *kiadásnak* valamennyi olyan *példánya*, amelyet egyidejűleg vagy egy munkafolyamatban állítottak elő (→ még: Kiadásváltozat, Nyomásváltozat).

Levél → Lap

- 1.84. **Liber gradualis:** olyan *alkalmi kiadvány*, amelyet az egyes egyetemi fokozatok megszerzéséért rendezett vizsga alkalmából adtak ki, és amely egy terjesztésre vagy ajándékozásra szánt *művet* és a tanár előadásai alapján összeállított téziseket tartalmazza, sokszor üdvözlő versekkel és ajánlásokkal. Gyakran a korábban vagy egyidejűleg kiadott művet más-más vizsgázó *tézisfüzetével* kötötték egybe, esetleg külön *címlappal* (→ még: Praeses, Respondens).
- 1.85. **Ligatúra (másképpen: ikerbetű):** két vagy több betűnek a szokásosnál szorosabb összekötése, egybeöntött betűformában való szedése (→ még: Abbréviatúra).
- 1.86. **Marginália:** *lapszéli* bejegyzések, melyek a *könyv*, a *kiadvány* adott példányának egykori tulajdonosaitól, használóitól származnak (→ még: Interlineáris bejegyzések, Tulajdonosi jegy).
- 1.87. **A megjelenés adatai:** a *kiadványt* megjelentető *kiadó* és/vagy a *nyomda* székhelye és neve, valamint a nyomtatás, illetve megjelentetés ideje (→ még: Címoldal, Explicit, Impresszum, Kolofon).

A megjelenés helye → A megjelenés adatai

A megjelenés ideje → A megjelenés adatai

- 1.88. Melléklet:** olyan *dokumentum* vagy egyéb, nem dokumentum jellegű kísérő anyag, amely a *kiadvány* járulékos része, és általában vele együtt használandó, bár attól fizikailag elkülönül.
- 1.89. Méret:** a *könyvnek*, illetve egy *kötetnek* a *könyvkötéssel* együtt a *gerinc* mentén mért magassága, vagy más típusú *kiadvány* egy *példányának* magassága, vagy magasságának és szélességének *adata* (→ még: Formátum).
- 1.90. Monografikus kiadvány:** egy *kötetben* vagy véges számú *kötetben* teljes, illetve teljessé tenni kívánt *kiadvány*.
- 1.91. Monografikus szintű leírás:** egyetlen fizikai egységből álló *dokumentumról* (egykötetes *könyv*) vagy valamely dokumentum fizikailag önálló részéről (*kötetéről*) készített leírás (→ még: Bibliográfiai szint).
- 1.92. Mű:** szellemi (szakmai, tudományos, irodalmi, művészi stb.) alkotás, a leírás szempontjából a *kiadványnak* vagy a *kiadvány* egy részének tartalma (→ még: Közreadó, Közreműködő, Szerző).
- 1.93. Nyomásváltozat:** egy *kiadványnak* azok a *példányai*, amelyek az adott *kiadás*on – esetleg *lenyomaton* vagy *kiadásváltozaton* – belül a többi példánytól eltérnek, anélkül azonban, hogy a *kiadó* az eltérő példányokat meg kívánta volna különböztetni.
Megjegyzés: Az eltérések lehetnek például: szöveg- és nyomdai hibák kijavítása, más rövidítések, eltérő sortörések.
- 1.94. Nyomda, nyomdász:** a nyomtatott *dokumentumot* fizikailag előállító személy vagy testület (→ még: A megjelenés adatai).
Megjegyzés: A nyomda gyakran azonos a *kiadóval* és/vagy a terjesztővel.
- 1.95. Nyomdászelvény:** jelképpül választott grafikus ábrázolás, amely olykor tartalmazza a nyomdász vagy a *nyomda* nevét, betűjelét, jelmondatát is (→ még: Kiadói jelvény, Könyvkereskedői jelvény).
- 1.96. Nyomtatvány:** e szabályzat szempontjából olyan, nyomdai úton előállított *dokumentum*, amely legalább egy sornyi, szemmel olvasható és öntött betűvel készült szöveget és gyakran *illusztrációt* is tartalmaz, és amelyet rendszerint sok *példányban* készítettek, és terjesztésre szántak (→ még: Kiadvány, Könyv, Régi könyv, Régi nyomtatvány).
- 1.97. Oldal:** a nyomtatott *dokumentum lapjának* egyik felülete (→ még: Címoldal, Rektó, Verzó).
- 1.98. Őrszó:** egy *oldal* első szavának vagy szótagjainak megismétlése az előző oldal alján, a *lapok* és az *ívfüzetek* sorrendjének, a *nyomtatvány* teljességének ellenőrzése céljára (→ még: Füzetjel).

- 1.99. Ősnyomtatvány:** 1500. december 31-ével bezárólag megjelent, szedéssel és nyomással előállított *kiadvány* (→ még: Régi nyomtatvány).
- 1.100. Összefoglaló cím:** a *gyűjtemény*ben, illetve több egységben megjelent, saját *címmel* is ellátott *művek* (*dokumentumok*) egészét megnevező önálló cím.
- 1.101. Összefoglaló szintű leírás:** fizikailag több önálló részből álló *dokumentum* (*többkötetes könyv*) egészéről vagy fizikailag önálló részeinek (*köteteinek*) csoportjáról készített közös leírás (→ még: Bibliográfiai szint).
- 1.102. Összekötő elem:** a *bibliográfiai leírás*ban megjelenített kifejezés (*in*), amely a *részdokumentum* adatait összeköti a *forrásdokumentum* adataival.
- 1.103. Összetett cím:** közös címből és alárendelt címből, illetve az ezt megelőző vagy helyettesítő megjelölésből álló *főcím*, amelynek e részei együttesen nevezik meg a *dokumentumot*.
- 1.104. Párhuzamos cím:** a *főcím* megismétlése más nyelven, illetve más írásrendszerben a főcím számára előírt források valamelyikén.

Páros címoldal → Átmenő címoldal, Többes címoldal

- 1.105. Példány:** egy adott *kiadványnak* egy darabja, amelyet a többitől megkülönböztethet *provenienciája*, illetve *tulajdonosi jegyei*, kézirásos bejegyzései (*interlineáris bejegyzések*, *marginália*), belső kézi díszítése, *könyvkötése*, valamely *kolligátumhoz* tartozása, fizikai állapota stb.

Possessorbejegyzés → Tulajdonosi jegy(ek)

- 1.106. Pótlap:** a *kiadványból* eltávolított, hibásan nyomott *lap* pótlására beragasztott, javított lap, vagy a hiány jelzésére beragasztott üres, esetenként kézzel írt lap.
- 1.107. Praeses:** a különböző szintű egyetemi fokozatok megszerzéséért rendezett vizsga elnöke, aki általában a vizsgázók (*respondensek*) tanára és a vizsgatételek összeállítója is (→ még: Liber gradualis, Promotor, Tézisfüzet).
- 1.108. Promotor:** a doktorok avatási ünnepségét levezető, a doktorokat felavató professzor, gyakran azonos a *praesessel*.
- 1.109. Proveniencia:** a *könyv*, a *kiadvány* adott *példányának* tulajdonosi múltja (→ még: Tulajdonosi jegy).
- 1.110. Régi könyv:** kézi szedéssel és nyomással előállított *könyv*, amely a gépi nyomdatechnika elterjedése előtt, megállapodás szerint 1850. december 31-ével bezárólag jelent meg (→ még: Régi nyomtatvány).
- 1.111. Régi nyomtatvány:** kézi szedéssel és nyomással előállított *nyomtatvány*, túlnyomórészt a gépi nyomdatechnika elterjedése előtti időből. Az általánosan elfogadható meghatározás szerint: 1850. december 31-ével bezárólag megjelent *kiadvány* (→ még: Antikva, Ősnyomtatvány, Régi könyv).

1.112. Rektó: a lapozás irányában haladva a *lap* első *oldala* (→ még: Verzó).

1.113. Respondens: vizsgázó személy a különböző szintű egyetemi fokozatok megszerzéséért rendezett nyilvános vitán (→ még: Liber gradualis, Praeses, Tézisfüzet).

1.114. Részdokumentum: e szabályzat szempontjából a *régi kiadványban* közölt, önálló című *dokumentum* (→ még: Analitikus szintű leírás, Forrásdokumentum).

Rétnagyság → Formátum

1.115. Röplap/röpirat: gyors tájékoztatást szolgáló, témájától függően olykor illusztrált *kiadvány*, többnyire néhány *levélből* álló *nyomtatvány*, esetleg egy papírvéből vagy több összeragasztott papírvéből álló *egyoldalas nyomtatvány* (→ még: Alkalmi kiadvány).

Megjegyzés: A röplapok közül sok az újságok elődjének tekinthető.

Sokszorosító → Nyomda

1.116. Sorozat: előre meg nem határozott számú, önálló *kiadványok* olyan csoportja, amelyben minden kiadványnak saját bibliográfiai *adatain* és saját *főcímén* kívül van az egész sorozatra vonatkozó *címe* (sorozati főcíme) (a *sorozatcím*), és lehetnek más, az egész sorozatra jellemző közös bibliográfiai adatai is. A csoporton belüli sorrendet kifejezheti sorszám, betű, ezek kombinációja vagy más jel (számozott sorozatok), de a sorrend lehet kötetlen is (számozatlan sorozatok) (→ még: Sorozaton belüli szám).

1.117. Sorozatcím (másképpen: sorozati főcím, a sorozat főcíme): a *sorozat* keretében megjelent *kiadványban* közölt, a sorozat egészének megnevezésére szolgáló főcím.

Sorozati főcím → Sorozatcím

Sorozati szám → Sorozaton belüli szám

1.118. Sorozaton belüli (másképpen: sorozati) szám: a *kiadványnak* a *sorozaton* belüli sorszáma, vagy sorrendiségét kifejező más megjelölése.

Suprexlibris → Supralibros

1.119. Supralibros: a *könyv előtáblájára* nyomott *tulajdonosi jegy*, a tulajdonos nevének kezdőbetűi és gyakran címere is (→ még: Tulajdonosi jegy).

1.120. Szabványos azonosító: e szabályzat szempontjából a *fingerprint*.

Szenyylap → Előzék

1.121. Szerző: a *kiadvány* vagy annak fő része szellemi (szakmai, tudományos, irodalmi, művészi stb.) tartalmát alkotó (létrehozó), e tartalomért elsősorban felelős személy vagy testület (→ még: Közreadó, Közreműködő, Mű).

- 1.122. Szerzőségi adat:** a *kiadvánnyal* (a benne foglalt *művel*, művekkel) kapcsolatos azonos *szerzői, közreadói, szerkesztői, közreműködői* funkciót betöltő személy(ek)re, testület(ek)re vonatkozó *adat* (→ még: Szerzőségi közlés).
- 1.123. Szerzőségi közlés:** a leírásban szereplő valamely *címre* vagy a *kiadásra* vonatkozó *szerzőségi adatok* összessége.
- 1.124. Tábla:** az *oldalak/lapok* számozott sorába bele nem tartozó oldal vagy lap. Rendszerint a *műhöz* tartozó, kiegészítő információkat közlő szöveges anyagot (például táblázatot), vagy szemléltető képi anyagot tartalmaz magyarázó szöveggel vagy a nélkül (→ még: Illusztráció).
- 1.125. Tézisfüzet:** e szabályzat szempontjából az egyes egyetemi fokozatok elérésekor letett vizsgák, viták témáját összefoglaló *mű*, amely gyakran nem a vizsgázó műve, hanem a tanár által megadott tézisek összefoglalása (→ még: Alkalmi kiadvány, Liber gradualis, Praeses, Respondens).
- 1.126. Többes címoldal:** azoknak a *címoldal*oknak az együttese, amelyek az *adatok* más-más nyelven vagy írásrendszerben ismétlődnek; valamint a *többkötetes könyvben* azoknak a *címoldal*oknak az együttese, amelyek külön *oldal(ak)*on tartalmazzák a többkötetes könyv egészére vonatkozó és az adott *kötet(ek)*re vonatkozó adatokat (→ még: Átmenő címoldal).

Többkötetes kiadvány → Többkötetes könyv

- 1.127. Többkötetes könyv:** olyan *könyv*, amelyet egynél több, fizikailag önálló egységben (*kötetben*) jelentettek meg.
- 1.128. Többlépcsős leírás:** a *többkötetes könyv* egészéről vagy egy, vagy több *kötetéről* készített olyan szerkezetű leírás, amelyben a *könyv* egészére vonatkozó *adatokat* tartalmazó *adatcsoportok* után következnek, kötetenkénti csoportosításban, az egyes köteteket leíró *adatcsoportok* (→ még: Egylépcsős leírás).
- 1.129. Transzkripció:** az *átírásnak* az a fajtája, amelynél az egyik írásrendszer betűinek (jeleinek) a másik írásrendszerben hangzásuk szerinti betű (jel, jelcsoport) felel meg (→ még: Transzliteráció).
- 1.130. Transzliteráció:** az *átírásnak* az a fajtája, amelynél az egyik írásrendszer minden betűjének (jelének) a másik írásrendszerben mindig egyazon betű (jel) felel meg (→ még: Transzkripció).
- 1.131. Tulajdonosi jegy:** a *könyv*, a *kiadvány* adott *példányának* tulajdonosára utaló szöveg vagy jelölés (→ még: Ex libris, Interlineáris bejegyzések, Marginália, Proveniencia, Supralibros).

Ujjlenyomat → Fingerprint

- 1.132. Vagylagos cím:** a *főcím* külön-külön is *címnek* tekinthető, és a „vagy” kötőszóval, illetve ennek nyelvi megfelelőjével összekapcsolt részei közül a második.

Változat → Kiadásváltozat, Nyomásváltozat

Variáns → Kiadásváltozat, Nyomásváltozat

1.133. Verzó: a lapozás irányában haladva a *lap* második *oldala* (→ még: Rektó).

2. ÁLTALÁNOS ELŐÍRÁSOK

2.1. A leírás tárgya és szerkezete

A bibliográfiai leírás tárgya lehet bármely, régi nyomtatványként egy vagy több fizikai egységben (kötetben) megjelent kiadvány egésze, egy vagy több egysége, vagy részdokumentuma.

A több egységből (kötetből) álló kiadvány egészének, egy vagy több egységének leírását el lehet készíteni egylépcsős vagy többlépcsős szerkezetben.

Valamely kiadványban közreadott részdokumentumról önálló (analitikus szintű) bibliográfiai leírást lehet készíteni.

A részletes szabályok minden adatsoportnál mintákat közölnek az adatsoport szerkezetére (megjelenítésére), azonban nem sorolnak fel minden lehetséges változatot.

2.2. A leírás adatsoportjai, adatelemei és sorrendjük

A leírásban az adatsoportok és az adatelemek sorrendje a leírás tárgyától és szerkezetétől függ. A 2.2.1. szakasz az egyetlen egységből álló (egykötetes), a 2.2.2. és a 2.2.3. szakasz a több egységből álló (többkötetes) kiadvány, a 2.2.4. szakasz a kiadványban megjelent részdokumentum leírásának adatsoportjait és adatelemeit sorolja fel. A leírás számára kötelező adatelemeket NAGYBETŰS írás különbözteti meg. *Dőlt* betűtípus jelzi, ha az adatelem leírása csak a vonatkozó rendelkező részben leírt feltételtől függően kötelező.

A szabályzat rendelkező része „kell” szóval jelzi a leírás módját olyan adatoknál is, amelyek leírása nem kötelező. Az ezen adatok leírására vonatkozó „kell” szó használata arra utal, hogy ha az adott könyvtár, illetve egyéb intézmény leírja ezeket az adatokat, akkor milyen szabályokat kell megtartania. A leírást készítő könyvtárnak, illetve egyéb intézménynek kell eldöntenie, hogy a nem kötelező adatok közül melyeket írja le. Ennek következetes megtartásához házi szabályzat elkészítésére van szükség.

2.2.1. Az egy egységből (kötetből) álló kiadvány (monografikus szintű) leírásának adatsoportjai és adatelemei

1. adatsoport: A cím és a szerzőségi közlés

- FŐCÍM
- *Párhuzamos cím*
- *Alcím*
- *Párhuzamos alcím*
- SZERZŐSÉGI KÖZLÉS

2. adatsoport: Kiadás

- KIADÁSJELZÉS
- Az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés

- Kiegészítő kiadásjelzés

3. adatcsoport: Nem használatos

4. adatcsoport: Megjelenés

- A MEGJELENÉS HELYE
- A KIADÓ NEVE
- A MEGJELENÉS IDEJE
- A nyomda helye
- A nyomda neve
- *A nyomtatás éve*

5. adatcsoport: Fizikai jellemzők

- TERJEDELEM
- ILLUSZTRÁCIÓ
- MÉRET
- MELLÉKLET

6. adatcsoport: Sorozat

- A SOROZAT FŐCÍME
- *A sorozat párhuzamos címe*
- *A sorozat alcíme*
- *A sorozatra vonatkozó szerzőségi közlés*
- SOROZATON BELÜLI SZÁM
- AZ ALSOROZAT MEGJELÖLÉSE ÉS/VAGY CÍME
- *Az alsorozat párhuzamos címe*
- *Az alsorozat alcíme*
- *Az alsorozatra vonatkozó szerzőségi közlés*
- ALSOROZATON BELÜLI SZÁM

7. adatcsoport: Megjegyzések

A kötelező, valamint a feltételtől függően kötelező, illetve megadható megjegyzésekről a részletes szabályok rendelkeznek.

8. adatcsoport: Szabványos azonosító

Fingerprint

2.2.2. A több egységből álló (többkötetes) kiadvány (összefoglaló és monografikus szintű) többlépcsős leírásának adatcsoportjai és adatelemei

2.2.2.1. A kiadvány egészére vonatkozó adatok

1. adatcsoport: A cím és a szerzőségi közlés

- FŐCÍM
- *Párhuzamos cím*
- *Alcím*
- *Párhuzamos alcím*
- KÖZÖS SZERZŐSÉGI KÖZLÉS

2. adatszoport: Kiadás

- KIADÁSJELZÉS
- Az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés
- Kiegészítő kiadásjelzés

3. adatszoport: Nem használatos

4. adatszoport: Megjelenés

- A MEGJELENÉS HELYE
- A KIADÓ NEVE
- A TÖBBKÖTETES KIADVÁNY MEGJELENÉSÉNEK IDEJE VAGY IDŐTARTAMA
- A nyomda helye
- A nyomda neve

5. adatszoport: Fizikai jellemzők

- A KÖTETEK SZÁMA
- MÉRET

6. adatszoport: Sorozat

- A SOROZAT FŐCÍME
- *A sorozat párhuzamos címe*
- *A sorozat alcíme*
- *A sorozatra vonatkozó szerzőségi közlés*
- SOROZATON BELÜLI SZÁM
- AZ ALSOROZAT MEGJELÖLÉSE ÉS/VAGY CÍME
- *Az alsorozat párhuzamos címe*
- *Az alsorozat alcíme*
- *Az alsorozatra vonatkozó szerzőségi közlés*
- ALSOROZATON BELÜLI SZÁM

7. adatszoport: Megjegyzések

A kötelező, valamint a feltételtől függően kötelező, illetve megadható megjegyzésekről a részletes szabályok rendelkeznek.

8. adatszoport: Szabványos azonosító

Nem alkalmazható

2.2.2.2. A kiadvány önálló egységére (kötetére) vonatkozó adatok

Az alábbiakban felsorolt adatelemeket, ha adataik eltérnek a többkötetes kiadvány egészére vonatkozó adatoktól, kötetenkénti csoportosításban, a kötetek számozásának sorrendjében kell leírni. Ha a többkötetes kiadvány sorozat keretében jelent meg, és a sorozat kötetenként számozott, e változó adathoz kapcsolódóan a sorozat teljes adatszoportját kötetenként meg kell ismételni.

1. adatcsoport: A cím és a szerzőségi közlés

- KÖTETJELZÉS ÉS/VAGY KÖTETCÍM
- *A kötet párhuzamos címe*
- *A kötet alcíme*
- *A kötet párhuzamos alcíme*
- A KÖTETRE VONATKOZÓ SZERZŐSÉGI KÖZLÉS

2. adatcsoport: Kiadás

- *A kötet kiadásjelzése*
- *A kötet kiadására vonatkozó szerzőségi közlés*
- *A kötet kiegészítő kiadásjelzése*

3. adatcsoport: Nem használatos

4. adatcsoport: Megjelenés

- *A kötet megjelenésének helye*
- *A kötet kiadójának neve*
- A KÖTET MEGJELENÉSÉNEK IDEJE
- A kötetet előállító nyomda helye
- A kötetet előállító nyomda neve

5. adatcsoport: Fizikai jellemzők

- A KÖTET TERJEDELME
- ILLUSZTRÁCIÓ
- *A kötet mérete*
- MELLÉKLET

6. adatcsoport: Sorozat (kötetadatok)

- *A sorozat főcíme*
- *A sorozat párhuzamos címe*
- *A sorozat alcíme*
- *A sorozatra vonatkozó szerzőségi közlés*
- *A kötetnek a sorozaton belüli száma*
- *Az alsorozat megjelölése és/vagy címe*
- *Az alsorozat párhuzamos címe*
- *Az alsorozat alcíme*
- *Az alsorozatra vonatkozó szerzőségi közlés*
- *A kötetnek az alsorozaton belüli száma*

7. adatcsoport: Megjegyzések

A kötelező, valamint a feltételtől függően kötelező, illetve megadható megjegyzésekről a részletes szabályok rendelkeznek.

8. adatcsoport: Szabványos azonosító

A kötet fingerprintje

2.2.3. A több egységből álló (többkötetes) kiadvány (összefoglaló és monografikus szintű) egylépcsős leírásának adatcsoportjai és adatelemei

Az alábbiakban felsorolt kötetadatokat az összefoglaló szintű leírásban – ha az nem csak a kötetjelzéseket tartalmazza – kötetenkénti csoportosításban kell közölni.

1. adatcsoport: A cím és a szerzőségi közlés

- FŐCÍM
- *Párhuzamos cím*
- *Alcím*
- *Párhuzamos alcím*
- KÖZÖS SZERZŐSÉGI KÖZLÉS
- KÖTETJELZÉS(EK) ÉS/VAGY KÖTETCÍM(EK)
- *Párhuzamos kötet cím(ek), a kötet(ek) alcíme(i)*
- A KÖTET(EK)RE VONATKOZÓ SZERZŐSÉGI KÖZLÉS(EK)

2. adatcsoport: Kiadás

- KIADÁSJELZÉS
- Az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés
- Kiegészítő kiadásjelzés

3. adatcsoport: Nem használatos

4. adatcsoport: Megjelenés

- A MEGJELENÉS HELYE
- A KIADÓ NEVE
- A MEGJELENÉS IDEJE
- A nyomda helye
- A nyomda neve

5. adatcsoport: Fizikai jellemzők

- A KÖTETEK SZÁMA és/VAGY OLDALSZÁMUK
- Illusztráció
- Méret
- MELLÉKLET

6. adatcsoport: Sorozat

- A SOROZAT FŐCÍME
- *A sorozat párhuzamos címe*
- *A sorozat alcíme*
- *A sorozatra vonatkozó szerzőségi közlés*
- SOROZATON BELÜLI SZÁM(OK)
- AZ ALSOROZAT MEGJELÖLÉSE ÉS/VAGY CÍME
- *Az alsorozat párhuzamos címe*
- *Az alsorozat alcíme*
- *Az alsorozatra vonatkozó szerzőségi közlés*
- ALSOROZATON BELÜLI SZÁM(OK)

7. adatszoport: Megjegyzések

A kötelező, valamint a feltételtől függően kötelező, illetve megadható megjegyzésekről a részletes szabályok rendelkeznek.

8. adatszoport: Szabványos azonosító

A kötetek fingerprintje

2.2.4. A kiadványban (a forrásdokumentumban) megjelent részdokumentum analitikus szintű leírásának adatszoportjai és adatelemei

1. adatszoport: A részdokumentum adatai

- A RÉSZDOKUMENTUM FŐCÍME
- *A részdokumentum párhuzamos címe*
- *A részdokumentum alcíme*
- A RÉSZDOKUMENTUM SZERZŐSÉGI KÖZLÉSE
- A részdokumentum illusztrációja
- A részdokumentum melléklete

ÖSSZEKÖTŐ ELEM

2. adatszoport: A forrásdokumentum adatai

- A FORRÁSDOKUMENTUM FŐCÍME
- *A forrásdokumentum párhuzamos címe*
- *A forrásdokumentum alcíme*
- A FORRÁSDOKUMENTUM SZERZŐSÉGI KÖZLÉSE

3. adatszoport: Kiadás

- A FORRÁSDOKUMENTUM KIADÁSJELZÉSE
- Az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés

4. adatszoport: Megjelenés

- A FORRÁSDOKUMENTUM MEGJELENÉSÉNEK HELYE
- A FORRÁSDOKUMENTUM KIADÓJÁNAK NEVE
- A FORRÁSDOKUMENTUM MEGJELENÉSÉNEK IDEJE

5. adatszoport: Terjedelem

- A RÉSZDOKUMENTUM HELYE A FORRÁSDOKUMENTUMBAN

6. adatszoport: Sorozat

- A forrásdokumentumra vonatkozó sorozati adat

7. adatszoport: Megjegyzések

- Megjegyzések a részdokumentumról
- Megjegyzések a forrásdokumentumról

2.3. A leírás egyezményes jelei és írásjelei

2.3.1. A leírás egyezményes jeleinek rendeltetése

A leírás egyezményes kötelező (a továbbiakban: egyezményes) jeleit az e szabályzat szerint készített bibliográfiai leírást tartalmazó bibliográfiai tételekben kell megjeleníteni. A kiadványok feldolgozása során rögzített adatelemek egyéb megjelenítésében (nem e szabályzat előírásai szerint készített leírás, rövidített katalógustétel, hivatkozás, címjegyzék stb.) az egyezményes jelek részben vagy általában elhagyhatók, ha szerepüket más – e funkciót helyettesítő – módszerek (az adatok megnevezése, az adatok kiemelése stb.) veszik át.

A leírás egyezményes jeleinek sajátos jelentése és célja:

- az adatszoportok elkülönítése,
- az adatok felismerhetővé tétele azáltal, hogy a jel – ha a szabály másképp nem rendelkezik – mindenkor megelőzi, illetve közbezárrja az illető adatelem(ek)et,
- kiegészítő információk közlése az adatelemről, illetve az adatokról (például: az adat valamely elhagyott szövegrészének jelölése), és az adatok tagolása az adatelemben belül,
- annak jelölése, hogy az adat nem a számára előírt főforrásból származik.

Az egyezményes jelek az előírt használattól eltérő módon nem alkalmazhatók.

2.3.2. A leírás egyezményes jeleinek írásmódja

2.3.2.1. A leírásban az egyezményes jelet szóköz előzi meg és szóköz követi, az alábbiak kivételével: a pont, a vessző, a felkiáltójel és a kérdőjel előtt nincs, utánuk van szóköz.

2.3.2.2. A különféle zárójelek és az idézőjel – mely utóbbi nem egyezményes jel – egyetlen jelpárnak minősülnek, ezért e jelek kezdő elemét megelőzi, záró elemét pedig követi a szóköz. Az összetett [!] és [?] jelet szóköz előzi meg és szóköz követi.

Például:

Magyaország [!] leírása

Csonka évszámok hiányzó számjegyeinek pótlásakor viszont a szögletes zárójelet nem követi szóköz.

Például:

[16]98

Az adatszoportokat elkülönítő összetett jel: a pont, szóköz, gondolatjel (. –) előtt nincs, utána van szóköz.

- 2.3.2.3. Ha a leírásban két vagy több egyezményes jel követi egymást, akkor az előbb álló jel utáni szóközt el kell hagyni. Ugyanígy kell eljárni, ha egyik vagy másik jel nem egyezményes jel, hanem az adat része.

Például:

. – (Első sorozat) (Második sorozat). – Megjegyzés

Wer sind die Aufklärer? : Beantwortet nach dem ganzen Alphabeth

Ha az adatsoportot pont zárja le, ezt el kell hagyni, ha utána az adatsoportokat elkülönítő jel (. –) következik.

- 2.3.2.4. Ha a kiadvány leírásában egy adatsoport vagy adatelem nem szerepel, akkor az ezt megelőző vagy közbezáró egyezményes jelet el kell hagyni.

Az adatsoportban előforduló elsőként leírt adatelemet – az első adatsoport kivételével – az adatsoportokat elkülönítő jel előzi meg, és az adott adatelemet egyébként megelőző egyezményes jelet el kell hagyni.

Az adatsoportokat elkülönítő jelet el kell hagyni, ha az adatsoportok új bekezdésben kezdődnek, vagy ha azokat tipográfiailag megkülönböztették.

Megjegyzés: A leírásban a 7. *Megjegyzések* adatsoport adatait új bekezdésben lehet megadni.

2.3.3. A leírás adatsoportjait elkülönítő, illetve adatelemeit megelőző egyezményes jelek táblázata

A 2.3.3. táblázat az adatsoportok és az adatelemek szerinti sorrendben sorolja fel a leírás adatsoportjait, illetve adatelemeit megelőző jeleket. A táblázatban csillag (*) jelöli azokat az egyezményes jeleket, amelyek egy adott adatsoporton belül ismételten használatosak. Kivétel a megjegyzések adatsoportja, amelyben minden egyes megjegyzést az adatsoportokat elkülönítő jel előz meg.

A leírás		Megelőző, tagoló vagy közbezáró jel		
adatsoportja	adateleme (adata)	alakja	megnevezése	ismétlődése
1. A cím és a szerzőségi közlés	Főcím			
	A közös címet követő alárendelt cím megjelölése	.	pont	*
	A közös címet követő alárendelt cím	.	pont	*
	Az alárendelt cím megjelölését követő alárendelt cím	,	vessző	*
	A dokumentumtípus általános megnevezése (nem használatos)			
	Párhuzamos cím	=	egyenlőség-jel	*

	Alcím és a párhuzamos címet követő párhuzamos alcím	:	kettőspont	*
	Az alcímet követő párhuzamos alcím	=	egyenlőség-jel	*
	Összefoglaló cím nélküli gyűjtemény címeinek felsorolásában az olyan cím, amely ugyanazon szerző(k) művének címét követi	;	pontos-vessző	*
	Összefoglaló cím nélküli gyűjtemény címeinek felsorolásában a más szerző(k) művének címét vagy szerzőségi közlését követő cím	.	pont	*
	Több egységből álló kiadvány egylépcsős leírásában az egység megjelölése vagy címe	.	pont	*
	Több egységből álló kiadvány többlépcsős leírásában az egység megjelölése vagy címe		új bekezdés	*
	Több egységből álló kiadvány leírásában az egység megjelölését követő cím	,	vessző	* ¹
	Valamely címmel kapcsolatos első szerzőségi adat	/	dőlt vonal	
	Valamely címmel kapcsolatos második és minden egyes további szerzőségi adat	;	pontos-vessző	*
	Ugyanazon szerzőségi adatban felsorolt második és minden egyes további név (személy, testület)	,	vessző	*
	A szerzőségi adatot követő párhuzamos szerzőségi adat	=	egyenlőség-jel	*
2. Kiadás	Kiadásjelzés	. –	pont, szóköz, gondolatjel	
	Párhuzamos kiadásjelzés	=	egyenlőség-jel	*
	Az adott kiadás első szerzőségi adata	/	dőlt vonal	
	Az adott kiadás második és minden további szerzőségi adata	;	pontos-vessző	*
	Kiegészítő kiadásjelzés	,	vessző	*
3. A dokumentum-típus speciális adatai	Nem használatos			
4. Megjelenés	Az első megjelenési hely	. –	pont, szóköz, gondolatjel	
	A második és minden egyes további megjelenési hely	;	pontos-vessző	*

¹ Az adatsorpon belül ez az adat, illetve az öt megelőző jel ismétlődhet, de nem ismétlődhet az adott egység leírásában.

	Az első és minden egyes további kiadó neve	:	kettőspont	*
	A megjelenés éve (ideje)	,	vessző	
	A nyomda (nyomtatás) adatainak zárójelbe foglalása	()	kerek zárójel	
	A nyomda helye, ha volt eltérő megjelenési hely			
	A nyomda neve, ha volt eltérő kiadói adat	:	kettőspont	*
	A nyomtatás éve (ideje), ha volt eltérő megjelenési év	,	vessző	
5. Fizikai jellemzők	A fizikai hordozó megnevezése és terjedelme	. –	pont, szóköz, gondolatjel	
	Illusztráció	:	kettőspont	
	Méret	;	pontos- vessző	
	Melléklet	+	pluszjel	*
	A melléklet saját terjedelema- datainak zárójelbe foglalása	()	kerek zárójel	
6. Sorozat	Az első sorozat adatait közbezá- ró kerek zárójel előtt	. –	pont, szóköz, gondolatjel	
	Minden egyes sorozat adatainak külön- külön zárójelbe foglalása	()	kerek zárójel	*
	A sorozat főcíme			
	A sorozat párhuzamos címe	=	egyenlőség- jel	*
	A sorozat alcíme	:	kettőspont	*
	A sorozat első szerzőségi adata	/	dőlt vonal	
	A sorozat második és minden egyes további szerzőségi adata	;	pontos- vessző	*
	Sorozaton belüli szám	;	pontos- vessző	
7. Megjegyzések	Minden egyes megjegyzés első adata	. –	pont, szóköz, gondolatjel	*
8. Szabványos azonosító	Fingerprint		új bekezdés	

2.3.4. Az adatelemről, illetve adatokról kiegészítő információkat közlő, az adatokat az adatelemen belül tagoló, és az adatforrásokat jelölő egyezményes jelek táblázata

A jel használata	A jel	A jel megnevezése
Bármely cím közbelső részében vagy végén a szövegelhagyás jelölése	...	három pont
– Szórövidítések után, kivéve, ha az adott nyelv helyesírási szabálya másképpen rendelkezik – Sorszámok után	.	pont
– Az az adat, amely nem az illető adatscsoport számára előírt főforrásból származik – A terjedelem adatainak jelölése a szabályok szerinti esetekben – Csonka évszámok hiányzó részének pótlása	[]	az adat szögletes zárójelbe foglalása
Sajtóhiba jelölése a hibás/téves szó, kifejezés vagy egyéb jelcsoport után	[!]	szögletes zárójelbe tett felkiáltójel
Az olyan adat után, amelynek helyessége kétséges	[?]	szögletes zárójelbe tett kérdőjel
A cím szövegének szükség szerinti tagolása, a régi nyomtatványokban a vessző szerepét betöltő dőlt vonal (/) helyettesítése	,	vessző

2.3.5. A leírásban nem egyezményes jelként használatos írásjelek táblázata

A címen belüli írásjeleket tükrözni kell, kivéve, ha e jelek a leírás adatelemeket minősítő, illetve adatscsoportokat tagoló egyezményes jeleivel egybeesnek. A cím sorvégeinél levő kötőjelet nem kell tükrözni. Le kell írni az *et* kötőszót jelentő „&” jelet és az *etc.* rövidítés helyett használt „&c” jelölést.

A jel előfordulása, használata	A jel	A jel megnevezése
A címben szereplő dőlt vonal tükrözése (szóközök nélkül), ha az nem a vessző szerepét tölti be	/	dőlt vonal
A címet tagoló gondolatjel tükrözése	–	gondolatjel
A címben szereplő zárójelek tükrözése	() [] { }	zárójelek
Annak tükrözése, hogy valamely cím vagy szerzőségi adat, vagy ezeknek valamely része idézőjelben szerepel	„ ”	idézőjel
A címet záró vagy tagoló felkiáltójel tükrözése	!	felkiáltójel
A címet záró vagy tagoló kérdőjel tükrözése	?	kérdőjel
A címben szereplő vessző tükrözése	,	vessző
A címet tagoló kötőjel tükrözése	-	kötőjel
A címben szereplő kettőspont, amelyet nem előz meg szóköz	:	kettőspont
A címben szereplő pontosvessző, amelyet nem előz meg szóköz	;	pontosvessző

2.4. A leírás adatforrásai

2.4.1. A források rangsora

A leírás adatait a leírás alapjául szolgáló kiadvány meghatározott részeiből, illetve egyéb forrásokból kell meríteni. Régi nyomtatványok leírásához gyakran kell külső forrásokat is (bibliográfiákat, katalógusokat, kézikönyveket) használni.

A források rangsora a következőket jelenti:

- ha az adat nem állapítható meg az első forrás alapján, akkor a másodikból, ha a másodikban sem található, akkor a harmadikból kell venni. Külső forrás csak akkor használható, ha a leírandó adatot a régi nyomtatvány nem tartalmazza;
- ha valamely adatot a források egyidejűleg több változatban tartalmaznak, a rangsorban magasabb szinten lévő forrás alapján kell leírni az adatot akkor is, ha abban a közlés csonka vagy téves (a csonka, illetve téves adatok kiegészítésére, illetve helyesbítésére vonatkozóan → a 2.6.4 szakasz előírásait, valamint a részletes szabályokat);
- ha valamely adatelemhez több adat tartozik, és ha a vonatkozó előírások másképp nem rendelkeznek, leírásuk sorrendjét forrásuk rangsora határozza meg;
- a többkötetes kiadványok leírásában a kiadvány egészére vonatkozó közös adatokat az első kötet alapján kell megállapítani, ha a leírás tárgya a kiadvány egésze. Ha a leírás tárgya nem a teljes többkötetes kiadvány, akkor a kiadvány egészére vonatkozó közös adatok megállapításához felhasználható kötetek mint adatforrások rangsora:
 1. az első kötet, 2. az elsőként megjelent kötet, 3. a kötetjelzések sorrendje szerint előnyben részesíthető kötet;
- ha a leírás alapjául szolgáló példány hiányos, csonka, vagy többkötetes kiadvány esetén nem áll rendelkezésre, akkor az adatokat hitelt érdemlő forrásból, például nemzeti bibliográfiából kell megállapítani.

2.4.2. Az adatok főforrása és a források rangsora adatsoportonként

Az alábbi táblázat adatsoportonként meghatározza az adatok főforrását, és több forrás esetén azok rangsorát.

A leírás adatsoportja	Főforrása(i) és rangsoruk
1. adatsoport: A cím és a szerzőségi közlés	címoldal (vagy címoldal-helyettesítő) ²
2. adatsoport: Kiadás	címoldal (vagy címoldal-helyettesítő), címelőzések, kolofon
3. adatsoport: A dokumentum vagy kiadványtípus sajátosságai	nem használatos
4. adatsoport: Megjelenés	címoldal (vagy címoldal-helyettesítő), kolofon, címelőzések
5. adatsoport: Fizikai jellemzők	a kiadvány
6. adatsoport: Sorozat	címoldal, címelőzések, kolofon

² Ha a kiadványnak egynél több címoldala van, az tekintendő főforrásnak, amelyikből a részletes szabályok szerint a főcímet kell venni.

7. adatscsoport: Megjegyzések	bármely adatforrás
8. adatscsoport: Szabványos azonosító	a kiadvány meghatározott helyei

Azt az adatot, amely nem az adatscsoport számára előírt főforrásból származik, szögletes zárójelben kell leírni.

Megjegyzés: A táblázatban, valamint az adatelemekre vonatkozó részletes szabályokban „főforrás” kifejezés szerepel akkor is, ha ez több adatforrás együttesét jelenti.

2.5. A leírás nyelve és írásrendszere

- 2.5.1. Az adatokat – a következőkben meghatározott kivételekkel – azon a nyelven és abban az írásrendszerben kell megadni, ahogy azok a főforrásban találhatóak. Ha erre nincs mód, akkor a nem latin betűs írásrendszerű adatokat a megfelelő átírási szabványok, szabályzatok szerint át lehet írni.³
- 2.5.2. A bibliográfia nyelvén kell megadni az 5. *Fizikai jellemzők* és a 7. *Megjegyzések* adatscsoportban leírt adatokat, a címek, a tulajdonnevek és az idézetek kivételével.
- 2.5.3. Az előírt szövegbetoldásokat, illetve kiegészítéseket a megfelelő adatscsoportban használt nyelven és írásrendszerben kell megadni.

2.6. Az adatok írásmódja

A kiadványból vett szavak, szövegrészek írásmódját meg kell őrizni. Az eltérő betűalakokat (például a hosszú f és a szóvégi s) és a tipográfiai jellegzetességeket (például *dölt* betűk) figyelmen kívül kell hagyni. A betűk és az írásjelek mai alakját kell leírni. Az összevont betűket (ligatúrák, például ligált ct, æ, œ) és a rövidítéseket (abbreviatúrák) fel kell oldani. A megkülönböztető (diakritikus) jeleket is a ma szokásos formájukban kell feltüntetni, nem pótolva azonban a hiányzó ékezeteket és diakritikus jeleket. Az & és az &c jelet feloldás nélkül kell leírni. A német ß-t két s-sel (ss) kell helyettesíteni (→ még: 2.3.5).

Az adatelemet vagy adatot a kiadványban lévő sormetszetek jelölése nélkül kell leírni, és a szó elválasztását jelölő sorvégi kötőjelet el kell hagyni.

Ha a kiadás- vagy a nyomásváltozatok megkülönböztetéséhez, azonosításához szükséges, akkor az adat eredeti írásmódját és a sormetszeteket a 7. *Megjegyzések* adatscsoportban kell közölni.

A kiadvány szövegében tudatosan (például kézzel beírandó adatok céljára) kihagyott helyet a leírásban a szögletes zárójeles [üres hely] kifejezéssel, vagy nyelvi megfelelőjével, a katalógus nyelvén kell jelezni. A kézzel beírt adatot vagy a 7. *Megjegyzések* adatscsoportban, vagy szögletes zárójelben az üres hely helyén kell közölni, és ez utóbbit a 7. *Megjegyzések* adatscsoportban kell jelezni.

³ A görög karaktereket pl. az ISO 843:1997 Information and documentation -- Conversion of Greek characters into Latin characters szabvány előírásainak megfelelően kell átírni.

Például:

... pro consequendo in S.S. theologia baccalaureatus formati gradu, defendet mense [üres hely] die [üres hely] ...

Megjegyzés: A dátumban kézírással kiegészítve mense Martij die 30

vagy:

... pro consequendo in S.S. theologia baccalaureatus formati gradu, defendet mense [Martij] die [30] ...

Megjegyzés: A címben levő dátum kézírással kiegészítve.⁴

2.6.1. A nagybetűk használata

A leírásban a nagy kezdőbetűk használatát, illetve a nagybetűs írásmódot a közölt adat nyelvének megfelelő helyesírási szabályok határozzák meg. A kiadványon használt csupa nagybetűs írást nem kell követni, kivéve a tükröztetni kívánt kronogram betűit.

Nagy kezdőbetűvel kell írni minden egyes adatsort kezdő szavát, a fizikai jellemzők adatsortjának kivételével.

A kis és nagy I és J, U és V, valamint a W-t jelölő nagy VV és a szóvégi ij betűket úgy kell leírni, ahogy a kiadványban vannak, a nagybetűk használatára vonatkozó jelen szabályok alkalmazásakor pedig a megfelelő kis-, illetve nagybetűt kell írni. A fraktúr típusban azonos nagy I és J, U és V, valamint a kettős VV betűt az adott nyelv mai helyesírásának megfelelően kell leírni, illetve a megfelelő kisbetűre átírni.

Például:

Ambrosii Calepini dictionarium vndecim lingvarum, iam postremo accvrata emendatione atqve infinitorum locorum augmentatione, collectis ex bonorum authorum monumentis ... Respondent autem Latinis vocabulis Hebraica, Graeca, Gallica, Italica, Germanica, Belgica, Hispanica, Polonica, Vngarica, Anglica : Onomasticum vero, hoc est priorum nominum ... catalogum ... seorsim adjunximus⁵

2.6.2. Rövidítések

A leírás nyelvétől függetlenül a leírásokban a nemzetközileg használt (általában latin nyelvű) kifejezéseket, illetve rövidítéseiket kell alkalmazni a következő táblázat szerint:

Rövidítés	Nemzetközi kifejezés	Magyar kifejezés	Adatsort
o		ívrét	5.
ca.	circa	körülbelül	4.
col.	columna	hasáb	5.
cm		centiméter	5.
cop.	copyright	szerzői/kiadói jog	4.
[et al.]	et alii	és mások	1., 2., 4., és 6.
[etc.]	et cetera	és a többi	1., 2., 4., és 6.

⁴ Példatár Nr. 26. p. 60.

⁵ 700.231 DEENK

fol.	folio	lap	5.
ill.	illustratio	illusztráció	5.
klny.		különlenyomat	7.
mell.		melléklet	5.
p.	pagina	oldal	5.
[s.a.]	sine anno	év nélkül	4.
[S.l.]	sine loco	hely nélkül (a kiadás stb. helye ismeretlen)	4.
[s.n.]	sine nomine	név nélkül (a kiadó stb. neve ismeretlen)	4.
t.	tabula	tábla (a táblalapok mindkét oldalukon nyomottak)	5.
t.fol.	tabulae folio	táblalap (a táblalapok csak egyik oldalukon nyomottak)	5.

2.6.3. A számok írásmódja

A számokat a kiadvány írásmódjának megfelelően arab számmal vagy római számmal vagy betűkkel kiírt számnévvel kell leírni a címekben, a kiadásjelzésben, a kötetjelzésben, a megjelenési adatokban, a fizikai jellemzők adataiban és a sorozaton belüli számban.

A római számot – ha a részletes szabály másképp nem rendelkezik – a forrásnak megfelelően kell leírni, a megfelelő nagybetűkkel, a számot elválasztó szóközők nélkül (→ még: 3.3.3.4., 3.4.1.4.).

Például:

Practica ... auff das Jar ... MD im XVIII gezelt.⁶

A számokat mindig arab számmal kell leírni a következő adatelemekben:

- a számozatlan oldalak, lapok megállapított száma,
- a számozatlan táblaoldalak, táblalapok száma,
- a kötetek (vagy a kiadvány más fizikai egységeinek) darabszáma,
- a számozatlan illusztrációk száma,
- a méret, rétnagyság (2o, 4o, 8o, 12o, 16o, 32o stb.),
- a számozatlan mellékletek száma.

A számjegyként használt görög betűket a megfelelő arab számra kell átírni, és a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban jelezni kell, hogy a kiadványban görög számok olvashatók.

⁶ Ant. 3664(4)=BNH Cat. S-417.

Például:

A kiadványon: ,αφ'ν'Θ'

A leírásban: 1559

Megjegyzés: Az évszám a kiadványon görög számokkal.

A kiadványon: **Ιλιαδος ραψωδιαι ω'**

A leírásban: Iliados rapsōdiai 24

Megjegyzés: A címben olvasható szám a hagyományos görög jelöléssel.⁷

A kiadványon: **Καλλιμαχου ὕμνοι ζ**

A leírásban: Kallimachou Ὑμνοι 6

Megjegyzés: A címben olvasható szám a görög megfelelőjével nyomtatva.⁸

2.6.4. Téves adatok és sajtóhibák közlése és jelölése

A kiadványból származó adatokban a forrás téves adatait, sajtóhibáit híven le kell írni (→ még 2.3.4., 3.3.1.9., 3.3.2.6., 3.3.3.9.)

A tévesen nyomtatott adatokat azokban az adatszoportokban, ahol ezt a részletes szabályok előírják, szögletes zárójelbe írt *recte* szóval, kettősponttal, szóközzel és az utána írt helyes adattal kell helyesbíteni. A nyilvánvaló sajtóhibákra, amelyek magyarázatot és helyesbítést nem igényelnek, szögletes zárójelbe írt felkiáltójellel kell felhívni a figyelmet.

Például:

Getruckt zu Stassburg [recte: Strassburg]

104 [recte: 112] fol.

De:

Magyaország [!] leírása

2.6.5. Jelképek

Ha egy adatelem a megszokott betű- vagy számjelölés helyett képileg szerepel a kiadványon, akkor szögletes zárójelben kell megadni a számmal jelzett alakot, és a 7. *Megjegyzések* adatszoportban közölni kell ennek tényét.

Például:

[3.] ed.

Megjegyzés: A kiadást jelző szám a címloldalon három csillaggal jelölve.

2.7. Csonka példányok

⁷ A homéroszi eposzok egyes könyveit a görög ábécé betűivel, de valójában nem számértéküknek megfelelően jelölték, így a 24. könyv a 24. betűt kapta, vagyis az ómegát, aminek a számértéke a megfelelő kiegészítő jellel (Ω') 800-at jelentene!

⁸ A hatos szám jelölésére a görög nyelv az összeírt, régi betűt, az un. un. Σ-t használja (στ egybeírva →ς)

Ha a kiadvány leírásához csak annak csonka példánya áll rendelkezésre, akkor fel kell kutatni a kiadvány eredeti teljes példányának adatait. Ha ez nem lehetséges, akkor a részletes szabályok rendelkezései szerint kell a csonka példány adatait leírni. A 7. *Megjegyzések* adatszoportban kell leírni a példány hiányait.

3. AZ EGYETLEN EGYSÉGBEN (KÖTETBEN) MEGJELENT KIADVÁNYOK LEÍRÁSA

3.1. A leírás 1. adatszoportja. A cím és a szerzőségi közlés

Minták az adatszoport szerkezetére:

Főcím / szerzőségi adat

Főcím = Párhuzamos cím = Párhuzamos cím / szerzőségi adat

Főcím : Alcím : Alcím / szerzőségi adat

Főcím : Alcím = Párhuzamos cím : Párhuzamos alcím / szerzőségi adat

Főcím / szerzőségi adat = Párhuzamos cím / párhuzamos szerzőségi adat

Főcím / első szerzőségi adat ; második szerzőségi adat ; harmadik szerzőségi adat

Első mű címe / szerzőségi adat. Második mű címe / szerzőségi adat

Első mű címe : Alcím ; Második mű címe : Alcím / szerzőségi adat

Első mű címe = Párhuzamos cím ; Második mű címe = Párhuzamos cím / szerzőségi adat

Közös cím. Az alárendelt cím megjelölése, Alárendelt cím / szerzőségi adat

Közös cím. Alárendelt cím / szerzőségi adat

3.1.1. Főcím

3.1.1.1. A főcím megválasztása

3.1.1.1.1. Ha a kiadványnak egyetlen címoldala van, és azon több cím szerepel, közülük a sorrendben az első a főcím. A párhuzamos címek közül is az első a főcím.

Például:

Liber vagatorum : Der Betler Orden⁹

Joh. Amos Comenii Orbis sensualium pictus quadrilinguis = Die sichtbare Welt in vier Sprachen. = A' látható világ négyféle nyelven.¹⁰

3.1.1.1.2. Ha a kiadványnak több címoldala van, akkor a főcímet arról a címoldalról kell megválasztani, amelynek a nyelve és írásrendszere megegyezik a kiadvány fő részének nyelvével és írásrendszerével.

3.1.1.1.3. Ha a két vagy több címoldallal rendelkező kiadvány nem nyelvi anyagot tartalmaz, vagy ha két vagy több nyelv, írásrendszer egyenlő szerepet játszik benne, akkor a főcímet a két egymással szemben lévő közül a jobb oldali (rektó) címoldalról kell megválasztani. Ha több rektó címoldal van, akkor közülük az elsőt, illetve – a

⁹ Ant. 3134= BNH Cat. G-137

¹⁰ RMK I. 1338. Ld. még Példatár régi könyvek formai feltárásához. Összeáll. Galamb Györgyné, szerk. Varga Ildikó. Budapest, 1989. (A továbbiakban: Példatár) Nr. 19. 44. p.

metszett szövegűt mellőzve – a szedett szöveges címoldalt kell előnyben részesíteni.

- 3.1.1.1.4. A főcím állhat csupán a dokumentum típusát vagy megjelenési gyakoriságát, vagy a tartalmazott mű (művek) műfaját jelző fogalmakból, azaz a főcím lehet generikus cím.

Például:

Opera
Sermones
Collected works

- 3.1.1.1.5. Ha a kiadványnak nincs más címe, mint a szerző vagy a közreadó neve, a leírásban főcímként ezt kell megadni.

Például:

Vitruvius iterum et Frontinus¹¹
M. Vitruvius ... solito castigatior factus¹²
Il Petrarca.¹³
Catullus. Tibullus. Propertius¹⁴
Lucanus¹⁵

- 3.1.1.1.6. A főcím a leírás első adateleme akkor is, ha a főforráson egyéb adat (például szerzőségi adat, sorozatcím stb.) előzi meg, amely nyelvtanilag nem szerves része a címnek. A címet megelőző adatokat a megfelelő adatsorozatban kell leírni.

Például:

De ratione conscribendae historiae, ex Graeco in Latinum traductus / Lucianus
Megjegyzés: A szerző neve a címoldalon előbb.

- 3.1.1.1.7. Ha a főforrásban a mű közismert azonosító címét megelőzik e címhez tartozó, és vele egy nyelvtani szerkezetet alkotó szavak vagy kifejezések, ezeket a főcím részének kell tekinteni, és változatlan sorrendben kell leírni, még akkor is, ha a szedés ezek másodlagos voltát mutatja.

¹¹ Ant. 6270= BNH Cat. V-301

¹² Ant. 9167= BNH Cat. V-300, egyébként az egységesített címe: De architectura lesz, vö. BNH Cat. V-300-V-310.

¹³ Ant 4868= BNH Cat. P-355 és Ant. 4954= BNH Cat. P-356 + egyéb variációk, ld. BNH Cat. P-357-366, egységesített címe: Canzoniere

¹⁴ Ant. 8130= BNH Cat. C-485

¹⁵ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0008

Például:

In hoc libello continentur Somnia Danielis¹⁶

Quae contineant duodecim aeneidos libri ... P Virgilij Maronis

Herafter foloweth a litel boke called Colyn Cloute

- 3.1.1.1.8. Ha a szerző vagy a kiadó neve, vagy egyéb olyan adat, amely a leírás más adatszoportjába tartozik, a főcím szerves része (azzal egy nyelvtani szerkezetet alkot), azt a főcímbe kell leírni.

Például:

Caroli Sigonii Orationes septem¹⁷

Oratio Philippi de Marnix, domini de S. Aldegonda, pro serenissimi archiduce Austriae Matthia, et ordinibus Belgicis ... ad delegatos septemvirum ... WORMATIANO CONVENTU HABITA¹⁸

Scala spiritualium sa[n]cti Ioannis Climaci Kempis Tamasnak Christus követeserül négy könyvei

M. Vitruvius ... solito castigatior factus¹⁹

Fáy András eredeti meséi és aphorizmái²⁰

Baróti Szabó Dávidnak meg-jobbított, 's bővített költeményes munkáji²¹

Ad Matthaem Alberum Rutlingensium Ecclesiasten de Coena Dominica Huldrychi Zvinglij epistola²²

- 3.1.1.1.9. A fohászok, jelmondatok, közlemények, epigrammák és ajánlások nem részei a főcímnek.

Kivételek:

- ezek valamelyike az egyedüli cím,
- szedésükből ítélve vagy értelmük szerint szerves részei a címnek.

Mivel gyakran ezek különböztetik meg egymástól a variáns kiadásokat, a 7. *Megjegyzések* adatszoportban meg kell adni őket.

¹⁶ Ant. 3202 = BNH Cat. S-670 A Somnium rövidítve nyomtatva: Söniü – csak olvasati kérdés.

¹⁷ Ant. 2283(2) = BNH Cat. S-529.

¹⁸ Ant. 2283(3) = BNH Cat. M-240.

¹⁹ Ant. 9167 = BNH Cat. V-300, egyébként egységesített címe: De architectura lesz vö. BNH Cat. V-300-V-310.

²⁰ Példatár Nr. 8. 21 p.

²¹ 757.925 I-III DEENK

²² 113.212 DEENK

Például:

In der Eer der aller hailigisten ... Dreivalentigkäyt ... hie hebt sich an das deutsch
römisch Brevier²³

Megjegyzés: A címloldal élén fohász: Deo duce

- 3.1.1.1.10. A vagylagos címet a főcím részeként, a kötőszót követő első szavát nagy kezdőbetűvel kell leírni.

Például:

Chronica oder Acta von der türckischen Tyrannen Herkommen, und gefürten
Kriegen²⁴

Reflexions sur la mort, ou La nécessité de bien vivre, pour bien mourir

Poliorceticon, sive De machinis, tormentis, telis libri V²⁵

A' mindenkor nevető Democritus avagy Okos leleményű furtsa történetek²⁶

Arithmetica, vagy Számvetésnek mestersége²⁷

A címloldalon:

Csokonai Vitéz Mihály

Dorottya vagyis a dámák diadalma a fárságon

A leírásban:

Dorottya vagyis A dámák diadalma a fárságon / Csokonai Vitéz Mihály²⁸

- 3.1.1.1.11. Ha a kiadvány két vagy több művet tartalmaz, és a főforrásban a gyűjteménynek van összefoglaló címe, az összefoglaló cím a főcím. Ha a főforrásban szerepelnek az egyes művek címei, azokat a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell megadni.

Például:

Libri de re rustica ...

Megjegyzés:

Tartalom: M. Catonis Lib. I. M. Terentii Varronis Lib. III. L. Iunii Moderati
Columellae Lib. XII. ; Eiusdem De arboribus liber... Palladii Lib. XIII.²⁹

²³ Ant. 3696=BNH Cat. B-953

²⁴ Ant. 2873= BNH Cat. M-857

²⁵ Ant. 1870= BNH Cat. L-303

²⁶ 763.098 DEENK

²⁷ 753.266 DEENK

²⁸ SZTEEK 43264

²⁹ Ant. 2153= BNH Cat. S-390. Korábban ezek a művek [Scriptores rei rusticae.] egységesített cím alatt szerepeltek, vö. BNH Cat. S 389-395.

P. Virgilio Maronis Opera omnia

Megjegyzés:

Tartalom: Bucolica, Georgica, Aeneis, Ciris et Culex

Pontani Opera

Megjegyzés:

A címloldalon közölt tartalom: Urania, sive De stellis libri quinque. Meteororum liber unus. De hortis Hesperidum libri duo. Lepidina, sive Postorales [!] pompae septem. Item Meliseus. Maeon. Acon. Hendecasyllaborum libri duo. Tumulorum liber unus. Neniae duodecim. Epigrammata duodecim.³⁰

3.1.1.1.12. Összefoglaló cím nélküli gyűjtemény esetén, ha a címloldal felsorolja a kiadványban szereplő műveket, ezek közül az első mű címe a főcím.

- A további művek címét, ha szerzőjük azonos, a címloldalon szereplő sorrendben kell leírni és a címeket szóköz, pontosvessző, szóköz (;) jellel kell tagolni.

Például:

De divinatione ; De fato / M. T. Cicero

- Ha a szerzők különbözők, akkor is az első mű címe a főcím. A főcímet és a további művek címét a hozzájuk tartozó szerzőségi adattal (adatokkal) kell leírni, és a címből és szerzőségi közlésből álló összetartozó adategyüttest ponttal lezárva kell az utána következőtől elválasztani.

Például:

De vocabulorum differentiis / Cornelius Fronto. Hadriani cardinalis Batoniensis Modi Latinè loquendi. Erasmi Roterodami Epitome in libros Elegantiarum Laurentij Vallae. E Cornelij Croci Sordidorum verborum farragine formulae Latinè loquendi.³¹

Parthenice Mariana f. Baptistae Mantuani / ab Iodoco Badio familiariter explanata ; Eiusdem Apologeticon et Carmen votitium ad Divam Virginem / cum suis elucidatiunculis³²

3.1.1.1.13. Ha a címloldalon megnevezett műveken kívül a kiadvány további műveket is tartalmaz, akár van önállóan tekinthető címloldaluk, akár nincsen, e művek adatait a 7. *Megjegyzések* adatszoportban kell leírni.

³⁰ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0027

³¹ Ant. 7802(1)=BNH Cat. F-510

³² ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0030

Például:

Prognoma, sive Praesagium Mehemetanorum, primum de Christianorum calamitatibus, deinde de suae gentis interitu, ex Persica lingua in Latinum sermonem conversum

Megjegyzés: A kötet utolsó négy levelén: Exhortatio contra Turcas ad illustrissimum principem Maximilianum archiducem Austriae Ferdinandi regis Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. Filium ...³³

Prima[-decima] egloga della bucolica di Virgilio

Megjegyzés: Az összefoglaló cím nélküli gyűjteményben szereplő művek: Elegia di Bernardo Pulci a Lorenzo de Medici per lamorte di Cosimo ; Bernardus Pulcius florentinus de obitu diue Simonette. Francisci de Arsochis senensis carmen bucolicum egloga prima [-iiii] incipit. Buccolica di Hieronymo Beniuiione fiorentino. Bucolica di Iacopo Florino

- 3.1.1.1.14. Ha a több művet tartalmazó kiadvány címlapján nincsen cím, csak az olvasónak szóló ajánlás található, akkor ezt kell főcímként leírni akkor is, ha a kiadványban másutt (például a címlap verzőjén) olvasható az egyes művek jegyzéke. Az egyes művek adatait a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban kell közölni.

Például:

Ioannes Frobenius studiosis. Quandoquidem nobis animus est, antiquis autoribus excudendis rem iuvare literariam, damus nunc vobis Panegyricos ... Horum autem Panegyricorum catalogum sequens pagella continet... / [ed. Beatus Rhenanus]³⁴

Megjegyzés:

A szerzők: Plinius Caecilius Secundus, Caius Pacatus Drepanius, Latinus Mamertinus, Claudius Nazarius Eumenius Ausonius, Decimus Magnus Barbaro, Ermolao Erasmus, Desiderius Collenuccio, Pandolfo Sauromannus, Georgius

Brevissimum compendium Principatus Transylvanici historiae ab anno MDXXVI. usque ad annum MDCCIII. Cum variis documentis et diplomatibus. Anno Christi MDCCX. ...

Megjegyzés: A Historia diplomatica de statu religionis evangelicae in Hungaria in tres periodos distincta ... című, Okolicsányi Pálnak tulajdonított mű függeléke. Ioannes Frobenius studiosis. Quandoquidem nobis

³³ App. H. 1737=RMK III. 360a=BNH Cat. G-175

³⁴ Ant. 2093= BNH Cat. P-52

- 3.1.1.1.15. Ha a főcím magában foglalja egy többrészes mű egyik részének sorszámát, akkor a sorszám után szögletes zárójelben kötőjellel le kell írni a kiadványban lévő utolsó rész sorszámát.

Például:

Quinti Horati Flacci epistolarum liber primus[-secundus]

Pauli Guldini Sancto-Gallensis e Societate Jesu, De centro gravitatis trium specierum quantitatis continuae, liber primus[-quartus]³⁵

- 3.1.1.1.16. Összetett cím esetén a közös cím, az alárendelt cím megjelölése és az alárendelt cím együttesen alkotják a főcímet.

Például:

Les Françaises, ou XXXIV exemples choisis dans les moeurs actuelles, propres à diriger les filles, les femmes, les épouses, & les mères. I.er volume, Les Filles

- 3.1.1.1.17. Ha a kiadvány leírandó részének (kötetének, járulékos vagy kiegészítő részének) van egyértelmű, egyedi megnevezésére szolgáló címe, akkor főcímként ezt kell leírni, és a kiadvány egészére vonatkozó, a rész címétől eltérő címet a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell leírni.

Ha azonban a közös cím vagy a fő kiadvány címe a supplementum, a járulékos rész címével egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor együtt kell őket főcímként leírni.

Például:

Der ander Theil dess Formularij, zum Tractat von Commissarien vnd Commissionen Camerae Imperialis gehörig, in sechs Bücher abgetheilt

Sermones hyemales de tempore ... Santii Porta ... ordinis predicatorum professoris adiuncta tabula summarum sermonium³⁶

- 3.1.1.1.18. Ha a kiadványnak nincs önálló címe (például uralkodói pátensek, röpiratok, röplapok esetében), csak kiemelten szedett szöveget tartalmaz, ezt kell teljes vagy rövidített formában főcímnak választani és leírni.

Országgyűlési határozatok (például a magyarországi és erdélyi országgyűlési artikulusok) esetében, mivel a címoldalnak megfelelő forrás a protocollummal (bevezető résszel) kezdődik, ezt kell főcímnak választani. Az ezt követő címszerű megfogalmazást alcímnak kell tekinteni és leírni. A főcím forrását a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban közölni kell.

³⁵ BME OMIKK 95.022

³⁶ OSZK Ant. 7976

Például:

Nos Michael Apafi Dei gratia princeps Transylvaniae ... memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis ... : Articuli dominorum ... Transylvaniae ... in generali eorum congregatione ad diem 10. mensis Sept. anni 1665 in castrum Radnoth indicta ... conclusi ...

Megjegyzések:

- . – Articuli diaetales, Erdély, 1665, Radnót.
- . – A főcím és az alcím az első nyomtatott oldalról.

Anno regni Georgii II. Regis ... quinto. At the Parliament begun ... the twenty thirteenth of January, 1731. : Being the fifth session of this present Parliament

Megjegyzés: Az angol parlament 1732-es ülésén tárgyalt döntések gyűjteménye.

- 3.1.1.1.19. Ha a főforrásban nincs nyomdai szedéssel kiemelt cím, akkor az ott lévő szöveges közlést – amely sokszor a kiadónak az olvasóhoz tett ajánlása – kell főcímnek tekinteni, és ilyenként leírni. Ha a címdalton lévő szövegből megállapítható a mű címe, akár ragozott formában is, azt egységesített címként, nyelvtanilag megfelelő formájában a 7. *Megjegyzések* adatsopporban kell közölni.

Például:

Ioannes Frobenius studiosis. Quandoquidem nobis animus est, antiquis autoribus excudendis rem iuvare literariam, damus nunc vobis Panegyricos ... Horum autem Panegyricorum catalogum sequens pagella continet ...

Megjegyzés: Egységesített címe: Panegyrici³⁷

Accipe lector P. Ovidii Metamorphosin / cum Raphaelis Regii enarrationibus

Megjegyzés: Egységesített címe: Metamorphoses³⁸

Incipit Psalterium et breviarium secundum chorum ecclesiae Pataviensis

Megjegyzés: Egységesített címe: Breviarium Pataviense

- . – Szabályos címlapja nincs, címe az 1. levél rektóján található³⁹

3.1.1.2. A főcím leírása

- 3.1.1.2.1. A főcímet szó szerint és betűhíven kell leírni, úgy, ahogy a főforrásban szerepel, nem követhetők azonban a tipográfiai sajátosságok és a nagybetűs írásmód (→ még 2.6.1.). Megjegyzést kell készíteni a tipográfia jellegzetességéről, ha ez a kiadás, kiadásváltozat azonosításához szükséges.

³⁷ Ant. 2093= BNH Cat. P-52

³⁸ SZTTEK ANT 132

³⁹ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0017

Például:

A forrásban:

GILB. GENEBRARDI THEOLOGI PARISIENSIS, DIVINARUM
Hebraicarumque literarum Professoris Regij NOTAE CHRONICAE, sive Ad
Chronologiam & historiam vniuersam methodus ...⁴⁰

A leírásban:

Gilb. Genebrardi theologi Parisiensis, divinarum Hebraicarumque literarum
professoris regij Notae chronicae, sive Ad chronologiam & historiam vniuersam
methodus ...

- 3.1.1.2.2. Ha a főcím túlságosan hosszú, akkor szövegének egyes részei a főcím közbülső részéből vagy végéről elhagyhatók. A szövegelhagyás a főcím értelmét és nyelvtani szerkezetét nem módosíthatja. A szövegelhagyást az előírt egyezményes jellel (...) kell jelezni.
- 3.1.1.2.3. A főcímekben szereplő írásjeleket tükrözni kell, kivéve, ha e jelek a leírás valamely adatelemét jelölő, vagy az adatsoportokat elkülönítő egyezményes jellel megegyeznek. Ez esetben a főcímen belüli jeleket el kell hagyni, vagy értelemszerűen más jellel kell helyettesíteni (→ még 2.3.3., 2.3.4., 2.3.5.). Ha a főcím három ponttal kezdődik vagy végződik, vagy három pontot tartalmaz, e jelet megelőző vagy követő szóközök nélkül kell leírni.
- 3.1.1.2.4. A főcím tartalmazhat kezdőbetűket (monogramot) vagy betűszót, amelyeket a főforrásban közölt formában kell leírni. A kiegészített (feloldott) formát a 7. *Megjegyzések* adatsoportban lehet leírni.

Például:

B. M. genere, eruditione, prudentia et sapientia nobilis viri, Dn. Georgii Smidii ...
mortui an. 1594 ... amm. et cll. consecrabant

Megjegyzés: A főcím rövidítésének feloldása: Beatae Memoriae.⁴¹

P. Fausti Aegloga moralissima ; Eiusdem Hecatodistichon : T. O.

Megjegyzés: T. O. = tempus observa.⁴²

- 3.1.1.2.5. A főcímekben lévő számokat, betűket és jeleket a főforrásban szereplő formában kell leírni.

Például:

Homiliae XXII ...⁴³

⁴⁰ Ant. 6655= BNH Cat. G-131

⁴¹ Ant. 3077(18)= BNH Cat. S-601

⁴² ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0546

⁴³ Ant. 5451= BNH Cat. B-926

XII. quaestiones et Graecorum ad eas responsiones⁴⁴

LXX. disputationes theologicae

In Caii Plinii Secundi Naturalis historiae I. & II. cap. libri XXX. commentarius

Oratio de foelicissima electione inelyti ac potentissimi regis Ungariae et Bohemiae Ferdinandi, archiducis Austriae in regem Romanorum etc. Aquisgrani coronati, die XI. Ianuarii, anno M.D.XXXI.⁴⁵

- 3.1.1.2.6. Ha a főcím nyelvén a kiadvány nem tartalmaz szöveget, akkor a kiadvány nyelvét/nyelveit a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban meg kell nevezni (→ még 3.1.2.5.).

Például:

Acta apostolorum epistolae.

Megjegyzés: Óegyházi szláv nyelven.

Tragoediae selectae Aeschlyi, Sophoclis, Euripidis cum duplici interpretatione Latina

Megjegyzés: Görögül is.

Commentarii in septem tragedias Sophoclis

Megjegyzés: Csak görögül.

Compendiosa arithmetica practica : az-az: Egy garastól fogva, vagy-is három krajtzártól, krajtzár 's pulturánként két forintig való számlálás, melly a' garasok száma szerént tabellákba rendelve, kivált a' gabonával való kereskedéshez alkalmaztatott, és ezzel akárminémő mérték, vagy darab szám szerént való vétel, és el-adásban bizvást élhet akár ki... / ez alkalmas formában sokaknak kívánságára ki-botsáttatott Madari István költségével⁴⁶

Megjegyzés: Csak magyar nyelven.

3.1.2. Párhuzamos cím

- 3.1.2.1. Ha a címdalton a cím egynél több nyelven, illetve írásrendszerben szerepel, a főcím megválasztásánál mellőzött címe(ke)t párhuzamos cím(ek)ként kell leírni.
- 3.1.2.2. Ha a párhuzamos címhez vele egy nyelvtani szerkezetet alkotó adatok tartoznak (például szerzőségi adat, alcím, megjelenés helye stb.), akkor ezeket a párhuzamos cím részének kell tekinteni, és abban kell leírni.

⁴⁴ Ant. 1509= BNH Cat. H-244

⁴⁵ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0802

⁴⁶ BME OMIKK 80.261

Például:

Institoutiones Theophilou Antikensoros = Institutiones iuris civilis in Graecam linguam per Theophilum Anticensorem traductae, ac fusissime, planissimeque explicatae ...⁴⁷

- 3.1.2.3. A párhuzamos cím leírására a főcím leírására vonatkozó szabályok érvényesek.
- 3.1.2.4. Ha a főforrásban egynél több nyelvű és/vagy írásrendszerű párhuzamos cím szerepel, a főforrásban megadott sorrendben kell őket leírni.

Például:

Ἰρῳδιανου Ιστοριῶν biblia 8. = Herodiani Histor. lib. VIII⁴⁸

Erga kai ἡμεραι = Opera et dies⁴⁹

Melekhet ha-dikduk = Institutiones grammaticae in Hebraeam linguam fr. Sebastiani Munsteri minoritae Ingelnheimensis ... / opus ... emendatum ab ipso autore⁵⁰

- 3.1.2.5. Ha a leírásban közölt párhuzamos cím(ek) valamelyikének nyelvén a kiadvány nem tartalmaz szöveget, akkor a kiadvány nyelvét/nyelveit a 7. *Megjegyzések* adatszoportban meg kell nevezni.

Például:

Odysseia ; Batrachomyomachia ; Ymnoi 32 = Ulysssea ; Batrachomyomachia ; Hymni XXXII

Megjegyzés: Csak görög nyelven.⁵¹

- 3.1.2.6. Ha az összefoglaló cím nélküli gyűjteményben lévő valamennyi mű vagy egyes művek párhuzamos címe megtalálható a főforrásban, akkor ezeket az ott adott sorrendben kell leírni.

Például:

Tade enestin en tōde tō bibliō: Loukianou. Philostrateu Eikōnes ; Tou autou Ἰρῳϊκα; Tou autou Bioi sophistōn. Philostrateu Neōterou Eikōnes Kallistrateu Ekphraseis = Que hoc volumine continentur: Luciani Opera. Icones Philostrati ; Eiusdem Heroica ; Eiusdem Vitae sophistarum. Icones Iunioris Philostrati. Descriptiones Callistrati ...

⁴⁷ Ant. 2070= BNH Cat. C-1053

⁴⁸ Ant. 2029= BNH Cat. H-283

⁴⁹ Ant. 6196= BNH Cat. H-339.

⁵⁰ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0467 (coll. 1.)

⁵¹ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0019

- 3.1.2.7. Ha az összefoglaló cím nélküli gyűjteménynek nincs az egész kiadványra vonatkozó címoldala, de a benne levő műveknek van saját címoldaluk (például kiadói kolligátum esetén), akkor ezek együttesen szolgálnak főforrásul, s az ezeken szereplő párhuzamos címeket az egyes címoldalak sorrendjében kell leírni.
- 3.1.2.8. Ha az *I. A cím és a szerzőségi közlés* adatsorozatjába tartozó adat(ok) a címoldalon a főcím és a párhuzamos cím között vagy a párhuzamos címek között található(k), akkor a címeket és ezeket az adato(ka)t, a megfelelő egyezményes jelekkel ellátva, abban a sorrendben kell leírni, ahogyan a címoldalon szerepelnek.

Például:

Joh. Amos Comenii Orbis sensualium pictus trilinguis, hoc est Omnium fundamentalium in mundo rerum & in vita actionum pictura et nomenclatura Latina, Germanica & Hungarica : Cum titulorum juxta atq[ue] vocabulorum indice = Die sichtbare Welt in dreyen Sprachen, Das ist Aller Vornemsten Welt-Dinge und Lebens-Verrichtungen Vorbildung und Lateinische, Deutsche und Vngarische Benamung : sampt einem Tittel- und Wörter-Register = A' látható világ háromféle nyelven, az-az Minden derekassab ez világon lévő dolgoknak és az életben való cselekedeteknek le- ábrázolása és deák, német és magyar megnevezése : A' fellyül való írásoknak és szóknak laystromával

Directio methodica processus iudicarii iuris consuetudinarii incltyi Regni Hungariae / per M. Joannem Kithonich de Koztanicza ... = Rövid igazgatas a' nemes Magyar Orszagnak es hozzá tartozó részeknek szokott törvény folyasirol / mellyet deákbol magyar nyelvre fordított Kaszoni Janos

Magyarázattya azon szóknak, mellyek a' magyar országi polgári, 's törvényes dolgokban elő fordulnak, némelly rövidebb formákkal / meg-magyarázta Szirmai Szirmai Antal ... = Sive Glossarium vocum, in politicis, ac juridicis negotiis, regni Hungariae occurrentium, cum formulis brevioribus⁵²

3.1.3. Alcím

- 3.1.3.1. A főforrásban szereplő, a főcímet érdemben kiegészítő alcímet le kell írni.

Például:

Tractatus super Salva Regina : Materia pro ambone valde utilis / per modum sermonum collecta a ... Johanne Henlin ...⁵³

Margarita philosophica nova, cui insunt sequentia : Epigrammata in commendationem operis, Institutio grammaticae Latinae, Praecepta logices, Rhetoricae informatio, Ars memorandi Ravennatis, Beroaldi Modus componendi epi[stolas], Arithmetica, Musica plana, Geometrie principia, Astronomia cum quibusdam de astrologia, Philosophia naturalis, Moralis philosophia cum figuris⁵⁴

⁵² 764.027 DEENK

⁵³ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0099

⁵⁴ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0535

De vera et falsa religione : Huldrychi Zvinglij commentarius⁵⁵

- 3.1.3.2. Az alcím tartozhat a főcímhez, a párhuzamos címhez vagy a kiadványban foglalt egyes művek címeihez.

Az alcím(ek)et és az(oka)t a cím(ek)et, amely(ek)hez tartozik/tartoznak, a címoldalon látható sorrendben kell leírni.

Például:

Le Seraskier bacha : Nouvelle du temps : Contenant ce qui s'est passé au siège de Bude⁵⁶

- 3.1.3.3. Az alcímet le kell írni, ha a főcím generikus cím, mozaikszó, betűszóból áll, vagy ha idegen nyelvű főcímhez tartozó magyar nyelvű alcím szerepel a főforrásban.

Például:

Cantus catholici ex editione Szelepcséniana : Regi, és uj, deák, és magyar ájtatos egy-hazi enekék, és litaniák : Mellyekkel a' keresztyenek esztendő által való templomi solennitásokban, processiókban, és egyéb ájtatosságokban szoktak élni⁵⁷

Mulier virtutis. [...] : Az-az: a' keresztényi tökéletes jóságokkal fényeskedő aszonyi állat, a kit a' néhai tekéntetes és nemzetes Zichy Klára aszonynak tekéntetes, nemzetes vitézlő Piró János uram, t. nemes Győr vármegye érdemes vice-ispánnya szerelmes hűtös-társának szomorú, és gyászos el-temetése alkalmatosságával, Győrött a' PP. Cármenták templomában 1750-dik esztendőben, Kis-Aszony havának 11.dik napján, élő nyelvvel hirdetett, és le-rajzolt főtiszetelendő Vörös Daniel [...]⁵⁸

I.N.J. ! : Sive Acclamatio fausta, qua ... M. Joannem Heinzelum ... Evangelia Gymn. Novisolien hactenus directorem ... cum statui scholastico ... publice, valediceret ... prosequi voluit ... / Martinus Cruselius⁵⁹

Maior Dei Gloria : Viris apostolicis per exercitia spiritualia. S. P. Ignatii de Loiola, fvndatoris Societatis Jesv proposita, et per R. P. Zachariam Ignatium Trinkellium, ejusdem Societatis Religiosum altera editione auctiori declarata ...⁶⁰

Calendarium oeconomicum perpetuum : Azaz esztergomi érsek ... gondviselőjének majorságról írt lajtsroma

- 3.1.3.4. A címváltozatokat – de nem a párhuzamos címeket –, valamint a nem főcímmül választott, a főcímmel azonos nyelvű eredeti címet, ha ezek a címoldalon szerepelnek, alcímként le kell írni.

⁵⁵ 113.212 DEENK

⁵⁶ App. H. 1201

⁵⁷ SZTE EK RB 3033

⁵⁸ SZTE EK RD 837

⁵⁹ OSZK: RMK II. 1140a, Čaplovič 1196, Misianik 56

⁶⁰ OSZK: RMK III. 2107

Például:

Hodoegus : Igazsagra vezetlő kalauz

- 3.1.3.5. Ha a főforrásban lévő adatok sorrendjének visszaadása megkívánja, akkor a vagylagos címet, a függelékre vagy egyéb járulékos anyagra vonatkozó közlést is alcímként kell leírni.

Például:

A Christian funeral : A brief essay on that case, what should be the behaviour of a Christian at a funeral? : Or, some directions how to regulate a funeral by the rules of religion

- 3.1.3.6. Az alcím leírására a főcím leírására vonatkozó szabályok érvényesek.
- 3.1.3.7. Ha szerzőségi adat, kiadásjelzés, a kiadó neve vagy a kiadványra vonatkozó más – a leírásban rendszerint önálló adatelemléknek minősülő – adat az alcímnek nyelvtanilag szerves része, akkor azt az alcím részeként kell leírni.

Például:

Studentes : Comoedia de vita studiosorum nunc primum in lucem edita, authore m. Christophoro Stummelio⁶¹

Protoplastus : Drama comicotragicum in memoriam humanae conditionis et vitae nostrae miserrimae nunc primum Augustae Vindelicorum editum / Hieronymo Zieglero Rotenburgense autore⁶²

- 3.1.3.8. Összefoglaló cím nélküli gyűjtemény esetén, ha a főforrás alcím(ek)et is tartalmaz, azt/azokat a főforrásban szereplő sorrendben kell leírni, akkor is, ha az alcím csak egy, vagy némely, vagy valamennyi műre vonatkozik.

Például:

Vortigern : An historical tragedy, in five acts ... ; and Henry the Second : An historical drama

- 3.1.3.9. Összetett cím esetén, ha alcím(ek) is szerepel(nek) a főforrásban, ezeket az ott közölt sorrendben kell leírni.

Például:

Psalterium Hebraicum : Cum radicibus in margine. Cui accesserunt aliquot capita ex Evangelio Matthei versa veluti progymnasmata ...⁶³

⁶¹ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0325 (coll. 4.)

⁶² ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0325 (coll. 3.)

⁶³ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0468 (coll. 1.)

- 3.1.3.10. A nem a főforrásban található alcímet, ha az azonosításhoz fontos adatot tartalmaz, a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell leírni.
- 3.1.3.11. Ha a főforrásban egy vagy több párhuzamos cím és párhuzamos alcím is szerepel, ezeket a főforrásban lévő sorrendben kell leírni.

Például:

Il fanatico burlato : Damma giocoso in due atti ... = L'entiché de noblesse dupé :
Opera bouffon en deux actes

Peri lithōn = De lapidibus : Poema Orptheo a quibusdam adscriptum

- 3.1.3.12. Ha a főforrásban nincs párhuzamos cím, de az alcím több nyelven vagy írásrendszerben is szerepel, ezeket a főforrásban lévő sorrendben kell leírni.

3.1.4. Szerzőségi közlés

3.1.4.1. A szerzőségi közlés tartalma

- 3.1.4.1.1. A szerzőségi közlés azokra a személyekre és/vagy testületekre vonatkozik, akik vagy amelyek a kiadványban szereplő mű/művek alkotói, illetve akik vagy amelyek a kiadvány szellemi vagy művészi tartalmáért, annak létrehozásáért felelősek, vagy annak létrejöttében közreműködőként részt vettek (például: szerző, fordító, átdolgozó, illusztrátor, szerkesztő, közreadó, támogató). Az egyetemi téziszüzetek leírásában a praeses, a promotor, illetve a respondens tartozhat a szerzőségi közlésbe.
- 3.1.4.1.2. A szerzőségi közlésben leírt adat(ok) lehet(nek): egy vagy több személy vagy testület neve, a szerepét (szerepüket) megjelölő szóval vagy kifejezéssel, vagy a nélkül (→ még 3.1.4.1.4.).

Például:

Adriai tengernek syrenaia / Groff Zrini Miklos⁶⁴

Szent Dávid királynak és profétának száz ötven 'soltári ... / Szenczi Mólnár Albert által⁶⁵

A' mennykönek mivoltáról, 's eltávoztatásáról való böltselkedés, / mellyet deák nyelven írt, és most feles másolásokkal és toldalékokkal megjobbított Mako Pál ; magyarázta pedig Révai Miklós

Paradise Lost : A poem in twelve books / the author John Milton

⁶⁴ Példatár Nr. 13. 27. p.

⁶⁵ V. Ecsedy Judit: Titkos nyomdahelyű régi magyar könyvek. Budapest, Borda, 1996. 94. tétel, a német kiadásban: Alte ungarische Bücher mit falschen deutschen Druckorten 1561-1800. Budapest, Borda, 1999. D42. tétel.

Dizionario italiano, latino, illirico ... / opera del P. Ardelio della Bella della Compagnia di Giesu'

L' hymne au soleil / traduit en vers Latins, sur la troisième édition du texte françois, par M. l'Abbé Métivier

- 3.1.4.1.3. A kiadvány szellemi tartalmának létrejöttével kapcsolatos lényeges közlések akkor is szerzőségi adatok, ha személyt vagy testületet nem neveznek meg.

Például:

Fel-fedezett áll-ortza melly nyilván ki-mutattya, hogy a' szabad kőművesek valóságos jakubínusok / írta Igaz Hazafi⁶⁶

Vom Zuge der Hewschrecken, was sich allwegen darnach begeben, und was fur Straffe gevolget / aus der Lateinischen Cronica ins Deutsche gebracht. ⁶⁷

- 3.1.4.1.4. Ha a címdalón szerepel a kiadvány létrejöttét támogató személy(ek) vagy testület(ek) neve, és szerepel vagy megállapítható a kiadvány támogatása, akkor ezeket az adatokat, szükség szerint szögletes zárójelbe tett szóval vagy kifejezéssel kiegészítve, szerzőségi adatként le kell írni.

Ha a kiadvány megjelenését támogató, vagy azt megrendelő személy vagy testület neve a megjelenés adatával egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor azt a 4. *Megjelenés* adatcsoportban kell leírni.

Például:

. – Lipsiae : impensis Johannis Kirchneri, typis Johannis Wittigau, 1657⁶⁸

. – Monachii : typis Lucae Straub, sumptibus Joannis Wagner, 1646⁶⁹

- 3.1.4.1.5. A szerzőségi közlés vonatkozhat függelékekre és egyéb kiegészítő anyagokra, ha az ezekre vonatkozó adat a címdalón található.

- 3.1.4.1.6. A szerzőségi közlés magában foglalhat más adatelemhez tartozó adatot (például: az eredeti cím, a fordítás alapjául szolgáló kiadás közlése, a megjelenés adata), ha az vele egy nyelvtani szerkezetet alkot. Ezeket a szerzőségi közlés részeként kell leírni.

Például:

L' hymne au soleil / traduit en vers latins, sur la troisième édition du texte françois, par M l'Abbé Métivier

/ translated & empynted by me William Caxton ...

⁶⁶ Példatár Nr. 43. 87. p.

⁶⁷ App. H. 291= BNH Cat. V-350 (Két művecske található a kötetben.)

⁶⁸ 797.163 DEENK

⁶⁹ 764.057 DEENK

- 3.1.4.1.7. Nem tartoznak a szerzőségi közlés adatai közé a következők:
- A főforrásban lévő olyan személy- vagy testületi nevek, amelyek nem a kiadványban szereplő mű(vek) szellemi vagy művészi tartalmának létrehozásával kapcsolatosak (például: mottó, jelmondat szerzője, ajánlás, dedikáció címettel, díj, jutalom közlése). Az ilyen adatok elhagyását szükség szerint három ponttal (...) kell jelölni.
 - Ha egy testület neve megtalálható ugyan a címdalton, de a kiadvány létrejöttében játszott szerepe nem deríthető ki sem a kiadványból, sem más forrásból, nem tekinthető szerzőségi adatnak. Ha az ilyen adatok a leírás szempontjából fontos információkat tartalmaznak, a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban kell leírni őket.
 - Nem tekinthető szerzőségi adatnak a pártfogó neve, kivéve, ha a pártfogó magyar, hungarus személy.
- 3.1.4.1.8. Ha a szerző/közreműködő neve egy másik adatnak (például a főcímnak, az alcímnak, a megjelenés adatának) nyelvtanilag szerves része, akkor azt annak az adatnak a részeként kell leírni. Ha azonban a szerző/közreműködő neve önállóan is szerepel a főforrásban, akkor szerzőségi adatként is le kell írni. (→ még 3.1.4.1.6.; a főcímről vonatkozóan 3.1.1.1.8.; a párhuzamos címre 3.1.2.2.; az alcímről 3.1.3.7.)

Például:

A címdalton:

Michaelis Horváth
 Statistica Regni Hungariae et partium eidem adnexarum

A leírásban:

Michaelis Horváth Statistica Regni Hungariae et partium eidem adnexarum

3.1.4.2. A szerzőségi adat(ok) leírása

- 3.1.4.2.1. A szerzőségi adato(ka)t szó szerint és betűhíven, abban a formában kell leírni, ahogyan az(ok) a főforrásban szerepel(nek). A szerzőségi adatokat kisbetűvel kell kezdeni, hacsak nem tulajdonnevek, vagy ha a közlés nyelvének helyesírási szabályai a nagybetűs írást nem írják elő.

Például:

Songs of innocence and of experience / William Blake

I dieci libri di architettura / di Leon Battista Alberti Fiorentino ...

De indiciis et praecognitionibus, opus apprime utile medicis / Dauide Edguerdo
 Anglo authore

Composita verborum et nominum Hebraicorum : Opus vere insigne atque utile :
Hebraicae grammaticae studiosis in primis necessarium / Romae Elia Levita autore
aeditum, et nuper per Sebastianum Munsterum Latinitate donatum⁷⁰

- 3.1.4.2.2. Ha a szerzőségi adat nem a főforrásból, hanem a kiadvány más részéből származik, szögletes zárójelben kell leírni, és a 7. *Megjegyzések* adatszoportban meg kell adni az adat forrását.

Például:

Vita della Beata Colomba da Rieto dil Terzo ordine di S. Domenego sepolta a
Perugia / [per ... F. Leandro delli Alberti]

Megjegyzés: A szerzőségi adat a kiadvány szövegének kezdetéből.

- 3.1.4.2.3. Ha a szerzőségi adat a kiadványon kívüli forrásból származik, a 7. *Megjegyzések* adatszoportban kell leírni, és közölni kell, hogy milyen forrásból származik.

Például:

Dialogus : Das ist ein lustigs und nützarlichs Gespräch Büchlin von dem Concilio
⁷¹

Megjegyzés: Feltételezett szerzője: Witzel, Georg. Vö. Richter: Witzel p. 24. nr.
21/2.

Confessionale, seu Libellus optimus beati Thome de Aquino de modo confitendi et
de puritate conscientie cuilibet confessori et confiteri volenti perutilis et
necessarius

Megjegyzés: Kétes szerzőségű mű, valódi szerzője feltehetően Matthaeus de
Cracovia.⁷²

- 3.1.4.2.4. Az azonos funkciójú szerzőkre (közreműködőkre) vonatkozó közléseket egy szerzőségi adat keretében kell leírni. Egy szerzőségi adatként kell leírni az eltérő szerzői (közreműködői) funkciójú személyekre (testületekre) vonatkozó közléseket, ha ezek egy nyelvtani szerkezetet alkotnak, például ha kötőszó kapcsolja őket össze. A főforrásban szereplő minden közlést le kell írni. A felsorolást vesszővel kell tagolni.

Például:

A treatise of health and long life, with the sure means of attaining it : In two
books / the first by Leonard Lessius, the second by Lewis Cornaro, a noble
Venetian

Apophthegmes ... / first gathered and compiled in Latine by the ryght famous
clerke Maister Erasmus of Roterodame, and now translated into Englyshe by
Nicholas Udall

⁷⁰ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0480 (coll. 3.)

⁷¹ Ant. 3569= BNH Cat. W-320

⁷² ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0026

- 3.1.4.2.5. Több szerzőségi adatot kell leírni a szerzőségi közlésben, ha a főforrásban lévő nevekhez eltérő funkciók tartoznak, s ezek nem alkotnak egy nyelvtani szerkezetet (kötőszó sem kapcsolja őket össze).

Például:

A' mennykönek mivoltáról, 's eltávoztatásáról való böltselkedés, / mellyet deák nyelven írt, és most feles másolásokkal és toldalékokkal megjobbított Mako Pál ; magyarázta pedig Révai Miklós⁷³

- 3.1.4.2.6. Ha a főforrás a szerző, közreműködő nevét valamilyen jellel, szimbólummal vagy körülírással helyettesíti, szerzőségi adatként ezt kell leírni. A teljes nevet a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell megadni.

Például:

De conscribendis epistolis opus / Des. Eras. Rot.⁷⁴

Megjegyzés: Szerzője Erasmus, Desiderius

A' siket-némák nevelés, es tanítás által áhétatos keresztényekké es az ország' hasznos tagjaivá való formálásának szükséges vóltáról szóló irás / mellyet a' nemes magyar nemzetnek ajánlanak a' V. S. N. N. H. E.

Megjegyzések: A szerzőt jelölő rövidítés feloldása: Váci Siket Néma Nevelő Ház Előljárói

Magyar mezei, és házi gazdaságnak kalendárioma : Az esztendőnek 12 hónapjaira alkalmaztatott, mellyből rövideden, világosan és igen alkalmatosan által látszik, minémű munkák minden hónapban mint a' házi, mint pedig a' mezei gazdaságban fordulnak elöl, 's mire kellessen azokban főképpen vigyázni... / magyarul, és németül ki-adattatott P. P. I. által⁷⁵

Megjegyzés: A szerző neve a szakirodalomban: Plessing József.

Magyar menekültek Törökországban : Ismeretlen adatok az 1849-ki emigratio történetéhez / egy török földre menekült ... magyar szemtanu hiteles naplója után közli Imrefi

Megjegyzés: Szerzője Vahot Imre.⁷⁶

Az úri Szent Vatsorára meg tanító könyvetske / a melly, irattatott ... a' Jézus Krisztusnak egy rendes egyházi szolgálja által

Megjegyzés: Szerzője Hatvani István.⁷⁷

- 3.1.4.2.7. A szerzőségi adatokra vonatkozó kiegészítéseket, magyarázatokat, javításokat a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell leírni.

⁷³ Példatár Nr. 42. 86. p.

⁷⁴ Ant. 13.404(1)=BNH Cat. E-283

⁷⁵ BME OMIKK 80.345

⁷⁶ 113.708 DEENK

⁷⁷ 115.249 DEENK

Például:

Az igaz hazafi kinek tulajdonságit együgyü beszédbe foglalta egy hazája 's
nemzete javát óhajtó sziv

Megjegyzés: Szerzője Oswald Zsigmond.

Sequitur Opus novum maximum et insigne super Epistolas totius quadragesime,
quod dicitur Anima fidelis

Megjegyzés: Feltételezett szerzője Leonardus de Utino.⁷⁸

Incipit Psalterium et breviarium secundum chorum ecclesiae Pataviensis /
[Wigileis episcopus Pataviensis ... recognitos libros hosce impressum iri curavit]

Megjegyzés: A kiadványnak nincs szabályos címoldala, címe a szöveg kezdetén,
az első számozott (a1) levél rektóján található, a közreadó neve pedig az 1.
számozatlan, ívjelzés nélküli levél verzóján.⁷⁹

- 3.1.4.2.8. A szerző nevéhez kapcsolódó kifejezéseket (társasági tagság, akadémiai fokozat, képezés, hivatal, származási hely stb.) a szerzőségi adathoz tartozóként kell leírni, különösen akkor, ha a szerző azonosításához szükségesek, vagy hasznosak a szerző munkásságának teljessége miatt. Ezeket az adatokat a főforráshoz híven kell leírni, az esetleges szövegelhagyást három ponttal kell jelölni.

Például:

Prognosticon astrologicum auff unsers Erlösers und Seligmachers Jesu Christi
Geburt, M. D. dess LXII. Jars ... / beschriben durch M. Theodoricum Simitz
Dobelensem⁸⁰

Das die Underthanen beyder geystlicher und weltlicher Oberkeyten ettwan nit
zegehorsamen, sonder jnen zewidersteen ... schuldig sind ... / beschriben durch D.
Wesseln von Grüningen⁸¹

Īthopoiia Demosthenis pro Ungaria ad Germanorum principes et gentem : In
illustrissima Witebergensium Academia habita XIII. IIXbris / per M. Iohannem
Wesselum Pomeranum⁸²

- 3.1.4.2.9. Az olyan szerzőségi adatot, amely a főforrásban megelőzi a főcímet (és az alcímet), a főcím (és az alcím) után kell leírni, hacsak nem alkotnak egy nyelvtani szerkezetet (→ 3.1.1.1.8.).

Például:

De divinatione ; De fato / M. T. Cicero

⁷⁸ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0005

⁷⁹ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0017

⁸⁰ Ant. 3663(1)= BNH Cat. S-540

⁸¹ Ant. 4164= BNH Cat. W-133

⁸² App. H. 1898= BNH Cat. W-135

Della proportione et proportionalità communi passioni del quanto libri tre ... /
Silvio Belli Vicentino

De:

Eximii doctoris magistri Nicholai de Orbellis Ordinis Minorum Super Sententias
compendium singulare elegantiora Doctoris Subtilis dicta summatim complectens
...⁸³

Omar Tiberiadis astronomi preclarissimi Liber de nativitatibus et interrogationibus

- 3.1.4.2.10. Ha a cím és a szerzőségi adat viszonya nem világos, vagy nyelvtanilag nincs kapcsolat közöttük, szögletes zárójelbe tett kiegészítéssel lehet a címet a szerzőségi adattal összekapcsolni és magyarázó megjegyzést kell adni a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban.

Például:

Morte Arthure / [edited by] John Finlayson

Megjegyzés: Szerkesztette John Finlayson a szakirodalom szerint.

- 3.1.4.2.11. Több szerzőségi adat sorrendjét a leírásban a főforrásban lévő sorrendjük határozza meg.

Például:

The beau ideal / by the late ingenious and learned Hollander, Lambert Hermanson
ten Kate ; translated from the original French by James Christopher le Blon

- 3.1.4.2.12. Ha az adatok nem a főforrásból származnak, akkor az adatforrás szerinti sorrendben, vagy több forrás esetén fontossági sorrendben kell leírni őket.

Például:

De re militari / Flavius Vegetius vir illustris ; [ed. Guido Bresleus]. De re militari. /
Sextus Julius Frontinus vir consularis. De instruendis aciebus. / Aelianus ; [trad.
Theodorus Gaza]. Modesti Libellus de vocabulis rei militaris. / [ed. omnium
operum Joannes Longueval]

Megjegyzés: A szerzőségi adatok az előszóból és az Inventaire chron. II. p. 342.
nr. 1236-ból.⁸⁴

Omar Tiberiadis astronomi preclarissimi Liber de nativitatibus et interrogationibus
/ [translatu a magistro Salomone de Arabico in Latinum adiuvante filio Abaemet
Iudeo ... anno ... 1217.]

Megjegyzés: A fordítóra vonatkozó közlés a 29. levél rektóján olvasható.⁸⁵

- 3.1.4.2.13. Ha az egyetemi fokozat megszerzését célzó vita nyomtatott anyagán (tézisén) a praeses vagy a promotor, továbbá a respondens neve is megtalálható a

⁸³ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0053

⁸⁴ Ant. 2091= BNH Cat. V-92

⁸⁵ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0113

funkciójukat jelző kifejezésekkel együtt, mindegyiküket egyetlen szerzőségi adathoz tartozónak kell tekinteni.

Például:

Disputatio theologica inauguralis De primi hominis apostasia / quam sub auxilio Omnipotentis Dei, ex autoritate ... D. Gisberti ab Isendoorn Academiae Hardervicensae ... rectoris magnifici ... pro doctorali in theologia gradu consequendo ventilandum proponit Johannes Tsere Apatzai Transylv. ad diem 22. Aprilis ...⁸⁶

Ha az adat a főcímmel egy nyelvtani szerkezetet alkot, azzal együtt kell leírni.

Például:

Dissertationem medicam, in Athenaeo Leucoreo De phrenitide, moderatore incltyi collegii medici seniore magnifico, ejusdemque decano ... Dn. Conrado Victore Schneidero ... promotore ... publicae tön philiatrön ventilationi exhibet autor Ferdinandus Khien, Novizol. Hung. reg. libq. civit. Epperien. alum. die 28. August. ...⁸⁷

- 3.1.4.2.14. A kiadvány függelékeire vagy egyéb járulékos részeire vonatkozó szerzőségi adat(ok)at abban a sorrendben kell leírni, ahogyan azok a címoldalon szerepelnek. Ha ezek a közlések a címoldalon megelőzik a kiadvány fő részének szerzőségi adatát/adatait, vagy ha a kiadvány fő részének nincs külön szerzőségi adata (→ 3.1.1.1.8.), akkor ezeket alcím(ek)ként kell leírni (→ 3.1.3.5.). Ha viszont követik a kiadvány fő részének szerzőségi adatát/adatait, akkor ezeket további szerzőségi adat(ok)ként kell leírni.

Ha ezek az adatok a kiadvány más részéből származnak, akkor az egész kiadványra vagy annak fő részére vonatkozó szerzőségi közlés után kell ezeket leírni, illetve azon cím vagy szerzőségi adat után, amelyikhez tartoznak.

A leírás szempontjából különbséget kell tenni a kiadvány járulékos részei és a kiadványban lévő, az első művel egyenrangú további művek között (→ 3.1.1.1.11. és 3.1.1.1.12.).

Például:

Dialogi Luciani selectiores, superiorum, marinorum, et inferorum ; Quibus additi sunt Prometheus, sive Caucasus. ; Menippus, seu Necyomantia. ; Timon, vel Misanthropos. ... : Cum conversione vulgata. Adiecta sunt Sholia rétorika Valentini Erythraei ; Et argumenta Dialogorum, Latinis versibus tractata. Cum quarundam fabularum mythologia Ioannis Sambuci Tirnaviensis Pannonij: et Michaelis Toxitae Rhoeti⁸⁸

⁸⁶ RMK III. 1773

⁸⁷ RMK III. 2376

⁸⁸ App. H.1773= BNH Cat. L- 496

Monsieur Bossu's treatise of the epick poem ... / done into English from the French, with a new original preface upon the same subject, by W. J. ; to which are added, An essay upon Satyr, by Monsieur d'Acier ; and A treatise upon pastorals by Monsieur Fontanelle

Johann Gottfried Entdeckung der verborgenen Schatzkammer der Natur ... : Nebst einem Anhang ...

Confessio Christianae fidei, et eiusdem collatio cum papisticis haeresibus / per Theodorum Bezam Vezelium. Adiecta est altera brevis eiusdem Bezae fidei confessio ... ⁸⁹

3.1.4.3. Párhuzamos címek és párhuzamos szerzőségi adatok

- 3.1.4.3.1. Ha a címoldalon egy vagy több párhuzamos cím és/vagy párhuzamos alcím található, továbbá a szerzőségi adatok is egy vagy több nyelven/írásmódban szerepelnek, ezeket a címoldalon lévő sorrendben kell leírni a megfelelő egyezményes jelekkel.

Például:

Anatomia uteri humani gravidi tabulis illustrata / auctore Gulielmo Hunter ... reginae Charlottae medico extraordinario, in Academia Regali anatomiae professore ... = The anatomy of the human gravid uterus exhibited in figures / by William Hunter ...

- 3.1.4.3.2. Ha a párhuzamos címeket, illetve párhuzamos alcímeket feltüntető főforrásban a szerzőségi adat csak az egyik nyelven, illetve írásrendszerben szerepel, akkor a szerzőségi adatot az után a cím, illetve alcím után kell leírni, amelyikhez tartozik.

Például:

Cursus mathematicus ... = Cours mathématique ... / par Pierre Herigone

Theofrastou Charakteres ἠθικοί = Theophrasti De notis morum liber ... / cum Angeli Politiani Latina interpretatione, à Federico Morello Parisiensi ... recognita ... ⁹⁰

- 3.1.4.3.3. Ha a főforrásban a szerzőségi adat egynél több nyelven vagy írásrendszerben szerepel, párhuzamos címek vagy párhuzamos alcímek viszont nincsenek, a szerzőségi adatot a főcím és az alcím után kell leírni, és a párhuzamos szerzőségi adatok elé szóközt, egyenlőségjelet, szóközt (=) kell tenni.

⁸⁹ 113.385 DEENK

⁹⁰ Ant. 2071= BNH Cat. T-146

Ha a kétnyelvű kiadás kiadói/nyomdai kolligátumként jelent meg, és minden kétséget kizáróan egyetlen kiadványnak számít, valamint a második nyelvi változatnak saját címdala is van, akkor ez utóbbi megfelelő adatait párhuzamos címként és szerzőségi adatként kell leírni, és a második címdal meglétét a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell közölni.

Például:

Ϊsychiou MilΪsiou illoustriou, Peri tōn en paideia dialampsantōn sofōn / ex bibliotheca Ioannis Sambuci Pannonij Tirnaviensis = Hesychii Milesii, illustrii cognomento, De his qui eruditionis fama claruere, liber / Hadriano Iunio medico interprete⁹¹

Megjegyzés: A latin fordítás önálló címlappal a görög eredeti után következik.

3.1.4.4. **Összefoglaló cím nélküli kiadványok**

- 3.1.4.4.1. Összefoglaló cím nélküli gyűjtemény esetén, ha a címdalon felsorolt címekhez ugyanaz a szerzőségi adat tartozik (→ 3.1.1.1.12.), akkor a címeket és a szerzőségi adatot a címdalon látható sorrendben kell leírni.

Ha azonban a szerzőségi adat a címek előtt jelenik meg, és nem alkot velük egy nyelvtani szerkezetet, akkor a szerzőségi adatot a címek, a párhuzamos címek és az alcímek után kell leírni, és valódi helyét a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell közölni (vö. 3.1.1.1.6.).

Például:

Der gefesselte Prometheus ; Die Perser ; Die Sieben gegen Theben ; Die Schutzflehenden ; Agamemnon ; Das Todtenopfer ; Die Eumeniden / Aischylos

Megjegyzés: A szerző neve a címdalon előbb.

- 3.1.4.4.2. Ha a címdalon felsorolt művekhez – a járulékos anyagoktól eltekintve – más-más szerzőségi adatok tartoznak, vagy ha nem állapítható meg, hogy ezek ugyanazon szerző művei, akkor a címeket, párhuzamos címeket, alcímeket és a szerzőségi adatokat a címdalon látható sorrendben kell leírni.

Például:

Contenta in hoc opere sunt haec Catonis praecepta moralia / recognita atque interpretata ab Erasmo Roterodamo. Mimi Publani. Septem sapientum illustres sententiae. Institutio hominis Christiani vers. hexametris / per Erasmum Roterodamum. Isocratis Paraenesis ad Demonicum / Rudolpho Agricola interprete ; recognita per Martinum Dorpium. Epicteti stoici Enchiridion / [trad. Angelus Politianus]

Megjegyzés: Epiktetos fordítójának neve a szövegkezdet előtti bevezetőből.

Publilius művének szövegét is Erasmus gondozta a szöveg bevezetője szerint.⁹²

⁹¹ App. H. 447= BNH Cat. H-346

⁹² Ant. 8527= BNH Cat. C-469

M. T. Ciceronis vita, et studiorum, rerumque gestarum historia : Ex eius ipsius libris, testimoniisque potissimum observata, atque conscripta / per Christophorum Preyss Pannonium ; Item, Oratio, de imitatione Ciceroniana, eodem autore⁹³

La fauconnerie / de F. Ian des Franchières ... recueil des liures de M. Martino, Malopin, Michelin & Amé Cassian. Avec, Une autre Fauconnerie / de Guillaume Tardif ... Plus, La vollerie / de messire Artelouche d'Alagona ... D'avantage, un recueil de tous les oiseaux de proye, seruans a la fauconnerie & vollerie

- 3.1.4.4.3. Ha az egyes műveknek önálló szerzőségi adatuk van, ezeket az után a cím után kell leírni, amelyekhez tartoznak, a címdalton megadott sorrendben.

Például:

De rebus gestis Alexandri Magni / Q. Curtius Rufus. Incerti auctoris Epitoma rerum gestarum Alexandri Magni cum libro De morte testamentoque Alexandri

- 3.1.4.4.4. Ha a címdalton az egyes művekre vonatkozó saját szerzőségi adatok mellett az egész kiadványra vonatkozó szerzőségi adat(ok) is szerepel(nek), akkor az utóbbi(aka)t a címdalton látható sorrendben kell leírni. Az egyes személyek vagy testületek és az egyes művek közötti kapcsolatáról, ha ez nem egyértelmű, a 7. *Megjegyzések* adatszoportban kell tájékoztatni.

Például:

The natural history of Iceland ... ; to which is added, A meteorological table, with remarks / translated from the Danish original of Mr. N. Horrebow

Megjegyzés: Mindkét munka N. Horrebow művének fordítása

Diversorum veterum poetarum in Priapum lusus. P.V.M. Catalecta ... et alia nonnulla, quae falso Virgilii creduntur. Argumenta in Virgilii libros ...

Megjegyzés: A kötet szellemi közreadója a szakirodalom alapján Franciscus Asulanus⁹⁴

3.2. A leírás 2. adatszoportja. Kiadás

Minták az adatszoport szerkezetére:

- . – Kiadásjelzés
- . – Kiadásjelzés = párhuzamos kiadásjelzés
- . – Kiadásjelzés / az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés
- . – Kiadásjelzés / az adott kiadásra vonatkozó első szerzőségi adat ; az adott kiadásra vonatkozó második szerzőségi adat
- . – Kiadásjelzés / az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés = párhuzamos kiadásjelzés / párhuzamos szerzőségi közlés
- . – Kiadásjelzés, kiegészítő kiadásjelzés
- . – Kiadásjelzés / az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés, kiegészítő kiadásjelzés

⁹³ App. H. 1768= BNH Cat. P-867

⁹⁴ Ant. 6445= BNH Cat. P-868

3.2.1. Kiadásjelzés

3.2.1.1. Kiadásjelzésnek minősül az a kifejezés, amely tartalmazza a „kiadás” szót vagy nyelvi megfelelőjét. Új kiadásként kell kezelni a kiadványt – függetlenül attól, hogy tartalmaz-e erre vonatkozó közlést – akkor is, ha címe nem változott, de a katalogizálás során megállapították, hogy tartalma vagy formája jelentősen módosult.

3.2.1.2. A kiadásjelzést a főforrásban szereplő kifejezésekkel kell leírni.

Például:

- . – The second edition
- . – Edition ad usum Delphini
- . – Neue Auflage
- . – Second edition revueë et augmentée
- . – Ex secunda recognitione⁹⁵

A kiadásjelzés kifejezéseit, szavait rövidíteni lehet, ha van szabványos rövidítésük.

Például:

- . – 2. kiad.
- . – Átd. kiad.
- . – Bőv. kiad.
- . – Rev. ed.

A kiadásjelzés lényeges információt nem tartalmazó kifejezéseit el lehet hagyni a szöveghagyás jelzése nélkül.

3.2.1.3. Ha a főforrásban nincs a kiadásra vonatkozó közlés, de a kiadvány alapján vagy idegen forrásból megállapítható, hogy tartalma (például előszava, ajánlása) vagy formája (például szedése, díszítése, illusztrációi) jelentősen eltér az előző kiadás(ok)étól, akkor a kiadásjelzést a kiadvány nyelvén (többnyelvű kiadványét a főcím leírására kiválasztott címloldal nyelvén) szögletes zárójelben pótolni kell. A forrásra vonatkozó információt a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban meg kell adni.

Például:

- . – [Bőv. kiad.]
- . – [Rev. ed.]
- . – [School ed.]

Megjegyzés: Az Ant. 264-től eltérő kiadás. Ld. Voet: Plantin 644. 5. A-B.⁹⁶

⁹⁵ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0543

⁹⁶ Ant. 222= BNH Cat. B-396.

- 3.2.1.4. Ha a kiadásjelzés más adatszoport adatának szerves része (például a főcímmel, alcímmel, szerzőségi közléssel, a megjelenés adatával egy nyelvtani szerkezetet alkot), akkor ott kell leírni (→ még 3.1.3.7.), és a 2. *Kiadás* adatszoportban nem kell megismételni.

Például:

Chirurgia / nunc iterum non mediocri studio atque diligentia pluribus mendis purgata

Hieronymi Fracastorii Veronensis Opervm pars ... : Accessit huic postremae editionis index rerum ac verborum memorabilium locupletissimus

Geographiae veteris, et novae enchiridion / adornavit atque huic editioni, quae altera, et priore emendatior, est, breviarium geographicum junxit Martinus Beér⁹⁷

. – [Dublin] : London printed, Dublin reprinted

- 3.2.1.5. Ha a leírás más adatelemeire vonatkozó adat (például eredeti cím vagy az eredeti műre vonatkozó egyéb adat) nyelvtanilag a kiadásjelzés szerves része, akkor azt a kiadásjelzés részeként kell leírni.

Például:

D. Justus Claproths ... braunschweig-lüneburgischen Hofraths, ordentlichen Lehrers der Rechte, ... Theoretisch-praktische Rechtswissenschaft von freywilligen Gerichtshandlungen. – Dritte Auflage des vorhin unter dem Titel: Primae lineae iurisprudientiae extrajudicialis erschienenen Werkgens, jezo ins Deutsche übersetzt

- 3.2.1.6. Ha a kiadásjelzés az összefoglaló cím nélküli gyűjteményben szereplő műveknek csak egyikére vagy némelyikére vonatkozik, akkor azt az 1. *Cím és szerzőségi közlés* adatszoportban, a mű/művek címét vagy szerzőségi adatait követően – a megfelelő egyezményes jellel ellátva – alcímként, illetve szerzőségi adatként kell leírni.

Például:

An examination of Dr. Burnet's theory of the earth ... / by J. Keill, The second edition corrected ... To the whole is annexed A dissertation on the different figures of the coelestial bodies, & c ... / by Mons. de Maupertuis

- 3.2.1.7. Ha a kiadásjelzés vagy annak egy része a főforrásban megelőzi a címet és a szerzőségi közlést, akkor a sorrendet a 7. *Megjegyzések* adatszoportban közölni kell.

⁹⁷ 752.644 coll. 1. DEENK

Például:

An enquiry into the original state and formation of the earth : Deduced from the facts about the laws of nature / by John Whiteburst. – The second edition considerably enlarged, and illustrated with plates

Megjegyzés: A szerző neve a kiadás közlése után következik.

- 3.2.1.8. Ha a kiadványban szereplő, a kiadásra vonatkozó közlés téves vagy hamis, akkor a helyes vagy feltételezett adatot és forrását a 7. *Megjegyzések* adatszoportban kell közölni.

Például:

Hermanni Vulteii JC. Jurisprudentiae Romanae a Justiniano compositae, libri II. – Editio quarta. – Marpurgi : typis Egenolphii, typographi acad., anno MDCXIV. [1614]

Megjegyzés: A NUC a 4. kiadást 1602-re jelzi.

3.2.2. Párhuzamos kiadásjelzés

Ha a kiadvány a kiadásjelzést több nyelven/írásrendszerben közli, közülük a főcím nyelvével/írásrendszerével megegyező adatot kell leírni. Ha e kritérium nem alkalmazható, a főforrásban tipográfiaailag kiemeltet, ilyen megkülönböztetés hiányában a sorrendben az elsőt kell leírni. A további kiadásjelzések párhuzamos adatokként megadhatók. A párhuzamos adatok elhagyását nem kell jelölni.

Például:

. – Troisième édition = The third edition

3.2.3. Az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés

- 3.2.3.1. A 2. *Kiadás* adatszoportban azokat a szerzőségi adatokat kell leírni, amelyek kétséget kizáróan csak az adott kiadásra vonatkoznak.

Például:

. – The seconde edition / with notes of various authors by Thomas Newton, D.D.

Dictionarium Latino-Hungaricum, succum & medullam purioris Latinitatis ... exhibens ... / collectum, & in hoc corpus coactum a Francisco Páriz Pápai ... – Nunc vero proverbii selectioribus ... et jucundis accessionibus locupletatum ... / labore Petri Bod de F. Tsernáton ... Novae huic editioni nunc primum addita est lingua Germanica in parte posteriori⁹⁸

Thomae Linacri grammatices compendiosa per quaestiones explicatio. – A Gregorio Molnar ... in usum studiosae iuventutis conscripta⁹⁹

⁹⁸ Példatár Nr. 60. 121. p.

⁹⁹ RMK II. 102=RMNy 221.

- 3.2.3.2. Az adott kiadáshoz, de nem feltétlenül valamennyi kiadáshoz tartozó függelékek és egyéb kiegészítő anyagok szerzőségi adatait akkor kell a kiadásra vonatkozó szerzőségi adatként leírni, ha a főforrásban vagy másutt a kiadványban megnevezik őket.

Például:

. – Editio tertia, prioribus emaculatio et multo locupletior / nempe integro libro ab ipso auctore nunc aucta et recognita, cui Tractatus eiusdem de purgatorio adiectus est¹⁰⁰

. – The fourth edition / with a new epilogue by the author

. – Editio altera, ab innumeris erroribus emendata / huic editioni accessere Jacobi Bongarsii excerptiones chronologicae ad Justini historias accommodatae

- 3.2.3.3. Az olyan szerzőségi adatot vagy függelékekre és egyéb kiegészítő anyagokra vonatkozó adatot, amely a műnek az első kiadására, vagy valamennyi megjelent kiadására vonatkozik, vagy amelyről nem állapítható meg, hogy a műnek csak az adott kiadására vonatkozik, az *1. Cím és szerzőségi közlés* adatsorozatban kell leírni. Ha ez az adat a főforrásban a kiadásjelzés után áll, akkor ezt a *7. Megjegyzés* adatsorozatban közölni kell.

Például:

Nonnou Panopolitou Dionysiaka = Nonni Panopolitae Dionysiaca / nunc primum in lucem edita ex bibliotheca Ioannis Sambuci Pannonij ; cum lectionibus, et coniecturis Gerarti Falkenburgij Noviomagi, et indice copioso¹⁰¹

Epitome Rerum Ungaricarum velut per indices descripta / autore Petro Ranzano ; Adiecta est rerum ad Agriam gestarum anno 1552. brevis eiusdem Sambuci narratio. – Nunc primum edita, una cum appendice quadam, / opera Ioannis Sambuci, Tirnaviensis, Pan.¹⁰²

- 3.2.3.4. Azokat a függelékekre vagy egyéb kiegészítő anyagokra vonatkozó szerzőségi adatokat, amelyek nyilvánvalóan csak egy adott kiadásra vonatkoznak, de nem neveznek meg személyt vagy testületet, a *2. Kiadás* adatsorozatban kell leírni, vagy az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi adatként, vagy, ha a kiadásjelzéssel egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor annak részeként.

Például:

. – The fourth edition / a new epilogue by the author

. – A new edition / by Grace Webster, to which is added a life of the author

¹⁰⁰ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0600 (coll. 3.)

¹⁰¹ App. H. 1828=BNH Cat. N-251, ld. Még Példatár Nr. 22. 51. l.

¹⁰² Példatár Nr. 31. 68. p.

3.2.4. Kiegészítő kiadásjelzés

- 3.2.4.1. A kiadvány adott kiadásában szereplő új, illetve átdolgozott függelékek és egyéb járulékos részek adatait kiegészítő kiadásjelzésként kell leírni.

Például:

. – The third edition, with a new preface

- 3.2.4.2. Az adott kiadás utánnomására (új lenyomatára) vonatkozó közlést kiegészítő kiadásjelzésként kell leírni.

Például:

. – The second edition, the fifth impression

- 3.2.4.3. Ha a kiegészítő kiadásjelzéshez szerzőségi adat is tartozik, azt a kiegészítő kiadásjelzés részeként lehet leírni.

- 3.2.4.4. A kiegészítő kiadásjelzést – vesszőt követően – vagy a kiadásjelzés után, vagy az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés után kell leírni, a kiadásjelzés leírására vonatkozó szabályok szerint (→ 3.2.1.2, 3.2.1.3).

. – Szent Biblia, az-az: Istennek Ó és Új Testamentomában foglaltatott egész Szentírás / magyar nyelvre fordítottatott Károli Gáspár által, és mostan a' basileai kiadás szerint ezen formában ki-botsáttatott¹⁰³

. – The third edition, reprinted with a new preface

. – A new edition / by Grace Webster, to which is added a life of the author

- 3.2.4.5. Ha a főforrásban vagy másutt a kiadványban nincs a kiadásváltozatra vonatkozó közlés, de a kiadvány tartalmi eltérés(ek)et mutat az adott kiadás más lenyomataihoz képest, akkor a kiegészítő kiadásjelzést le kell írni vessző után, szögletes zárójelben.

Például:

. – The third edition, [with an appendix]

- 3.2.4.6. Ha a kiegészítő kiadásjelzés (például az újryomásra vonatkozó közlés) egy másik adatcsoport adatának szerves része, akkor annak részeként kell leírni.

Például: a 4. Megjelenés adatcsoportban:

. – Melly most harmadszor hasznos elől járó beszéddel ki-nyomtattatott Jenaban¹⁰⁴

¹⁰³ Példatár Nr. 15. 31. p.

¹⁰⁴ Példatár Nr. 50. 98. p.

Ha azonban a kiegészítő kiadásjelzésnek minősíthető közlés a címlapon legfelül található, akkor azt a 2. *Kiadás* adatcsoportban kell leírni, a megfelelő egyezményes jelekkel, és helyét a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell közölni.

- 3.2.4.7. Egy kiadás változatlan lenyomatára vonatkozó közlést vagy kiegészítő kiadásjelzésként, vagy – kiadásjelzés hiányában – kiadásjelzésként kell leírni.

Például:

. – The second edition, the fifth impression

. – The fifth impression

- 3.2.4.8. Ha ugyanaz a forrás a kiegészítő kiadásjelzéssel együtt párhuzamos kiegészítő kiadásjelzéseket is tartalmaz, akkor ezeket az ott lévő sorrendben a megfelelő egyezményes jelekkel le lehet írni.

- 3.2.4.9. Ha az adott kiadás egy korábbi kiadásra hivatkozik forrásként (leggyakrabban röplapoknál fordul elő), ezt az adatot kiegészítő kiadásjelzésként kell leírni. Ha az adott kiadás pontos adatai csak szakirodalomból állapíthatók meg, ezt a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell közölni.

Például:

. – Erstlich gedruckt in der alten Statt Prag, durch Johan Othmar Jacobi. – [Nürnberg] : [Christoph Lochner], [1606]¹⁰⁵

vö. ugyanazon mű másik kiadásában:

. – Erstlich gedruckt in der alten Stadt Prag, durch Johan Othmar Jacobi. – [S.l.] : [s.n.] , [1606]¹⁰⁶

Nagy Sándornak egynéhány nevezetes dolgait illető historiája, mely Argentina nevű városban öszve-szedettetett és 1494-dik esztendőben ki-nyomtatott / magyar nyelvre pediglen fordítatott [!] 1692-dik esztendőben Haller János által ... – Budán, nyomtatott Landerer Ferencz Leopoldnál 1757 dik.[!]. – [56] fol. ; 8o
Megjegyzés: Az 1494. évi kiadás címe: Historia Alexandri magni regis Macedonie de prelijs, nyomtatta Jordanus de Quedlinburg. (GW 879.).¹⁰⁷

3.2.5. A kiegészítő kiadásjelzést követő szerzőségi közlés

- 3.2.5.1. A kiegészítő kiadásjelzést követő szerzőségi közlést az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés leírására vonatkozó szabályok szerint kell leírni (lásd 3.2.3).

¹⁰⁵ Németh S. Katalin: Magyar és magyar vonatkozású nyomtatványok 1480–1720. A wolfenbütteli Herzog August Könyvtár katalógusa. München etc. 1993. H 7

¹⁰⁶ Németh H 8

¹⁰⁷ Példatár Nr. 30. 66.p.

Például:

. – The second edition, reprinted / with a new preface by Dr. Horace Smith

- 3.2.5.2. Ha ugyanaz a forrás a kiegészítő kiadásjelzéssel együtt párhuzamos szerzőségi közléseket is tartalmaz, akkor ezeket az ott lévő sorrendben a megfelelő egyezményes jelekkel le lehet írni.

3.3. A leírás 4. adatszoportja. Megjelenés

Minták az adatszoport szerkezetére:

- . – A megjelenés helye : A kiadó neve, a megjelenés ideje
- . – A megjelenés első helye ; A megjelenés második helye : A kiadó neve, a megjelenés ideje
- . – A megjelenés helye : A kiadó neve, a megjelenés ideje (A nyomda helye : A nyomdász neve)
- . – A megjelenés első helye : Az első kiadó neve ; A megjelenés második helye : A második kiadó neve, a megjelenés ideje

A régi nyomtatványoknál a modern értelemben vett kiadó, nyomdász, könyvtáros, terjesztő szerepe gyakran nem választható el egymástól. A nyomdász sokszor egyben kiadó is volt, különösen a 16. században. Ezért a következő szabályokban a nyomdász neve és székhelye azonos minőségben szerepel a kiadóéval, a kereskedőéval vagy a terjesztőéval. A továbbiakban, hacsak a szabályzat nem mondja ki az ettől eltérő értelmezést, „a megjelenés helye, nyomtatás helye stb.” és a „kiadó, nyomdász stb.” kifejezések egyaránt vonatkozhatnak a kiadóra, a kereskedőre, a nyomdászra és a terjesztőre is. A kiadó, nyomdász stb. neve a régi nyomtatványok esetében legtöbbször személy(eke)t jelöl, de előfordul, hogy testület látja el ezeket a feladatokat.

A megjelenés adatelemeit csak akkor kell a kötelező jelekkel tagolni, ha a kiadványban önállóan, nem egy nyelvtani szerkezetben vannak feltüntetve.

Például:

. – Prostant Pestini : apud authorem et Mauss bibliopolam, 1757 (Budae : typis Leopoldi Francisci Landerer)

3.3.1. A megjelenés helye

- 3.3.1.1. A megjelenés helye az a város vagy helység, amely a kiadó, a nyomdász, a terjesztő székhelye, illetve ahol a nyomtatványt kiadták, készítették, terjesztették.
- 3.3.1.2. A megjelenés helyét a főforrásban megadott helyesírással és nyelvi alakban kell leírni, a hozzá tartozó prepozícióval és más szavakkal vagy kifejezéssel együtt, feltéve, hogy ezek nem alkotnak a kiadó nevével egy nyelvtani szerkezetet (→ 3.3.1.4).

Például:

- . – Noribergae
- . – Norimbergae
- . – Pestini
- . – Romae
- . – Löcsén
- . – Po'sonyban
- . – A Paris
- . – In Roma
- . – Imprinted at London
- . – London printed

- 3.3.1.3. Ha a megjelenés helyeként a főforrásban két vagy több helynév szerepel, amelyek a kiadó nevével nem alkotnak egy nyelvtani szerkezetet, valamennyit le kell írni, a főforrásnak megfelelő alakban és sorrendben. Ha a helynevek nem alkotnak egy nyelvtani szerkezetet (kötőszó sem kapcsolja őket össze), akkor a felsorolást az egyezményes jellel (;) kell tagolni.

Például:

- . – London ; New York

- 3.3.1.4. Ha a megjelenés egy vagy több helye a kiadó nevével egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor azt (azokat) a kiadó nevével együtt a főforrásnak megfelelően kell leírni, és a megjelenés helye adatelemként is le kell írni szögletes zárójelben, egységesített névalakban.

Például:

- . – [London] : sold by T. Richardson in London
- . – [Breslau] : bey Caspar Closemann, Buchhandlern in Bresslaw zubefinden
- . – [London] : Philadelphia printed, London reprinted for C. Dilly

- 3.3.1.5. Ha a megjelenés helye egy másik adatcsoportba tartozó adatelemnek része, azzal egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor ott kell leírni, és a 4. *Megjelenés* adatcsoportban is le kell írni szögletes zárójelben, egységesített névalakban.

Például:

- . – Mostan penig uyjobban nyomtatta maga költsegevel Fodorik Menyhart Debrecnben [!] . – [Debrecen]¹⁰⁸
- . – Mely most harmadszor hasznos elől járó beszéddel ki-nyomtattatott Jénában. – [Jena] [recte: Sopron]¹⁰⁹

¹⁰⁸ Példatár Nr. 36. 79. p.

¹⁰⁹ Petrik I. 15. Ld. Ecsedy 85. tétel, a német kiadásban D34.

- 3.3.1.6. Ha a megjelenés helye a főforrásban nem szerepel, de a kiadványból (például a kiadó vagy a nyomdász nevéből vagy címéből vagy jelvényéből) vagy külső forrásból megállapítható, akkor azt szögletes zárójelben, egységesített névalakban kell leírni, és az adat forrását és a szükséges magyarázatot a 7. *Megjegyzések* adatszoportban kell megadni.

Például:

. – [Nürnberg] : per Antonium Koberger impressae
Megjegyzés: A megjelenés helye a kiadó neve alapján

. – [London] : sold in St. Paul's Churchyard
Megjegyzés: A terjesztő közlése, St. Paul's Churchyard, londoni címet ad meg

. – [Paris] : à l'enseigne de l'éléphant
Megjegyzés: A megjelenés helye a nyomdász cégjelvényének leírása alapján.

- 3.3.1.7. Ha a megjelenés helyének egyértelmű azonosításához szükséges, akkor a forrásban szereplő adatot ki kell egészíteni, szögletes zárójelben, egy alkalmas megjelöléssel, például a tartomány vagy az állam nevével.

Például:

. – Lugduni
. – Lugduni [Batavorum]
. – Londini
. – Londini [Gothorum]
. – Cambridge [Mass.]

- 3.3.1.8. Ha a megjelenés helye a forrásban kevésbé ismert, latinus vagy elavult néven szerepel, vagy ha a bibliográfia (a katalógus, a szolgáltatás) szempontjai indokolják, akkor az adatot ki lehet egészíteni, szögletes zárójelben, a helynév közismert, nemzeti nyelvű, hungaricumok esetében a megjelenéskor érvényben levő változatával.

Például:

. – Agriae [Eger]
. – Christiania [Oslo]
. – Neapoli Nemetum [Neustadt a.d. Haardt] ¹¹⁰
. – Lugduni [Lyon]
. – Lugduni [Batavorum] [Leiden]
. – Hagenaw [Hagenau]

- 3.3.1.9. Ha a kiadványban szereplő helynévről ismert, hogy téves, hamis vagy fiktív, akkor e helynév után a helyes nevet szögletes zárójelben, a „recte:” kifejezést követően, egységesített névalakban kell leírni, és a 7. *Megjegyzések* adatszoportban magyarázatot kell adni.

¹¹⁰ Ant. 3533= BNH Cat. W-268

Például:

. – Paris [recte: Leiden]

Megjegyzés: Hamis nyomdahely, valójában Leidenben jelent meg.

. – Augustában [recte: Sopron]

Megjegyzés: Augusta (= Augsburg) hamis nyomdahely.

. – Gedruckt in Terra Inkognita [recte: Hamburg?] : im Selbstverlage des Verfassers ... : Bestellungen nimmt nur der Verfasser [August Friedrich Cranz] an, adressirt an die Nordische Typographische und Litterarische Gesellschaft in Hamburg

. – Cosmopolis [recte: Frankfurt a. M.?] : de l'Imprimerie ducale de Cosmopolis : en commission chez J.J. Kessler, libraire à Francfort sur le Mein, 1780

. – Mely most harmadszor hasznos elől járó beszéddel ki-nyomtattatott Jénában. – [Jena] [recte: Sopron]¹¹¹

- 3.3.1.10. Ha a megjelenés helye bizonytalan, akkor a valószínűsíthető helynevet kell egységesített névalakban, kérdőjellel megadni szögletes zárójelben, és a feltételezés alapját közölni lehet a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban.

Például:

. – [Nürnberg?]¹¹²

- 3.3.1.11. Ha a helységnév ismeretlen, de a kiadványon szerepel az állam, a tartomány vagy az ország neve, a leírásban ezt kell megadni a kiadványon olvasható névformában.

Például:

. – Netherlands

- 3.3.1.12. Ha a megjelenés helye ismeretlen, akkor a valószínűsíthető ország, állam vagy tartomány nevét kell a leírásban kérdőjellel megadni, szögletes zárójelben.

Például:

. – [Preussen?]

- 3.3.1.13. Ha semmiféle helynév sem adható meg, akkor helyébe szögletes zárójelben a *Sine loco* kifejezés rövidítését [S.l.] kell írni.

- 3.3.1.14. Ha a megjelenés helye a főforrásban több nyelven/írásmódban is szerepel, akkor a kiadvány nyelvével (nyelveivel) megegyező helyneve(ke)t kell leírni, a párhuzamos adatokat az egyezményes jel (=) után le lehet írni.

¹¹¹ Petrik I. 15. Ld. Ecsedy 85. tétel, a német kiadásban D34.

¹¹² Ant. 3569= BNH Cat. W-320

Például:

. – Brussel = Bruxelles

3.3.2. A kiadó neve

- 3.3.2.1. A kiadó nevének közlése magában foglalja a kiadvány egy vagy több kiadójának, nyomdászának, terjesztőjének nevét, valamint a nyelvtanilag hozzá kapcsolódó, működési helyére és a kiadásra, nyomtatásra, terjesztésre vonatkozó kifejezéseket.
- 3.3.2.2. A kiadó nevét a főforrásban megadott helyesírással és nyelvi alakban kell leírni, a hozzá nyelvtanilag kapcsolódó szavakkal és kifejezésekkel együtt (→ még 3.3.1.4.)

Például:

: typogr. monasterii SS. Udalrici et Afrae
: typis Collegii Academici Soc. Jesu
: gedruckt mit Königlichen Universitäts Schriften
: apud Petr. Conr. Monath bibliopolam Noribergensem ¹¹³
: bey Wilhelm Serlin Buchhändlern¹¹⁴
: chez Augustin Courbé
: printed for the executors of the late widow Kelly

A kiadó, nyomdász vagy terjesztő rangjára, privilégiumára, műhelye címére vonatkozó, az adatforrásban szereplő közlés(eke)t csak akkor kell leírni, ha az azonosítás szempontjából fontos(ak), egyébként elhagyható(k). A szövegelhagyást az egyezményes jellel (...) jelölni kell.

Például:

A könyvön: bey Matthaeo Cosmerovio, Röm. Kayserl. Mayestätt Hoff-Buchdruckern

A leírásban: bey Matthaeo Cosmerovio ... ,¹¹⁵

: in Verlegung Johann Hofmanns ... ,¹¹⁶

- 3.3.2.3. Ha a kiadványban ugyanaz az adatforrás több kiadót/nyomdászt sorol fel, mindegyikük nevét, bármi legyen is a funkciójuk, a forrásnak megfelelő alakban és sorrendben kell leírni, és az egyezményes jelekkel csak akkor kell tagolni, ha nem alkotnak egy nyelvtani szerkezetet. Ha számuk túlságosan nagy, akkor az első kivételével mindegyikük vagy egy részük neve elhagyható. Az elhagyást az egyezményes jellel (...) jelölni kell, és mértékét a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban kell közölni.

¹¹³ Németh H 127.

¹¹⁴ Németh H 379.

¹¹⁵ RMK III. 2549

¹¹⁶ Németh H 124.

Például:

. – Hagenaw [Hagenau] : impensis Joannis Rynman per Henricum Gran impressa, 1506, pridie Kal. Junii

. – [Paris] : Venundantur Parrhisii in vico divi Jacobi sub intersignio Lillii Aurei : opera Ioan. Barbier et impensis Francisci Regnault et Ioannis Petit librariis ... ¹¹⁷

: printed for F. C. and J. Rington, Otridge and Son, J. Nichols and Co. ...

Megjegyzés: 26 további kiadó olvasható az impresszumban.

Lugduni [Lyon] : impr. per Johannem de Vingles, impensis Simonis Vincent ; Brixie [Brescia] : diligenti cura Jacobi Britannici calcographati, 1512, die vero prima mensis Martii

Megjegyzés: Baudrier megjegyzése szerint különleges lyoni kiadvány, amely külföldi (bresciai) nyomdász részvételével készült. A lyoni impresszum-adatokat az 5. rész (Quadragesimale de peccato) kolofonja (f. LX.v), a bresciaiakat pedig részben az 1. rész (Sermones de adventu) kolofonja (f. CLVII.v.) tartalmazza. (Az 1. rész kolofonjának impresszum adatai pontosan: Brixiae : per Jacobum Britannicum.) A megjelenés dátuma csak a 7. rész kolofonjában szerepel. ¹¹⁸

- 3.3.2.4. Ha a kiadó/nyomda neve egy másik adatszoportba tartozó adatelemnek része, azzal egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor ott kell leírni, és a 4. *Megjelenés* adatszoportban az egyezményes jelekkel röviden meg kell ismételni, szögletes zárójelben.

Például:

A szerzőségi közlésben:

/illustrated with ... sculptures by Francis Barlow and are to be sold at his house

A megjelenési adatokban:

. – [London : Francis Barlow], 1605

. – A Paris : imprimé par l'auteur [P. S. Fournier], rue des Postes & se vend chez Barbou, rue S. Jacques

- 3.3.2.5. Ha a kiadó neve a főforrásban nem szerepel, de a kiadványból vagy külső forrásból megállapítható, akkor azt szögletes zárójelben kell leírni. Ha a főforrásban a kiadó jelvénye, jelvényének leírása, címe vagy nevének rövidítése szerepel, akkor ezt kell leírni a kiadó nevének közléseként, és a más forrásból megállapított nevet, illetve a név kiegészítését a közlésbe szögletes zárójelben be kell iktatni. Az adat forrását a 7. *Megjegyzések* adatszoportban meg kell adni.

Például:

. – Impressum Oppenheim : [Jakob Köbel], 1514

Megjegyzés: A nyomdász nevét lásd: Benzing: Köbel 33.

¹¹⁷ Ant. 1895= BNH Cat. J-202

¹¹⁸ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0529

. – [Gyulafehérvár : typ. principis, 1651]

Megjegyzés: A nyomtatásra vonatkozó közlést lásd: RMNy 2368 alatt.

: printed by H[umphrey]. L[ownes]. for George Lathum at the Bishops head in Pauls Church-yard

: sub vexillo Sanctissimae Trinitatis in vico Mercatorum [Alexandre Marsilii],

Megjegyzés: A nyomdász neve a címdalalon található jelvénye alapján¹¹⁹

: [Christoph Froschauer]

Megjegyzés: A nyomdász neve az utolsó levél hátoldalán található jelvénye alapján¹²⁰

- 3.3.2.6. Ha a kiadványban a kiadó neve téves, hamis vagy fiktív, akkor e közlés után a helyes adatokat szögletes zárójelben, a „recte:” kifejezést követően kell leírni, és a helyesbítés indokát, az azonosítás esetleges bizonytalan voltát, valamint az adatok forrását a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell közölni.

Például:

: apud Ruardum Phigrum [recte: E. Griffin]

Megjegyzés: Hamis impresszum: E. Griffin nyomtatta Londonban.

. – Nyomtattatott Norinbergában : taláttatik Sopr. Schrabz G. Mihal compactorn [recte: Johann Josef Siess]

Megjegyzés: Hamis impresszum: Sopronban Johann Josef Siess nyomtatta.¹²¹

- 3.3.2.7. Ha a nyomdász neve és/vagy címe a főforrásban más kiadók/nyomdászok neve nélkül szerepel, vagy ha ugyanabban a főforrásban azokkal együtt szerepel, akkor azt a kiadóra vonatkozó közlésként, illetve e közlés részeként kell leírni. Ha a kiadó vagy terjesztő neve a kiadványból vagy külső forrásból megállapítható, akkor azt az előbbi közlést követően, az egyezményes jellel (:) ellátva, szögletes zárójelben kell leírni, és forrását a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban meg kell adni.

Például:

: printed and are to be sold by Randal Taylor

: typis exscripsit Joachimus Redanus

: J. Grundy, printer

: printed by J. and H. Hughs ... and sold by T. Payne

¹¹⁹ Ant. 13.329= BNH Cat. F-368

¹²⁰ Ant. 5449(2)= BNH Cat. O-32

¹²¹ Ecsedy 107, német nyelvű kiad. D48

: acheuee de imprimer par maistre Nicole de La Barre : [chez Jean Petit]
Megjegyzés: A nyomdász nevének közlése a kolofonból; az utolsó lapon látható Jean Petit könyvkereskedői jelvénye.

- 3.3.2.8 Ha kiadó vagy a nyomda kiléte bizonytalan, akkor a valószínűsíthető nevet kell kérdőjellel megadni szögletes zárójelben, és a feltételezés alapját közölni lehet a 7. *Megjegyzések* adatszoportban.

Például:

. – [Augsburg] : [Valentin Otmar?], 1546

Megjegyzés: A kiadásra vonatkozó közlést vö. Pegg 3353.¹²²

. – In Bologna : [Giovanni Rossi?], 1595¹²³.

Megjegyzés: A nyomdász neve betűtípus-azonosság alapján, vö. Ant. 10.407 lásd BNH Cat B-771.

- 3.3.2.9. Ha a kiadó/nyomdász neveként semmilyen név nem adható meg, akkor helyébe szögletes zárójelben a *sine nomine* kifejezés rövidítését [s.n.] kell leírni.

Például:

. – [S.l.] : [s.n.], 1579¹²⁴

- 3.3.2.10. Ha a kiadó/nyomdász nevének közlése a főforrásban több nyelven/írásmódban is szerepel, akkor a kiadvány nyelvével (nyelveivel) megegyező(ke)t kell leírni, a párhuzamos adatokat az egyezményes jel (=) után. A többi párhuzamos adatot is le lehet írni, vagy a 7. *Megjegyzések* adatszoportban lehet megadni.

3.3.3. A megjelenés ideje

- 3.3.3.1. A megjelenés idejét (egy vagy több dátumát) úgy kell leírni, ahogy a főforrásban szerepel, beleértve a napot és a hónapot is. Azokat a kifejezéseket, amelyek nyelvtanilag a dátumhoz kapcsolódnak (például „anno”, „im Jahr”), ennek részeként kell leírni.

Például:

, 1614

, in the year 1742

, 7 July 1766

, Christus urunknak 1550. esztendeiben

¹²² Ant. 2743(22)= BNH Cat S-287

¹²³ Ant. 8485= BNH Cat. B-859

¹²⁴ Ant. 2681= BNH Cat. S-716

, 1732, reprinted 1734

, 1514, Kal. Decembris

Megjegyzés: A megjelenés dátuma a kolofonból.¹²⁵

, 1502, finitum in die sanctorum martyrum Viti et Modesti¹²⁶

, 1506, die penultimo mensis Maii¹²⁷

A nem a főforrásból vett dátumot arab számmal, a hónapok nevét rövidítve, magyar nyelvű kiadványok esetében magyarul, az egyéb nyelvek esetében latinos formában, szögletes zárójelben kell leírni.

, [post Kal. Decembris 1508]

Megjegyzés: A megjelenés dátuma az olvasóhoz szóló ajánlás dátuma alapján.

- 3.3.3.2. Ha a megjelenés ideje a kiadó nevével egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor azt a kiadó nevével együtt a főforrásnak megfelelően kell leírni, és a megjelenés ideje adatelemként is le kell írni szögletes zárójelben, egyszerűsített alakban.

Például:

. – [London ; Westminster] : printed in the year M.DCC.XLIV. and sold at the pamphlet-shops in London and Westminster, [1744]

- 3.3.3.3. Ha a megjelenés ideje egy másik adatcsoportba tartozó adatelemnek a része, azzal egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor ott kell leírni, és a 4. *Megjelenés* adatcsoportban is le kell írni egyszerűsített alakban, szögletes zárójelben.

Például:

A főcímben: The circular letter, to the General Baptist churches for the year 1795

A megjelenés adatcsoportban: , [1795?]

- 3.3.3.4. Ha a megjelenés éve a főforrásban római számmal szerepel, akkor a teljes dátumot a forrásnak megfelelően kell leírni, az évszámot elválasztó szóközök nélkül, és utána szögletes zárójelben kell megadni a Gergely-naptár szerinti évet arab számmal.

Például:

, M.DC.III. [1604]

, MDXVI [1516] die 3. Septembris

¹²⁵ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0052

¹²⁶ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0162 (coll. 2.)

¹²⁷ ELTE Egyetemi Könyvtár Ant. 0236

- 3.3.3.5. A maitól eltérő időszámítás szerinti dátumo(ka)t, valamint a hónapoknak és napoknak a mai számítástól eltérő formáját és nevét úgy kell leírni, ahogyan a főforrásban van(nak), és utána szögletes zárójelben lehetőség szerint közölni kell a mai (keresztény) időszámítás és naptár szerinti megfelelő dátumo(ka)t, egyszerűsített alakban.

Például:

, an VII [1798 seu 1799]

, 5530 [1769 seu 1770]

, 1507 on the feast of Saint Luke [18. Oct.]

, 1503 sexto Idus Sept. [8. Sept.]

- 3.3.3.6. Ha a főforrásban a dátum kétféleképpen szerepel, például a január 1-jei és egy ettől eltérő évkezdetnek megfelelően is, akkor azt az adatforrásnak megfelelően kell leírni, dőlt vonallal (/) elválasztva a két számadatot; utána szögletes zárójelben közölni lehet a mai naptárnak megfelelő dátumot.

Például:

, 1690/1691 [1691]

, 2/13 Sept. 1750 [13. Sept. 1750]

- 3.3.3.7. Ha a főforrásban a megjelenés, nyomtatás évét egy január 1-jétől eltérő évkezdetnek megfelelően adták meg, és a kiadványból vagy külső forrásból megállapítható, hogy a kiadványt a mai naptár szerinti következő évben jelentették meg vagy nyomtatták, akkor ez utóbbi évet a kiadványban adott dátum után szögletes zárójelben közölni kell. Nem helyesbítendő a Julianus-naptár szerinti naptári nap. A közléshez a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban magyarázatot lehet fűzni.

Például:

, 1641 [2. Febr. 1642]

Megjegyzés: A megjelenés évét a kiadványban a Gyümölcsoltó Boldogasszony-napi (március 25-i) évkezdetnek megfelelően adták meg. A megjelenés pontos dátuma az előszóból.

, id. Mart. 1502 [15. Mart. 1503]

Megjegyzés: A megjelenés évét a kiadványban a Gyümölcsoltó Boldogasszony-napi (március 25-i) évkezdetnek megfelelően adták meg.

3.3.3.8. A megjelenés dátumát szögletes zárójelben, arab számmal, feloldva lehet megadni, és ha szükséges, ezt a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban lehet indokolni a következő esetekben:

– ha a főforrásban levő, a megjelenés idejére vonatkozó közlés megfogalmazása nagyon hosszú, vagy ha az adat nem számjegyekkel, hanem betűkkel leírt számnevekkel szerepel;

Például:

, [18. Mai. 1507]

Megjegyzés: A kolofonban: Anno gratiae millesimo quingentesimo, septimo die vero decimoctavo Maij

– ha a kiadványban a megjelenés dátumát vagy évét kronogram formájában adták meg.

Például:

, [1788]

Megjegyzés: A megjelenés éve a címben levő kronogramból.

3.3.3.9. Ha ismeretes, hogy a kiadványban a megjelenés dátumát tévesen adták meg, vagy hibásan nyomtatták, akkor azt a kiadvány szerint kell leírni, és utána a helyesbített dátumot kell egyszerűsített alakban, a „recte:” kifejezést követően, szögletes zárójelben megadni.

Például:

, DMLII [recte: 1552]

, 1703 [recte: 1730]

, DMXXIII [recte: 1524]

3.3.3.10. Ha nyilvánvaló – akár a kiadvány, akár külső forrás alapján –, hogy a kiadvány a főforrásban szereplő dátumnál később jelent meg, akkor e dátum után a helyesbítést szögletes zárójelben, a „recte:” kifejezést követően kell megadni, és forrását a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell közölni.

Például:

, 1786 [recte: 1788]

Megjegyzés: Az ajánlás és az előszó dátuma 1788.

3.3.3.11. Ha a megjelenés idejét nem lehet megállapítani, akkor, ha ismeretes, helyette szögletes zárójelben és kérdőjellel a privilégium vagy a copyright dátumát kell megadni, és forrását a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell közölni.

Megjegyzés: A nyomdák akár több éves időszakra is kaphattak privilégiumot az adott mű kiadására, ezért a kiadvány megjelenésének/nyomtatásának tényleges ideje néhány évvel későbbi is lehet, mint a privilégium dátuma. Erre a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban fel lehet hívni a figyelmet.

Például:

, [1719?]

Megjegyzés: A privilégiumot 1719-ben nyerte el a nyomda.

A privilégium vagy a copyright évét – ha a leírás célja szempontjából fontos – akkor is meg lehet adni a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban, ha a megjelenés ideje szerepel a főforrásban, vagy más forrásból megállapítható.

Például:

, 1720

Megjegyzés: A 4. oldalon olvasható privilégium dátuma: 1718

- 3.3.3.12. Ha a megjelenés ideje nem szerepel a főforrásban, de a kiadvány alapján vagy külső forrásból meghatározható, akkor szögletes zárójelben kell leírni, és ha bizonytalan, ezt kérdőjellel kell jelezni. Ha a főforrásban a dátum csak hiányosan adott, de más forrásból kiegészíthető, akkor a máshonnan nyert részeket szögletes zárójelben kell leírni. Ha a megjelenés idejét nem lehet megállapítani, akkor a szögletes zárójelben, a „ca.”, „post”, „ante”, stb. kifejezésekkel kísérvé, hozzávetőleges adatot vagy időhatár(oka)t kell közölni. Ha az évtized vagy az évszázad kideríthető, akkor az évszám egy, illetve két utolsó számjegye helyébe kérdőjelet kell írni. Az adat, illetve a becslés forrását a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban kell megadni.

Például:

, [1560]

, [1560?]

, [post 1549]

, [ante 1598]

, [post 11. Nov. 1592]

, [non post 11. Nov. 1592]

, [non ante 11. Nov. 1592]

, [15??]

, [155?]

, [inter 1711 et 1749]

, [inter 1711 et 1749?]

, [1608 seu 1610]

Magyarázat:

az adott év után valamikor

az adott év előtt valamikor

az adott dátum után valamikor

nem az adott dátum után, tehát vagy aznap, vagy korábban

nem az adott dátum előtt, tehát vagy aznap, vagy később

ha csak a századot tudjuk megállapítani, például az 1500-as években

ha az évtized is gyanítható, például az 1550-es években

a két megadott év közötti időszakban valamikor

talán a két megadott év közötti időszakban valamikor, de nem biztos

vagy az egyik megadott évben, vagy a másikban

- 3.3.3.13. Ha kalendárium, almanach vagy hasonló jellegű, a jövőre vonatkozó kiadvány megjelenési idejét a kiadványban nem tüntették fel, és azt más forrásból sem lehet megállapítani, akkor az érvényessége első évét megelőző évet kell megjelenési évként szögletes zárójelben leírni.

Például:

Calendarium, azaz az ezer hatszattizennioztadik esztendő napjainak szamlalasa az közönseges practicaval, aspectusockal, planetaknak foliasival, es az eghi jelekben valo be lepeseckel egyetemben ... / Kurzelovits Lörintz ... irasából magyarra fordítottot. – Kereszturat [Sopronkeresztúr] : nyomtattot Farkas Imre által, [1617]
Megjegyzések: A megjelenés ideje a szakirodalom alapján. – Latin nyelvű szövegrészekkel.
RMNy (1137)¹²⁸

[Kalendárium és itéletek az ég forgása szerint 1580. esztendőre]. – [Detrekő.] : Manczkovit, [1579]

Megjegyzések: A cím a szakirodalomból.

A megjelenés helye és ideje a szakirodalomból, a nyomdász a töredékből.¹²⁹

- 3.3.3.14. Röplapok, röpiratok címlapján vagy kolofonjában gyakran olvasható: „Erstlich gedruckt ...” vagy hasonló kifejezés, amely sokszor nyomtatási helyet és évet is tartalmaz, és általában nem a tényleges megjelenési adatokat közli, hanem a forrásul szolgáló korábbi kiadás adatait. Ezeket a 2. *Kiadás* adatcsoportban kell leírni. Ha a tényleges megjelenési adatok megtalálhatók a kiadványban, vagy más forrásból megállapíthatók, akkor azokat kell a 4. *Megjelenés* adatcsoportban leírni.

Például:

Ein neue Heerpredigt widern Türcken ... 1595 / Gethan durch Zachariam Rivandrum – Erstlich gedruckt zu Dressden, bey Matthes Stöckel. – Nachgedruckt zu Coburg : durch Valentinum Krönern, [1595]¹³⁰

Megjegyzés: A címlap szövegében az évszám egy fametszet két oldalára tördelve látható; a korábbi kiadásra és az újranyomásra vonatkozó adat a kolofonból.

3.3.4. A nyomda helye és neve

- 3.3.4.1. Ha a nyomda helye és a nyomdász neve szerepel a kiadványban, de más adatforrásban, mint a megjelenés helye és a kiadó neve, akkor azokat a megjelenés ideje után kerek zárójelben kell leírni (→ még 3.3.1.3., 3.3.2.3.).

Például:

A Paris : chez Nyon l’ainé, 1781 ([Paris] : de l’imprimerie de la veuve Thiboust)

Megjegyzés: A nyomdász neve a kolofonból.

¹²⁸ RMK I. 481b/1. péld.

¹²⁹ RMK I. 153a/1. péld.

¹³⁰ App. H. 1916= BNH Cat. R-321

Hannover : Im Verlage der Hahn'schen Hofbuchhandlung, 1840 (Hannover :
Gedruckt in der Königl. Hofbuchdruckerei der Gebr. Jänecke)
Megjegyzés: A nyomdász neve a kolofonból.¹³¹

Ha a kiadványban nem szerepelnek a megjelenés helyére és a kiadó nevére vonatkozó adatok, de a nyomda helyének és a nyomdász nevének adatai igen, akkor ezeket kell leírni a megjelenés helye, illetve a kiadó neve adatelemként (→ még 3.3.2.7.).

- 3.3.4.2. A nyomtatás helyét/helyeit és a nyomdász(ok) nevét a megjelenés helyének és a kiadó nevének leírására vonatkozó szabályok szerint kell leírni.

Például:

. – [Paris] : Venundantur Parrhisiis : in vico sancti Iacobi sub Leone Argenteo, Jehan Petit, [ca. 1509] ([Paris : Jean Marchant])

Megjegyzés: Az utolsó levélen Marchant jelvényével.

- 3.3.4.3. Ha a nyomtatás helye(i) és a nyomdász(ok) neve nem található(k) a kiadványban, de fontos(ak) a bibliográfia (a katalógus, a szolgáltatás) szempontjából, és külső forrásból megállapítható(k), akkor közölni kell őket.

Például:

Francofurti : prostat apud Ionam Rosam, 1616 ([Frankfurt : Abraham Scultetus])

Megjegyzés: A nyomdász neve külső forrásból.

- 3.3.4.4. Ha a nyomtatás valamelyik adata a kiadványban hibásan szerepel vagy hibásnak látszik, akkor helyesbítését vagy szögletes zárójelben a „recte:” kifejezés után, vagy a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell megadni.

Például:

Imprimé nouvellement à Vienne [recte: Lyon : Benoit Rigaud?], 1567¹³²

3.3.5. A nyomtatás ideje

- 3.3.5.1. A nyomtatás idejét különálló adatelemként csak akkor kell leírni, ha nem abból a főforrásból származik, mint a megjelenés ideje, és ha különbözik tőle.

- 3.3.5.2. A nyomtatás idejét vagy a nyomda helye és neve után, vagy – ha ezek nincsenek ott a leírásban – önállóan kell leírni kerek zárójelben. Az önálló adatot röviden értelmezni kell, például az újranyomásra vonatkozó szóval vagy kifejezéssel. Ha a nyomtatás ideje nem az adatcsoport főforrásában található, akkor szögletes zárójelben kell leírni, és forrását a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell közölni.

¹³¹ Homeri Ilias. Mit erklärenden Anmerkungen von Gott. Christ. Crusius

¹³² OSzK BNH Cat. A-44.

Például:

, 1786 ([1788 újranyomás])

Megjegyzés: Az újranyomás dátuma az előszóból.

. – Newly reprinted. – London : printed for G.G.J. Robinson, 1786 ([1788])

Megjegyzés: Az újranyomás évszáma a bevezetésben.

, 1786 ([1788 reprinted])

Megjegyzés: Az újranyomás dátuma a kiadó katalógusa alapján.

Ha az újranyomás dátuma a címdoldalon található, akkor a megjelenés ideje adatelem részeként kell leírni (→ 3.3.3.1.).

3.4. A leírás 5. adatszoportja. Fizikai jellemzők

A fizikai jellemzők leírásának célja a kiadvány mint fizikai tárgy részeinek számbavétele, formátumának és terjedelmének, lapjai (levelei), oldalai vagy hasábjai számának és számozásának, sorrendjének, illetve a kötetek számának, valamint a kiadványhoz tartozó táblák, mellékletek és egyéb járulékos anyagok számának a lehetőség szerinti teljes rögzítése. A fizikai jellemzők leírása elősegíti a kiadvány azonosítását, és lehetővé teszi az egyértelmű hivatkozást a kiadvány meghatározott lapjaira (leveleire), oldalaira vagy hasábjaira.

A fizikai leírás az adott kiadványban lévő lapok vagy ívfüzetek és járulékos anyagok teljes számán alapszik, mégpedig úgy, ahogy azt egykor a kiadó megjelentette. Ha tudott vagy gyanítható, hogy a leírás alapjául szolgáló példány a megjelenést követően változáson ment át (például hozzákötöttek valamit vagy csonkává vált), azt az *5. Fizikai jellemzők* adatszoportban úgy kell leírni, ahogyan egykor kiadták, és a *7. Megjegyzések* adatszoportban kell rögzíteni azokat a változásokat, amelyek a kézben lévő példányra vonatkoznak (→ 3.6.5.)

Minták az adatszoport szerkezetére:

- . – Terjedelem : illusztráció ; formátum + melléklet megnevezése
- . – Terjedelem ; formátum (méret) + melléklet megnevezése
- . – Terjedelem ; méret
- . – Terjedelem ; méret + melléklet megnevezése (a melléklet terjedelme : a melléklet egyéb fizikai jellemzői ; a melléklet mérete)

3.4.1. Az egy fizikai egységben megjelent kiadványok terjedelme

- 3.4.1.1. Az egy fizikai egységben (kötetben) megjelent kiadványok terjedelmeként a lapok (levelek), oldalak vagy hasábkok számát kell megadni.
- 3.4.1.2. Ha a kiadványban a lapokat (leveleket) számozták, akkor terjedelmeként a lapok számát kell leírni (fol., a latin folio rövidítéseként); ha az oldalakat számozták, akkor az oldalak számát kell leírni (p., a latin pagina rövidítéseként). Ha a

lapoknak csak az egyik oldalán van nyomtatás, azt a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban kell közölni.

Például:

. – 217 p.
. – 308 fol.
. – 88 fol.

Megjegyzés: Egyoldalas nyomással.

- 3.4.1.3. Ha a kiadvány oldalain több hasáb van, és e hasábok számozása helyettesíti az oldalszámozást, akkor terjedelmét a hasábok számával kell megadni (col., a latin *columna* rövidítéseként). Ha az egy oldalra nyomtatott hasábok száma kettőnél több, azt a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban közölni kell.

Például:

. – 840 col.

Megjegyzés: Három hasábban nyomtatva.

- 3.4.1.4. Az összefüggő számozású lapok, oldalak vagy hasábok számsorából az utolsó számot kell leírni, a kiadványban lévő számozásnak megfelelően arab vagy római számmal. A római számokat a megfelelő nagybetűvel és a modern írásmódban kell megadni. Ha a kiadványban a lapokat (oldalakat, hasábokat) számok helyett betűk sorával jelölték, akkor a megfelelő számozási egység jele (fol., p., col.) előtt az első és az utolsó betűjelet kötőjellel összekapcsolva kell leírni.

Ha a számozás többször újra kezdődik, valamennyi számsor utolsó lapjának (oldalának, hasábjának) számát le kell írni, az egyes adatokat vesszővel (,) elválasztva. A számokkal jelölt részek első és utolsó számadatát kötőjellel összekapcsolva kell közölni, ha a számsor nem 1-gyel (vagy római I-gyel) kezdődik.

Például:

. – 328 p.
. – IV, 328 p.
. – 16 fol., 340 p.
. – 246 p., 52 col.
. – A-H, 128 p.
. – XVI, 17-328 p.

A kiadványban: Fol. Cxviiiij.

A leírásban: . – CXIX fol.

. – 28, 20, 400, 16, 10, 10 p.

Ha a kiadványban az egymást követő több számsor vagy betűsor más-más számozási egységet (például p. és fol.) jelöl, és az egyiknek a számozása, illetve betűjelölése folytatja az előzőnek a szám- vagy betűsorát, akkor a folytatásnak az első és az utolsó számadatát, illetve betűjelét kell kötőjellel összekapcsolva leírni.

Például:

. – 320 col., 321-400 p.

- 3.4.1.5. Ha a számsor utolsó számozott lapján, oldalán vagy hasábján a szám hibás, akkor azt úgy kell leírni, ahogy a kiadványban van, és utána szögletes zárójelben a „recte:” kifejezést követően a helyesbített számot kell megadni. Ha szükséges, a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban magyarázatot lehet hozzá fűzni.

Például:

. – XIV, 823 [recte: 328] p.

. – XII, 508 [recte: 524] p.

Megjegyzés: A 161-176. oldalszámok ismétlődnek.

- 3.4.1.6. A terjedelemben a számozatlan leveleket is be kell számítani, beleértve az üreseket, feltéve, hogy az eredeti kiadvány részét képezték. Az üres leveleket a 7. *Megjegyzések* adatsorozatban lehet felsorolni.

Például:

68 p.

Megjegyzés: A 7-8. p. üres.

Egy számsor elejét képező, de számozatlan lapok (oldalak, hasábok) számát nem kell külön megadni, az beleértendő a számsor leírt adatába. Egy számsor végéhez csatlakozó számozatlan lapok (oldalak, hasábok) számát, ha nyomtatottak, szögletes zárójelben arab számmal kell leírni.

Például:

A kiadvány 3 számozatlan és 4-328-ig számozott oldalból áll.

A leírásban: . – 328 p.

. – IV, [100] p.

. – XVI, 323, [1] p.

Minden számozatlan oldalt, lapot vagy hasábot, amely az eredeti kiadvány része, és amely nem tartozik valamelyik számsorba, úgy kell megszámlálni, mint a számozottakat. Ezek számát szögletes zárójelben arab számmal kell leírni a csatlakozó számsor egységében.

Például:

. – [8], 328 p.

. – [4], CCXVI, [2] fol.

Megjegyzés: A kiadvány 5 számozatlan, II-CCXVI-ig számozott és 2 számozatlan levélből áll.

Ha számozatlan oldalak, lapok (levelek) vagy hasábok egy számsorba iktatva fordulnak elő, akkor a megszakított számsor részeinek terjedelmét az előírt módon kell közölni, az utolsó, illetve az első szám megadásával.

Például:

. – 200, [8], 201-232 p.

Ha a kiadvány nem tartalmaz számozott lapokat, oldalakat vagy hasábokat, akkor a lapok vagy az oldalak megállapított számát kell szögletes zárójelben leírni arab számmal.

Például:

. – [80] fol.

Mivel a teljesség megállapításához a könyvet egyébként is kollacionálni kell, a 7. *Megjegyzések* adatszoportban közölni lehet a terjedelmet a füzetjelek feltüntetésével.

Például:

. – [76] fol.

Megjegyzés: Ívjelzése: A-G⁸ Gg⁸ H⁸ I⁴

- 3.4.1.7. Ha a kiadvány lapjai (oldalai, hasábjai) egy nagyobb egység részeként számozottak (például egy folytatólagos oldalszámozású kiadvány egyik kötete), akkor az első és az utolsó számozott lap (oldal, hasáb) számát kötőjellel összekötve kell leírni.

Például:

. – 81-120 fol.

. – 347-530 p.

Ha a kiadvány lapjai (oldalai, hasábjai) kettős számozásúak (például, ha a könyv oldalai a könyv saját oldalszámozásán kívül egy nagyobb egység részeként – például egy többkötetes könyv valamely köteteként – is számozottak, vagy ha a könyv fejezeteinek külön-külön oldalszámozása is van), akkor a terjedelem adataként a kiadvány saját lap-, oldal-, illetve hasábszámozásának megfelelő számot kell megadni. A nagyobb egység számozása szerinti adat a 7. *Megjegyzések* adatszoportban írható le.

Például:

. – 84 p.

Megjegyzés: Párhuzamos oldalszámozása: p. 321-404.

- 3.4.1.8. A táblák, betétlapok számát ugyanolyan módon kell leírni, mint a kiadvány (a könyv) többi lapjainak terjedelmét, ezek adatai után, függetlenül attól, hogy a táblák hol vannak a kiadványban. Ha a tábla lapjának csak az egyik oldala nyomtatott, a másik pedig üres, akkor azt egy táblalapnak (rövidítése: t.fol.), ha mindkét oldala nyomtatott, akkor azt két táblaoldalnak (rövidítése: t.) kell számítani. A számozatlan táblalapok és táblaoldalak megállapított számát szögletes zárójelben kell közölni. Amelyik levél – bár illusztrációt vagy táblázatot tartalmaz – beletartozik a számozott lapok vagy oldalak számsorába, az nem tekinthető táblának, és tartalmát csak az *Illusztráció* adatelemben kell jelezni az „ill.” rövidítéssel.

Például:

. – 98 fol., XII t.fol.

. – 246 p., [24] t.fol.

. – 152 p., [8] t.

. – 99 p., 35 t.fol., 24 t.

- 3.4.1.9. Ha a leírandó példány csonka, és külső forrásból nem rekonstruálható a teljes terjedelem, a meglévő oldalszám (lapszám, hasábszám) elé, illetve után tett plusz jellel (+) kell jelezni a hiányt, és a 7. *Megjegyzések* adatszoportban is le kell írni.

A hiányra akkor is fel kell hívni a figyelmet a 7. *Megjegyzések* adatszoportban, ha a teljes terjedelem külső forrásból megállapítható.

Például:

. – 200+ p.

Megjegyzés: A végén csonka.

. – +41-180 p.

Megjegyzés: A 41. oldal előtti rész hiányzik.

- 3.4.1.10. Nem kötet formájában megjelent kiadványok

Kötetnek nem nevezhető fizikai egységből álló kiadvány (például egyleveles nyomtatvány, ív, tekercs, füzetlen levelek tokban) terjedelmét számokban kell közölni, és meg kell adni megnevezését.

Például:

. – 1 egyleveles nyomtatvány

. – 1 összehajtogatott ív

. – 26 fol. tokban

. – 6 egyleveles nyomtatvány közös tokban

3.4.2. A több fizikai egységben megjelent kiadványok terjedelme

- 3.4.2.1. A több fizikai egységben (kötetben) megjelent kiadvány egyes egységeire, de nem a kiadvány egészére vonatkozó terjedelemadatok megadhatók a többlépcsős leírás második szintjén.

A több fizikai egységben megjelent kiadványok terjedelemadatainak leírásához lásd még a 4. *A több fizikai egységből álló (többkötetes) kiadványok leírása* fejezetet.

- 3.4.2.2. Ha a kiadvány több, fizikailag különálló egységben jelent meg, akkor az egységek darabszámát arab számjegyekkel kell leírni. Az egységek számozásának sajátos voltát a 7. *Megjegyzések* adatszoportban kell leírni, hacsak számozásuk nem szerepel a leírás második szintjén (→ még 2.2.2., 2.3.3., 4.1.)

Például:

. – 3 db

. – 5 db

Megjegyzés: A kötetek számozása: 1, 2A, 2B, 2C, 3

. – 6 mappa

- 3.4.2.3. A több fizikai egységből álló kiadvány folyamatos lap- oldal- vagy hasábszámozását az egylépcsős leírásban az egységek száma után kerek zárójelben kell leírni.

Például:

. – 3 db (894 p.)

Ha a kiadvány egységeinek számozása folyamatos, de van olyan egység, amelynek elején önálló számozású lapok vagy oldalak is vannak, akkor az egyes egységek terjedelemadatait a fizikai egységek száma után kerek zárójelben kell leírni, egymástól pontosvesszővel elkülönítve.

Például:

. – 3 db (XVI, 200 ; XX, 201-512 ; XII, 513-800 p.)

- 3.4.2.4. Ha a több fizikai egységből álló kiadvány oldal-, illetve lapszámozása nem folyamatos, akkor az egylépcsős leírásban a fizikai egységek száma után kerek zárójelben kell leírni az egységenkénti terjedelmet, egymástól pontosvesszővel elkülönítve.

Például:

. – 3 db (VI, 310 ; VI, 432 ; VIII, 440 p.)

. – 4 db (411 ; 382 ; 397 ; 368 p.)

. – 2 db (200, [8] ; 201-332 p.)

Ha szükségesnek látszik a kötetekben levő táblák feltüntetése, anélkül, hogy az egyes kötetek egyenkénti oldal-, illetve lapszámát is közölnénk, akkor kerek zárójelben a darabszám/kötetszám után kell őket leírni.

Például:

. – 4 db (benne: 24 t.fol.)

- 3.4.2.5. Ha a kiadvány eredetileg fasciculusokból áll, amelyeket egy vagy több fizikai egységbe kötöttek össze, akkor a terjedelmi adatokat a kiadvány végső állapota szerint kell rögzíteni, és a 7. *Megjegyzések* adatszoportban kell utalni arra, hogy eredetileg füzetekből állt.

Például:

. – 258 p.

Megjegyzés: A kiadvány 3 fasciculusból áll.

3.4.3. Illusztráció

- 3.4.3.1. Ha a kiadvány illusztrált, akkor terjedelmi adatai után, kettőspontot (:) követően, az „ill.” rövidítést kell leírni, függetlenül attól, hogy az illusztrációk a kiadvány számozott vagy számozatlan lapjain (oldalain, hasábjain), vagy pedig tábláin vannak-e. (A táblalapok és -oldalak terjedelmének leírásáról → 3.4.1.8.)

Például:

. – 492 p. : ill.

Az „ill.” rövidítés előtt az illusztrációk számát is meg lehet adni, és típusukat a 7. *Megjegyzések* adatszoportban le lehet írni.

Például:

. – 120, [4] p. : 8 ill.

Megjegyzés: 8 szövegközi fametszettel.

vagy:

Megjegyzés: 8 könyvomatós lappal.

- 3.4.3.2. A kiadványban található illusztrációk típusa megadható az „ill.” rövidítés után is.

Például:

. – 492 p. : ill., térképek

- 3.4.3.3. Ha a kiadványban csak azonos típusú illusztrációk találhatók, akkor ezek fajtájának megnevezése helyettesíti az „ill.” rövidítést; megnevezésük előtt számukat is meg lehet adni.

Például:

. – 492 p. : térképek
vagy
. – 492 p. : 30 térkép

3.4.3.4. Az illusztráció művészi technikájára is lehet utalni.

Például:

: 12 fametszetes térkép
: ill., 8 rézmetszetes tábla

3.4.3.5. Ha az illusztrációk mindegyike színezett, ezt is le lehet írni. Ha közülük csak néhány színes, ezt megnevezésük után kerek zárójelben lehet leírni.

Például:

. – 300 p. : 30 színes térkép
vagy
. – 300 p. : ill., 30 színes térkép

. – 492 p. : 30 térkép (néhány színes)

3.4.3.6. Ha a kiadvány nagyrészt vagy teljes egészében illusztrációkból áll, akkor ezt az illusztráció közlésében le kell írni.

Például:

. – 500 p. : mind ill.
. – 500 p. : nagyrészt térkép
. – 14 p. : 38 térkép

3.4.4. Formátum és/vagy méret

3.4.4.1. A kézműipari korszak kiadványainak formátumát jelző számot – amely megadja, hogy a papírt hányad részére és milyen módon hajtogatták – szóköz nélkül követi a kis o betű: 2o, 4o, 8o, 12o, 16o, 24o stb.

Például:

; 2o
; 4o

A formátum mellett kerek zárójelben meg lehet adni a kiadvány méretét cm-ben. A nem egész centimétert fel kell kerekíteni a következő egész centiméterre.

Például:

; 4o (19 cm)

; 4o (17x27 cm)

A nem kötet formájában megjelent kiadvány terjedelme és megnevezése után a formátum megadását el lehet hagyni, de a méretét, magasságát és szélességét kerek zárójelben, cm-ben meg kell adni tizedes pontossággal.

Például:

. – 1 egyleveles nyomtatvány (16,3x26,5 cm)

- 3.4.4.2. Ha a kiadvány formátumát (a rétnagyságot) nem lehet megállapítani, akkor a kiadvány méretét (a kiadói kötésnek, a borítófedélnek a gerinccel párhuzamosan mért magasságát, illetve a be nem kötött kiadvány magasságát) kell megadni cm-ben, felfelé kerekítve, zárójel nélkül.

A kiadvány méretének cm-ben történő leírására főként a 17. század második felétől, illetve a 18. századtól kezdődően megjelent kiadványok esetében kell szorítkozni. Ha a kiadványt különleges méretű ívre nyomtatták, vagy ha erősen körbevágták, akkor ezt a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell közölni.

Például:

; 30 cm

; 16 cm

Megjegyzés: Erősen körbevágott példány.

- 3.4.4.3. A haránt alakú kiadványok formátumának leírása után kerek zárójelben a harántforma méretét (magasság x szélesség) kell cm-ekben, felfelé kerekítve leírni.

Például:

; 4o (21x31 cm)

A megszokottól teljesen eltérő méretekről a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban kell magyarázatot írni.

- 3.4.4.4. Ha a kiadvány formátumát vagy méretét nem lehet biztosan meghatározni, akkor a lehetségeset kell leírni, és utána szögletes zárójelben kérdőjelet kell tenni. A 7. *Megjegyzések* adatcsoportban leírható a méret és magyarázat.

Például:

; 65x36 cm [?]

Megjegyzés: Erősen csonka példány, eredeti mérete bizonytalan.

; 4o [?]

Megjegyzés: Kötéstáblából kiáztatott töredék.

- 3.4.4.5. Ha egy több fizikai egységben (kötetben) megjelent kiadvány egyes köteteinek, részeinek a formátuma vagy a mérete eltérő, azokat kötetenként (részenként) kell leírni.

3.4.5. Melléklet

- 3.4.5.1. Ha a kiadvánnyal egy időben hozzá tartozó egy vagy több melléklet is megjelent, akkor annak/azoknak megnevezését és fizikai jellemzőit a kiadvány formátum- vagy méretadata után, plusz (+) jelet követően kell leírni, a felsorolást vesszővel tagolva, vagy – helyette – a melléklet(ek)et le lehet írni önállóan is (→ 3.4.5.3.).

Például:

- . – 272 p. : ill. ; 8o + árjegyzék
- . – 166 p. ; 4o + 2 térkép, hibajegyzék

- 3.4.5.2. A melléklet megnevezése után, kerek zárójelben, röviden leírhatók – a megfelelő egyezményes jelekkel – a melléklet fizikai jellemzői: terjedelme, formátuma és/vagy mérete.

Például:

- . – 272 p. : ill. ; 8o + 1 térkép (színezett ; 65x40 cm)
- . – 272 p. ; 8o + árjegyzék (28 p.)
- . – 48 p. : ill. ; 8o + térkép (40x28 cm), árjegyzék (3 p.)

- 3.4.5.3. A melléklet leírható önállóan is, akár a 7. *Megjegyzések* adatcsoportban, akár a többlépcsős leírásnak megfelelő szerkezetben. Az önálló leírás különösen akkor javasolható, ha a mellékletnek saját címe és szerzőségi adata (adatai) van(nak).

3.5. A leírás 6. adatcsoportja. Sorozat

A korai nyomtatványok között (a 16. század végéig) ritkán fordulnak elő sorozatok. Éppen ezért alaposan meg kell vizsgálni a kiadványokat abból a szempontból, hogy mi tekinthető sorozatcímnek, és mi alcímnek.

Ha a kiadvány több sorozatba tartozik, minden egyes sorozatra vonatkozó közlést külön-külön kerek zárójelbe téve kell leírni.

Minták az adatcsoport szerkezetére:

- . – (Első sorozat) (Második sorozat)
- . – (A sorozat főcíme = A sorozat párhuzamos címe)
- . – (A sorozat főcíme ; a sorozaton belüli szám)
- . – (A sorozat főcíme : Alcím ; a sorozaton belüli szám)
- . – (A sorozat főcíme / a sorozat szerzőségi közlése ; a sorozaton belüli szám)
- . – (A főszorozat főcíme ; a főszorozaton belüli szám. Az alsorozat főcíme ; az alsorozaton belüli szám)
- . – (Közös cím. Alárendelt cím)
- . – (Közös cím. Az alárendelt cím megjelölése, Alárendelt cím)

3.5.1. A sorozat vagy az alsorozat főcíme

3.5.1.1. A sorozat főcímét a főcím leírásának szabályai szerint kell leírni.

Például:

. – (Collection des auteurs classiques françois et latins)¹³³

3.5.1.2. Ha az alsorozatnak megkülönböztető címe van, azt önálló sorozati címként kell leírni.

Például:

(Bibliothek der deutschen Classiker) (Friedrich von Schiller's Sämmtliche Werke)

3.5.1.3. Összetett című sorozatok esetében a közös cím, az alárendelt cím megjelölése és az alárendelt cím együttesen alkotják a sorozati főcímet.

Például:

. – (Bell's British Theatre. Volume the first, Tragedies ; vol. 1)

3.5.2. A sorozat vagy az alsorozat párhuzamos címe

3.5.2.1. Ha a sorozat vagy az alsorozat főcíme a főforrásban egynél több nyelven vagy írásrendszerben szerepel, akkor le kell írni a sorozat/alsorozat párhuzamos címét/címeit is, ha szükséges a kiadvány azonosításához vagy a katalógus használóinak.

Például:

. – (Corpus iuris Suevo-gotorum antiqui = Samling af Sweriges gamla lagar)

3.5.2.2. Ha a főcím közös címből és alárendelt címből áll, akkor a párhuzamos közös címet és a párhuzamos alárendelt címet a teljes főcím után kell leírni.

3.5.3. A sorozat vagy az alsorozat alcíme

3.5.3.1. Ha a főforrásban szerepel a sorozatra/alsorozatra vonatkozó alcím vagy párhuzamos alcím, és ennek közlése fontos az azonosítás vagy a katalógus használói szempontjából, akkor azt le kell írni.

3.5.3.2. Ha a főcím közös címből és alárendelt címből áll, akkor az alcímet a főcím egésze után kell leírni.

3.5.3.3. Ha a sorozatnak/alsorozatnak az egész sorozatra érvényes kiadásjelzése van, ezt – ebben az adatcsoportban – mint a sorozat alcímét kell leírni.

¹³³ App. R. 497

3.5.4. A sorozatra vagy alsorozatra vonatkozó szerzőségi közlés

- 3.5.4.1. Le kell írni a sorozatra vagy az alsorozatra vonatkozó szerzőségi adatot, ha a sorozat főcíme generikus cím vagy olyan cím, amely a sorozatot nem azonosítja, és a főforrásban nem szerepel – a főcímet pontosító, kiegészítő – alcím. A szerzőségi adatok más esetben is leírhatók, ha a főforrásban megtalálhatók, és a katalógus használóinak fontosak lehetnek. A sorozat szerzőségi adatait egyébként a sorozati főtételeben kell leírni.

Például:

. – (Bibliothek der deutschen Classiker / herausgegeben von S. P. Leffler und E. Bruzelius)

Megjegyzés: A szerzőségi közlés a védőborítóról¹³⁴

- 3.5.4.2. Ha a főcím közös címből és alárendelt címből áll, akkor a szerzőségi közlést a főcím egésze után kell leírni.

3.5.5 A sorozaton és az alsorozaton belüli szám

- 3.5.5.1. A sorozaton/alsorozaton belüli számozást a kiadványban használt kifejezéssel, vagy annak szabványosan rövidített formájával kell megadni.

Például:

. – (Florilegio romantico ; 9-10.)¹³⁵

. – (La bibliothèque bleue entièrement refondue & considérablement augmentée ; no 3.)

- 3.5.5.2. Ha egy több részből álló kiadvány részei a sorozaton belül számozottak, az első és az utolsó szám (betű) megadásával, köztük kötőjellel közlendő a számozás, de csak akkor, ha folyamatos. Egyéb esetben valamennyi számot le kell írni.

Például:

(Bibliothek der deutschen Classiker ; 2.) (Friedrich von Schiller's Sämmtliche Werke ; 3., 5., 7-9., 11.)

Megjegyzés: A köteteknek a fősorozaton belüli száma: 6., 14., 18., 25., 28., 37.

3.6. A leírás 7. adatszoportja. Megjegyzések

A megjegyzések magyarázzák és bővítik a leírást akkor, amikor annak szabályai a megfelelő adatszoportban nem teszik lehetővé bizonyos adatok közlését. Ezért a megjegyzések vonatkozhatnak a kiadványnak mind tartalmi mind pedig fizikai jellemzőire. A jobb áttekinthetőség érdekében a megjegyzések csoportosításában a jelen szabályzat adatszoportjainak sorrendjét kell követni. Ajánlatos a megjegyzésben közölt adatokat is a megfelelő egyezményes jellel jelölni. Az adatszoportok részletes szabályai rendelkeznek arról, hogy mely esetekben

¹³⁴ Az ISBD/A 2006. évi, revideált kiadásából adaptált példa, ld. 80. l.

¹³⁵ App. R. 506

kötelező vagy nem kötelező a megjegyzés. Rögzíthetők olyan megjegyzések is, amelyek egyik adatszoporttal sincsenek kapcsolatban, de közlésük a bibliográfia (a katalógus, a szolgáltatás) szempontjából fontos.

Bibliográfiai hivatkozás megjegyzés

A megjegyzések között a bibliográfiai hivatkozásnak az első helyen kell szerepelnie. Itt kell leírni azokat a bibliográfiai forrásokat, amelyekben az adott kiadványra vonatkozó információ található. A hivatkozás előtt bevezető megjelölésként a *Bibliográfiai hivatkozás* kifejezésnek kell szerepelnie.

Például:

- . – *Bibliográfiai hivatkozás*: Hain 7939
- . – *Bibliográfiai hivatkozás*: Adams B-1644.; VD 16 B-4065
- . – *Bibliográfiai hivatkozás*: Stoll: Stampe popolari 25; Soltész: A velencei Franceschi-cég 4
- . – *Bibliográfiai hivatkozás*: BMC German p. 556.; Benzing: Luther 1457.; VD 16 L-5493

3.6.1. Megjegyzések a cím és a szerzőségi közlés adatszoportjáról

3.6.1.1. Megjegyzések a főcímről

- 3.6.1.1.1. Ha a leírás tárgya a kiadválynak (a benne foglalt műnek) olyan kiadása, amely eredeti címétől eltérő főcímmel jelent meg (például fordítás, szemelvényes kiadás stb.), és az eredeti cím a leírásban nem minősült párhuzamos címnek, akkor az első és kötelező megjegyzés a kiadvány (a benne foglalt mű) eredeti címére vonatkozik.

Például:

Marbodei Galli poetae vetustissimi Dactylotheca

Megjegyzés:

- . – Első kiadásának címe: Libellus de lapidibus preciosis.¹³⁶

Magyar decretum, / kyt Weres Balas a deakbol tudni illyk, Werbewczy Istwan Decretomabol, melyet tripartitomnak neweznek, magyarra forditot, vadnak tovabba ez decretomnak elotte egy nehany iroth articulusok, kyket azon Veres Balas a regi kiralyok Decretomibol toeruynehez valo ieles dolgokat, ky szedegeteth

Megjegyzés:

Eredeti címe: Decretum, opus tripartitum juris consuetudinarii incltyi Regni Hungariae¹³⁷

¹³⁶ Ant. 6430= BNH Cat. M-208 vö. Eureka leírása a müncheni BSB példányáról.

¹³⁷ 700.056 DEENK

3.6.1.1.2. A főcím forrására vonatkozó megjegyzés

Ha a főcím nem a címdalról származik, forrását a megjegyzésben kell megadni.

Például:

Megjegyzések:

- . – A főcím az előszóból.
- . – A főcím a kolofonból.
- . – A főcím a szakirodalomból.
- . – Borítócím.
- . – Lapfej cím.
- . – Gerinc cím.

3.6.1.1.3. Megjegyzések a címvariánsokról

Ha a főcím nem a főforrásból származik, vagy a kiadvány valamely címelőzéke a címdal közlésétől eltérő változatban tartalmazza a főcímet, akkor e változatot – a forrás megjelölésével – megjegyzésként le kell írni.

Ha egy mű több egymástól eltérő megfogalmazású, illetve különböző helyesírású címmel jelent meg, akkor a közkeletű vagy az eredeti cím, amely a különböző kiadásokat és a fordításokat is összehozhatja, itt adható meg.

Például:

Simplex et pia evangeliorum, quae dominicis diebus, et in praecipuis festis legi solent, explicatio / per ... Mart. Lutherum

Megjegyzés:

- . – Eredeti cím: Hauspostill...¹³⁸

Hishna postilla D. Martina Lutheria...

Megjegyzés:

- . – Eredeti cím: Hauspostill...¹³⁹

Ugyanitt lehetséges a kiadvány főcímének leírásában nem tükrözött helyesírási jellegzetességek (például nagy- és kisbetűk használatának) közlése is (vö. 2.6.1.).

Például:

Ain nutzliche Predig von der Geburt Marie der Mutter Gottes / gepredigt zu Wittenberg von D. M. L.

Megjegyzés:

- . – A címdal szövegének helyesírása: Ain nutzliche Predig von der geburt Marie der mütter gottes...¹⁴⁰
- . – A szerző: Martin Luther

¹³⁸ Ant. 1238= BNH Cat. L-668

¹³⁹ Ant. 477= BNH Cat. L-4902

¹⁴⁰ Ant. 2744(21)= BNH Cat. L-693

Ain mercklycher Sermon von der Gepurtt Marie der Muter Gots... / von ... D. Martin Luther...

Megjegyzés:

. – Korábbi kiadásának címe: Ain nutzliche Predig....

. – A címoldal szövegének helyesírása: Ain mercklycher Sermon von der gepurtt Marie der muter gots...¹⁴¹

3.6.1.1.4. Itt lehet megadni a metszetes díszcímlapok cím és szerzőségi közlését is.

Például:

Megjegyzés:

. – A rézmetszetes címlapot Tobias Bidenharter metszette.¹⁴²

. – A címlapot megelőző lap rektóján a metszetben: Francisci Pariz Papai Dictionarium manuale Latino-Ungaricum et Ungarico-Latino Germanicum

3.6.1.1.5. A főcíme vonatkozó megjegyzések adatsortjában kell megadni azt a forrást is, amely alapján egy csonka mű címét meg lehetett állapítani, legyen az akár a könyv előszava, előfeje, a szerzőhöz írt gratuláló vers vagy próza szövege, vagy akár külső forrás, illetve egy másik, teljes példánnyal való szövegegybevetés.

3.6.1.1.6. A címoldalon a főcím elé nyomtatott, és a leírásban nem közölt jelmondatot is a megjegyzések adatsorban lehet leírni.

Például:

Megjegyzés:

. – A mű címe elé nyomtatott jelmondat: „Annunte Altissimo” elhagyva.

3.6.1.1.7. A második címoldal meglétét a megjegyzésben kell leírni.

Például:

Megjegyzés:

. – A latin fordítás önálló címoldalon.

3.6.1.1.8. Ha a címoldalon a kiadványnak összefoglaló címe van, és ugyanitt szerepel az egyes művek címe, ezeket a megjegyzésben kell leírni.

Például az összefoglaló cím:

Libri de re rustica...

Megjegyzés:

. – A címoldalon közölt tartalom: M. Catonis Lib. I. M. Terentii Varronis Lib. III. L. Iunii Moderati Columellae Lib. XII. ; Eiusdem De arboribus liber... Palladii Lib. XIII.¹⁴³

¹⁴¹ Ant. 4526= BNH Cat. L-694

¹⁴² RMK I. 532

¹⁴³ Ant. 2153= BNH Cat. S-390. Korábban ezek a művek [Scriptores rei rusticae.] egységesített cím alatt szerepeltek, vö. BNH Cat. S 389-395.

- 3.6.1.1.9. Ha a kiadvány a főforrásban megnevezett művön/műveken kívül más műv(ek)et is tartalmaz, akkor annak/azoknak címét és szerzőségi közlését a megjegyzésben kell leírni.

Például:

Prognoma, sive Praesagium Mehemetanorum, primum de Christianorum calamitatibus, deinde de suae gentis interitu, ex Persica lingua in Latinum sermonem conversum / auth. Bartholomaeo Georgieuits.¹⁴⁴

Megjegyzés:

A kötet utolsó négy levelén: Exhortatio contra Turcas ad illustrissimum Principem Maximilianum Archiducem Austriae Ferdinandi Regis Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. filium ... / Bartholomaeo Georgieuits.

3.6.1.2. Megjegyzések a párhuzamos címről és az alcímről

- 3.6.1.2.1. A kiadói kolligátumként megjelent kétnyelvű kiadás második nyelvi változatú saját címoldalának cím és szerzőségi adatait párhuzamos adatokként kell leírni, és a második címoldal helyét megjegyzésben kell közölni (→ 3.1.4.3.3.).

Például:

Megjegyzés:

. – A latin fordítás önálló címoldallal a görög eredeti után következik.

- 3.6.1.2.2. A kiadványban nem a címoldalon és nem a címoldal-helyettesítőn levő párhuzamos cím(ek)et a megjegyzésben lehet leírni.

- 3.6.1.2.3. Ha a kiadvány főcíme és alcíme(i) nem tartalmaznak a kiadvány jellegére, műfajára, nyelvére vonatkozó információt, ezeket megjegyzésként le lehet írni.

Például:

Megjegyzés:

- . – Olasz és magyar párhuzamos szöveg.
- . – Disszertáció, Tübingen, Universitát.
- . – Disszertáció, Wittenberg, Academia.
- . – Liber gradualis, Nagyszombat, Academia.

3.6.1.3. Megjegyzések a szerzőségi közlésről

- 3.6.1.3.1. Megjegyzésként kell közölni a külső forrásból megállapított szerzőségi adatokat (szerző, fordító, egyéb közreműködő), az álnevek, ezek forrását, valamint a kiadványból, de nem a főforrásból vett szerzőségi adat forrásának helyét a kiadványban (→ 3.1.4.2.2., 3.1.4.2.3.).

¹⁴⁴ App. H. 1737=RMK III. 360a=BNH Cat. G–175

Például:

Megjegyzés:

A szerzőségi közlés a címlap hátoldaláról.

- 3.6.1.3.2. A kiadványban található művek szerzőinek nevét és a művek címét megjegyzésben meg lehet adni.

Például:

Főcím:

Ioannes Frobenius studiosis. Quandoquidem nobis animus est, antiquis autoribus excudendis rem iuvare literariam, damus nunc vobis Panegyricos ... Horum autem Panegyricorum catalogum sequens pagella continet...

Megjegyzés:

További szerzők és művek:

Panegyricus Maximiano et Constantino augustis dictus.

Pacatus Drepanus, Latinus. Panegyricus Theodosio aug. Rhomae dictus.

Panegyricus Constantino augusto Constantii filio dictus.

Mamertinus, Claudius. Gratiarum actio ... de consulatu suo. Iuliano imperatori.

Panegyricus Maximiano aug. dictus. Genethliacus.

Nazarius. Panegyricus ... dictus Constantino imperatori.

Panegyricus Flaviensium nomine Constantino aug. dictus.

Panegyricus Maximiano aug. dictus.

Eumenius. Oratio pro scholis instaurandis.

Ausonius, Decimus Magnus. Gratiarum actio ad Gratianum imperatorem pro consulatu.

Barbaro, Ermolao. Oratio ... ad Federicum aug. et Maximilianum caesarem. Ad Carondeletum epistola.

Erasmus, Desiderius. Ad Philippum panegyricus. Ad Paludanum epistola.

Collenuccio, Pandolfo. Oratio ad ... Maximilianum caesarem.

Sauromannus, Georgius. Panegyricus de laudibus Maximiliani aug. Carolo et Ferdinando¹⁴⁵

- 3.6.1.3.3. Ha a szerzőségi közlés helye a leírásban nem a címoldalon levő sorrendnek megfelelő, akkor ennek tényére megjegyzésben kell utalni.

Például:

Megjegyzés:

. – A szerző neve a címoldal tetejéről.

3.6.2. Megjegyzések a kiadásról

- 3.6.2.1. Ha a kiadásra vonatkozó bármilyen adat a címoldalon megelőzi a cím és a szerzőségi közlés adatait, ez utóbbiak előfordulási helyét a megjegyzésben le kell írni.

¹⁴⁵ Ant. 2093= BNH Cat. P-52.

Például:

Megjegyzés:

A második cím és szerzőségi közlés a címloldalon a kiadás közzéje után.

- 3.6.2.2. A kiadás példányszámára vonatkozó megjegyzést itt lehet közölni.

Például:

Megjegyzés:

. – 20 példányban nyomtatott kiadás.

3.6.3. Megjegyzések a megjelenés adatairól

- 3.6.3.1. A megjelenés adatainak forrását megjegyzésben lehet megadni.

- 3.6.3.2. A hamis vagy fiktív nyomdahelyek feloldásának forrását itt lehet leírni.

- 3.6.3.3. Ha a megjelenés helyét vagy a kiadó/nyomdász nevét a kiadványban található kiadói vagy nyomdászjelvény alapján lehet megállapítani, akkor a szükséges magyarázatot megjegyzésként meg kell adni.

- 3.6.3.4. Ha a megjelenés ideje kronogram formájában szerepel a kiadványban, erre megjegyzésben kell felhívni a figyelmet.

- 3.6.3.5. Ha a megjelenés adatai nem a címloldalról vagy a kolofonból valók, akkor helyüket megjegyzésként meg kell adni.

- 3.6.3.6. Ha bármely megjelenési adat a szakirodalomból származik, erre a megjegyzésben kell utalni.

- 3.6.3.7. Ha a megjelenés idejeként a címloldalon levőn kívül a kötet végén vagy az egyes művek belső címloldalán más dátum szerepel, ezt és ennek a kiadványon belüli helyét megjegyzésként kell közölni.

3.6.4. Megjegyzések a fizikai jellemzőkről

- 3.6.4.1. A leírást kiegészítő, magyarázó, a fizikai jellemzőkre vonatkozó megjegyzéseket lehet közölni.

Például:

Megjegyzés:

. – A lapok hátoldala üres.

. – Kézzel színezett illusztrációkkal.

. – Ívjelzése: A-G⁸, H⁴.

. – Párhuzamos oldalszámozása: p. 321-404.

. – Fekete és piros nyomású.

. – 24 sor; 24G típus.

3.6.4.2. A címoldal adatainak tipográfiai sajátosságaira megjegyzésben lehet utalni.

Például:

Megjegyzés:

. – A szerző neve (Agostino Galesi) a címoldal első és második sorában, hibásan:

NI
AVGVST- GALESII,

és az első sor a kötőjel fölé szedett NI szótagból áll.¹⁴⁶

3.6.5. **Megjegyzések a sorozatról**

Megjegyzésben lehet közölni a sorozat szerkesztőjének nevét, illetve bármely egyéb, a sorozatra vonatkozó kiegészítő adatot.

3.6.6. **Megjegyzések a kiadvány tartalmáról**

Megjegyzésben lehet közölni a kiadvány tartalmi sajátosságaira vonatkozó adatokat: például ha bibliográfiát, idegen nyelvű kivonatot vagy mutatókat tartalmaz.

Például:

Megjegyzés:

. – Sallustiusnak csupán a De coniuratione Catilinae c. művét és Sallustius életrajzát tartalmazza.

. – Bibliogr.: p. 291.

. – Mutatóval.

. – Latin nyelvű összefoglaló: p. 216-223.

3.6.7. **Megjegyzések a bibliográfiai kapcsolatokról**

A megjegyzések az adott kiadványnak vagy a benne foglalt műnek/műveknek más kiadványokkal és más kiadásokkal való kapcsolatáról adnak felvilágosítást.

Például:

Megjegyzés:

. – Előző kiadásának címe ...

3.6.8. **Megjegyzések a leírt példány egyedi sajátosságairól**

Óvatosságra van szükség annak eldöntésében, hogy egy adott sajátosság az adott kiadvány valamennyi példányára vagy csupán egyetlenre, éppen arra a példányra jellemző-e, amelynek alapján a leírás készül.

¹⁴⁶ Adams G-138.

Ha a katalógus tartalmaz a példányok egyedi sajátosságaira vonatkozó adatokat, akkor a leírt példány(ok) könyvtári jelzetét megjegyzésben kell közölni. Ha a katalógus nem tartalmaz ilyen adatokat, akkor is ajánlatos – a kiadás- és nyomásváltozatok azonosíthatósága érdekében – megadni annak a példánynak a könyvtári jelzetét, amelynek alapján a bibliográfiai leírás készül.

3.6.8.1. Megjegyzések a példány fizikai állapotáról

Itt kell leírni a példány hiányait, sérülését, a lapok vagy ívfüzetek hibás sorrendjét, a lapok restaurálására, a pótoltságra vonatkozó megjegyzéseket.

Például:

Megjegyzés:

. – Csonka példány: az első 16 levél a címlappal hiányzik.

3.6.8.2. Megjegyzések a provenienciáról és a kézirásos bejegyzésekről

Az adott kiadvány korábbi tulajdonosainak felsorolása: a kötetben található kézirásos bejegyzések, ex librisek és pecsétek, a kötéstáblákon lévő tulajdonosi jegyek alapján készített megjegyzés. Ha az egyes bejegyzésekhez évszám is kapcsolódik, érdemes a tulajdonosokat időrendben felsorolni. Külön említést érdemel, ha a kötetben beragasztott ex libris van, hiszen az önmagában is grafikai alkotás.

A mindenkori kutatás számára igen fontosak a kézirásos lapszéli jegyzetek (margináliák) és a sorközi (interlineáris) bejegyzések. Ezek gyakoriságát és nyelvét meg kell adni. Itt lehet felsorolni, tárgyuk megjelölésével, a könyv üres helyeire, például az üres oldalakra vagy az előzőekre írt hosszabb feljegyzéseket és a hozzákötött kódexlapot vagy nyomtatványtöredéket.

Például:

Megjegyzés:

. – A 131. levélen: „Stephan Glahdensky de Zegcz (?), 1617”. Az OSzK 19. századi tulajdonbélyegzőjével.¹⁴⁷

. – Az első kötet címlapjának verzóján ex libris: „The Right Honble Algernon Capell, Earl of Essex, Viscount Maldon, and Baron Capell of Hadham: 1701.” Gróf Apponyi Sándor (1844–1925) könyvtárából.¹⁴⁸

. – A kötetben több helyütt Ecsedi Báthory István (1555–1605) kézirásos bejegyzései olvashatók.¹⁴⁹

. – A lapszéleken 16. századi, latin, görög és német nyelvű kézirásos bejegyzésekkel.

¹⁴⁷ RMK III. 321= BNH Cat. M-687

¹⁴⁸ App. H. 2565

¹⁴⁹ Ant. 1253 BNH Cat.-ban nem szerepel, későbbi vétel.

3.6.8.3. Megjegyzések a példány kötéséről

A könyvkötés leírásához a szakirodalom ismerete és bizonyos gyakorlat szükséges. A pontos adatok kiderítése nem mindig lehetséges. A leírás javasolt szempontjai és adatai:

- a kötés készítésének ideje (évszázada);
- a kötés mérete, anyaga és díszítésének technikája (például: fatáblás bőrkötés, félbőr kötés, pergamenkötés; vaknyomásos, aranyozott, festett; egyesbélyegzős, görgetős, lemezes, és ezek kombinációja);
- a díszítés stílusa és leírása (például: gótikus, reneszánsz, barokk, historizáló);
- a kötés készítésének helye, a műhely, a mester;
- szakirodalmi hivatkozás (ha a könyvkötést a mesterre vagy műhelyre jellemző bélyegzők, görgetők, nyomólemezek stb. alapján a szakirodalom segítségével sikerült meghatározni).

Például:

Megjegyzés:

- . – 16. századi fatáblás, aranyozott bőrkötés, az előtáblán keresztrefeszítés lemez és a „Missale Frat. Eremitar” felirat.¹⁵⁰
- . – Világos bőrkötés, vaknyomással. Mérete 185x113 mm. Az elő- és háttáblán lombdíszes görgetős keret. A középsőben az előtáblán Ágost száz választófejedelem portréja, a háttáblán címere G.K. monogrammal. Wittenberg, 1582. (Haebler I. 222. p. [Georg Kammerberger] IX. lemez).¹⁵¹
- . – Dúsan aranyozott, piros maroquin kötés Augustin Du Seultól, a 17-18. századból.¹⁵²
- . – Magyarországi, aranyozott rokokó kötés, az elő- és a háttábla keretén évszám: 1766.¹⁵³
- . – 18. századi, nagyszombati, aranyozott bőrkötés.¹⁵⁴
- . – Teleki Mihályné Vér Judit számára 1688-ban készült kolozsvári legyeződíszes bőrkötés.¹⁵⁵
- . – 20. századi fatáblás félbőr kötés; szignált: Vörös Gyula 1964; a korábbi fatáblák.¹⁵⁶
- . – 19. századi könyvtári félvászon kötés.

3.6.8.4. Megjegyzések a példány kézi díszítéséről

Itt kell jellemezni a könyv belső kézi díszítését: az illuminálást, festést, iniciálékat, valamint a kézi kiemeléseket (rubrumozást).

¹⁵⁰ RMK III. 321 = BNH Cat. M-687

¹⁵¹ OSzK RK 54 = BNH Cat. P-714 = VD 16 P-3766

¹⁵² App. R. 439

¹⁵³ OSzK jelzete: RK 88

¹⁵⁴ OSzK jelzete: RK 11

¹⁵⁵ MTA Könyvtára RM I 2° 83

¹⁵⁶ MTA Könyvtára Inc. 905 = CIH 1404

Például:

Megjegyzés:

- . – 5. fol. (a₁) rektó: polikróm, aranyozott iniciálé csatlakozó indadísszel.
- . – Piros és kék lombardok, rubrumozás.

3.6.8.5. Megjegyzések a kolligátumról

Röviden azonosítani kell az adott példánnyal egybekötött más kiadványokat és kéziratokat, sorrendjük megjelölésével. Az azonosításhoz meg lehet adni a hozzákötött dokumentum(ok) bibliográfiai adatait (cím, szerző stb.) és/vagy a bibliográfiai hivatkozásokat (bibliográfiai forrásokat), vagy utalni lehet a katalógusban szereplő megfelelő más tétel(ek)re, a könyvtári jelzet(ek)re.

Például:

Megjegyzés:

- . – A kiadványhoz hozzákötve Nicolaus de Fara Kapisztrán Jánosról szóló életrajzának a kötetben olvasható nyomtatottól helyenként eltérő, 15. századi kéziratos változata.¹⁵⁷
- . – Hozzáköttve négy egyéb 16. századi nyomtatvány, lásd az Ant. 2283 jelzet alatt.
- . – A példány egy kolligátum második darabja (2.), vele egybekötve:¹⁵⁸
 1. Quintilianus, Marcus Fabius: Institutiones oratoriae / ed. Omnibonus Leonicensis. – [Venezia : typogr. operis Vallae, ca. 1480]. – CIH 2882; ISTC iq00028000.
 3. Ovidius Naso, Publius: Epistolae heroides / comm. Antonius Volscus et Hubertinus clericus. – Venezia : Johannes Alvisius de Varisio, 1501. – EDIT 16 CNCE 41015.
 4. Valla, Laurentius: Elegantiae Latini sermonis. – Venezia : Johannes Baptista Sessa, pro Antonio Pasqualino, 8. Febr. 1499/1500. – CIH 3440; ISTC iv00067000.

3.6.8.6. Megjegyzések a példány különleges sajátosságairól

Le lehet írni a példány különleges anyagát, bibliofil kiadvány számozását vagy kötését, muzeális példány jellemzőit stb.

Például:

Megjegyzés:

- . – Pergamenre nyomtatott példány.
- . – A 75 példányban nyomtatott kiadás 23. számozott példánya.
- . – Az első 25 bőrbe kötött példány egyike.

¹⁵⁷ App. H. 179= BNH Cat. J-93.

¹⁵⁸ MTA Könyvtára Inc. 311/koll. 2 = CIH 2887 = ISTC iq00020000.

3.6.8.7. Az állományvédelemmel kapcsolatos megjegyzések

Itt lehet leírni a példány állapotát, restaurálásának eredményét, a szükséges állományvédelmi teendőket és óvintézkedéseket.

Például:

Megjegyzés:

- . – A 2-3. fol. sérült, a szöveg hiányos.
- . – Javított, részben laminált lapok; a 100-101. fol. (m₄-m₅) kilazult.
- . – A gerinc sérült, hiányos.
- . – Restaurált kötés, új gerinc. Az eredeti bőrbevonat az elő- és háttáblára ragasztva.

3.7. A leírás 8. adatszoportja. Szabványos azonosító

A könyvek és az időszaki kiadványok nemzetközi szabványos számát (ISBN és ISSN) 1970-ben, illetve 1975-ben vezették be. A régi nyomtatványoknak nincs ilyen számozási rendszere, és ezek esetében a kiadvány azonosítására különböző megoldásokat javasoltak. Mindegyik abban áll, hogy a kiadvány azonosítóját magából a kiadványból vett szövegrészekből, adatokból építik fel. Arról, hogy melyik típusú azonosítót kell használni, és azt hogyan kell képezni, nincs egységes nemzetközi megállapodás.

Az azonosító alkalmas lehet hasonló kiadványoknak (kiadásoknak) vagy egy kiadvány változatainak megkülönböztetésére, azonosítására. Előfordulhat viszont, hogy két olyan kiadványnak, amelyek némelyik bibliográfiai adatukban (például az impresszumban) különböznek, az azonosítója megegyezik. Az azonosító tehát jelezheti, hogy kiadás-, nyomás- vagy címodalváltozat esete forog fenn, amely további vizsgálatot igényel. Mindez a szedéssel nyomtatott kiadványokra vonatkozik, és nem használható az azonosító, ha a kiadvány túlnyomórészt vagy kizárólag metszetes anyagot, képtáblákat, térképeket vagy kottát tartalmaz.

A különböző típusú azonosítóknak más és más az alkalmazhatósága, teljesítőképessége.¹⁵⁹

Az azonosító (fingerprint) használata elsősorban akkor célszerű, ha azt valamelyik bibliográfia vagy katalógus közli. A leírandó kiadványt ilyen módon, fingerprintje segítségével, még a kevésbé jártas katalógizáló is azonosítani tudja, és a szakszerű leírást a megfelelő bibliográfiából vagy katalógusból átveheti. A fingerprint képzése mechanikus eljárás, amelyet könnyű megtanulni és alkalmazni.

3.7.1. A régi nyomtatványok leírásában a szabványos azonosító szerepét a fingerprint (ujjlenyomat) tölti be.

¹⁵⁹ A különböző típusú azonosítók történetéről és értékeléséről lásd: Tribal lays and the history of the fingerprint / Neil Harris. In: Many into one : Problems and opportunities in creating shared catalogues of older books : Papers presented on 11 November 2005 at the CERL Seminar hosted by the Biblioteca nazionale Centrale, Rome / ed. by David J. Shaw. London : CERL, 2006. 21-72 p. (CERL Papers ; 6)

- 3.7.2. Ha a kiadványnak vagy változatának azonosítása vagy más szempont indokolja, akkor a fingerprintet közölni kell. Másfajta azonosítót is le lehet írni.

E szabályzat nem írja elő, hogy a leírásban melyik típusú fingerprintet kell közölni, és azt hogyan kell képezni. Kétféle fingerprint van leginkább használatban: a LOC fingerprint¹⁶⁰ és az STCN fingerprint.¹⁶¹

- 3.7.3. A több fizikai egységben (kötetben) megjelent kiadvány egyes egységeihez (köteteihez) külön-külön fingerprintet kell rendelni.

- 3.7.4. A régi nyomtatványok azonosítására gyakran használt bibliográfiai azonosítót (BNH Cat., VD 16, EDIT 16, GW stb. szám) nem a 8. adatszoportban, hanem a 7. *Megjegyzések* adatszoportban kell leírni (→ 3.6. Bibliográfiai hivatkozás megjegyzés).

¹⁶⁰ A LOC fingerprintet alkalmazza, többek között, az EDIT 16 és VD 17 bibliográfia, illetve adatbázis. Lásd: Le edizioni italiane del XVI secolo : Censimento nazionale / Istituto centrale per il catalogo unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche. Vol. 1-5, A-D. Roma : ICCU, 1985-2005.

http://edit16.iccu.sbn.it/web_iccu/ihome.htm. – Das Verzeichnis der im deutschen Sprachraum erschienenen Drucke des 17. Jahrhunderts. <http://www.vd17.de/>. – A LOC fingerprint képzését példákkal lásd az angol, francia és olasz nyelvű kiadványban: Fingerprints = Empreintes = Imprime / Inst. de Recherche et d'Histoire des Textes in association with the National Library of Scotland. Paris : Institut de Recherche et d'Histoire des Textes [et al.], 1984. http://edit16.iccu.sbn.it/web_iccu/info/it/Impronta.htm. – Német fordítása: Fingerprints: Regeln und Beispiele. Nach der englisch-französisch-italienischen Ausgabe des Institut de Recherche et d'Histoire des Textes (CNRS) und der National Library of Scotland / übers. und eingel. von Wolfgang Müller. Berlin : dbi, 1992. – Rövid, jó leírás olasz nyelven: Manuale di regole di catalogazione per SBN / di Juliana Saponi. <http://www.cilea.it/Saponi/anti/antap3.htm>

¹⁶¹ Az STCN fingerprintet alkalmazza az STCN és az STCV adatbázis. Lásd: Short Title Catalogue Netherlands. <http://www.kb.nl/stcn/index-en.html>. – Short Title Catalogus Vlandereen: <http://www.stcv.be/eng/frame.html>. – Az STCN fingerprint képzését lásd: The STCN-fingerprint / P.C.A. Vriesema. In: Studies in Bibliography 39 (1986) 93-100. <http://etext.lib.virginia.edu/etcbn/toccer-sb?id=sibv039&images=bsuva/sb/images&data=/texts/english/bibliog/SB&tag=public&part=5&division=div>. – Holland nyelven: Dokumentaal 15 (1986) 55-61.

4. A TÖBB EGYSÉGBEN (KÖTETBEN) MEGJELENT KIADVÁNYOK LEÍRÁSA

A többkötetes kiadványok leírásában az egyes adatszoportok tartalma, azok forrásai, valamint az adatok rögzítésének szabályai megegyeznek az Általános előírásokban (2.) illetve az egyetlen egységből álló nyomtatványok leírásánál leírtakkal (3.).

A többkötetes kiadványok leírása – a leírás szerkezetétől függően – lehet többlépcsős vagy egylépcsős leírás.

A többlépcsős leírásban a többkötetes kiadvány egészére vonatkozó (=közös) adatokat és a csak egy-egy kötetre vonatkozó adatokat külön-külön, kötetenként csoportosítva kell leírni.

Egylépcsős leírás esetében a kiadvány egészének leírása összefoglalóan történik: a dokumentum egészére vonatkozó (=közös) és a csak egy-egy kötetre vonatkozó adatokat ugyanazon adatszoporton belül kell feltüntetni.

Törekedni kell a kiadvány egészére vonatkozó közös adatok megállapítására. Ha erre nincs mód, akkor a bibliográfiai leírás alapját képező kötet(ek)ből lehet ezeket megállapítani.

Kiegészítő szabályok:

- a többlépcsős leírásban az egyes egységekre vonatkozó adatokat egységenként új bekezdéssel kell tagolni;
- ha a fizikai egységeknek sorrendjüket kifejező megjelölésük (kötetjelzésük) és saját címük is van, ez utóbbit vessző előzi meg;
- az összevont formában leírt adatokat kötőjellel (-) kell összekapcsolni.

4.1. Többlépcsős leírás

Minta a többlépcsős leírás szerkezetére:

Főcím : Alcím / az első közös szerzőségi adat ; a második közös szerzőségi adat. – Kiadásjelzés / az adott kiadás közös szerzőségi adata. – A megjelenés helye : A kiadó neve, a megjelenés ideje. – Az egységek száma ; méret. – (A sorozat főcíme). – Megjegyzés. – Megjegyzés

Az egység megjelölése, Az egység címe. – Az egység megjelenési ideje. – Az egység mérete/terjedelme

Az egység megjelölése, Az egység címe. – Az egység megjelenési ideje. – Az egység mérete/terjedelme

Az egység megjelölése, Az egység címe. – Az egység megjelenési ideje. – Az egység mérete/terjedelme

4.1.1. Az egyes egységek adataiként csak azokat az adatokat szabad és kell leírni, amelyek eltérnek a kiadvány egészének adataitól, kivéve a megjelenés idejét.

4.1.2. A kiadvány egészére vonatkozó közös adatok 1. adatszoportja és a kötetadatok 1. adatszoportja. A cím és a szerzőségi közlés.

Adatelemei:

A kiadvány egészére vonatkozó közös adatok:	Kötetadatok:
– főcím	– kötetjelzés és/vagy kötetcím
– párhuzamos cím, alcím	– párhuzamos kötetcím, alcím
– szerzőségi közlés	– szerzőségi közlés

- 4.1.3. A kiadvány egészére vonatkozó közös adatok 2. adatsorozatja és a kötetadatok 2. adatsorozatja. Kiadás

Adatelemei:

A kiadvány egészére vonatkozó közös adatok:	Kötetadatok:
– kiadásjelzés	– kiadásjelzés
– az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés	– az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés

A 2. *Kiadás* adatsorozatban csak akkor közölhetők a kiadvány egy egységére vonatkozó adatok, vagyis az egység kiadásjelzése, illetve az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlése, ha ezek az adatok eltérnek a kiadvány egészére vonatkozó adatoktól.

- 4.1.4. A kiadvány egészére vonatkozó közös adatok 4. adatsorozatja és a kötetadatok 4. adatsorozatja. Megjelenés

Adatelemei:

A kiadvány egészére vonatkozó közös adatok:	Kötetadatok:
– a megjelenés helye	– a megjelenés helye
– a kiadó neve	– a kiadó neve
– a megjelenés ideje	– a megjelenés ideje
– a nyomda székhelye	– a nyomda székhelye
– a nyomda neve	– a nyomda neve

A 4. *Megjelenés* adatsorozatban a kiadvány egészének megjelenési idejét is, és az egyes egységek megjelenési idejét is meg kell adni. Ha az egységek adata eltérő, akkor a kiadvány egészének adatát összevont formában kell leírni, kötőjellel összekötve az egységek legkorábbi és legkésőbbi megjelenési dátumát.

Az egység megjelenésének adatait – a megjelenés idejét kivéve – csak akkor szabad és kell leírni, ha ezek az adatok eltérnek a kiadvány egészére vonatkozó közös adatoktól.

- 4.1.5. A kiadvány egészére vonatkozó közös adatok 5. adatsorozatja és a kötetadatok 5. adatsorozatja. Fizikai jellemzők

Adatelemei:

A kiadvány egészére vonatkozó közös adatok:	Kötetadatok:
– az egységek (kötetek) száma	– terjedelem
– illusztráció	– illusztráció
– formátum és/vagy méret	– formátum és/vagy méret
– melléklet	– melléklet

Az 5. *Fizikai jellemzők* adatcsoportban a kiadvány egészének adataiként meg kell adni az egységek számát (db vagy, ha nem kötetek formájában jelent meg, akkor más megnevezés), valamint – ha az egységek ezen adata megegyezik – formátumát és/vagy méretét. Az egyes egységek adataiként azokat az adatokat kell leírni, amelyek nem jutnak kifejezésre a kiadvány egészének adataiban, például az egység terjedelmét, illusztrációját stb.

4.1.6. A kiadvány egészére vonatkozó közös adatok 6. adatszoportja és a kötetadatok 6. adatszoportja. Sorozat

Adatelemei: (mind a kiadvány egészére vonatkozó közös adatokként, mind kötetadatokként):

- a sorozat főcíme,
- a sorozat párhuzamos címe, alcíme,
- a sorozatra vonatkozó szerzőségi közlés,
- a sorozaton belüli szám,
- az alsorozat megjelölése és/vagy címe,
- az alsorozat párhuzamos címe, alcíme,
- az alsorozatra vonatkozó szerzőségi közlés,
- az alsorozaton belüli szám.

A 6. *Sorozat* adatszoportban, ha a sorozat számozatlan, vagy ha a kiadvány egységeinek közös a sorozaton belüli száma, akkor a sorozatra vonatkozó adatokat a kiadvány egészére vonatkozó adatok között kell leírni.

Ha a kiadvány egyes egységeinek önálló sorozaton belüli száma van, vagy más, a sorozatra vonatkozó adatuk eltér, akkor a sorozati adatokat az egységek adatai között kell leírni.

4.1.7. A kiadvány egészére vonatkozó közös adatok 7. adatszoportja és a kötetadatok 7. adatszoportja. Megjegyzések

A 7. *Megjegyzések* adatszoportban a megjegyzések vonatkozhatnak a kiadvány egészére, illetve az egyes egységekre.

A kiadvány egészére vonatkozó, és minden egyes leírt egységre vonatkozó megjegyzéseket – egységenként csoportosítva – külön-külön adatszoportként kell leírni.

4.1.8. A kiadvány kötetadatainak 8. adatszoportja. Szabványos azonosító

A 8. *Szabványos azonosító* adatszoportban a kiadvány egységeinek szabványos azonosítóját (fingerprintjét) az egyes egységekre vonatkozó adatok között kell megadni.

Példa a többlépcsős leírásra:

M. Tullii Ciceronis Opera, cum optimis exemplaribus accurate collata. – Amstelaedami : ex officina Ioannis Blaeu, 1656–1659. – 10 db ; 12o (14 cm)
Közös címoldal csak az első kötetben, ennek évszáma 1658. – 17. századi díszítetlen pergamenkötésben. – Gróf Apponyi Sándor gyűjteményéből

[Tom. 1], M. Tullii Ciceronis Rhetorici libri – 1659. – [16], 840 p. : 2 rézmetszetes ill., nyomdászjelvény. – A közös címoldal után az egyes kötetek tartalmának felsorolása, majd a kötet saját címoldala következik.

[Tom. 2], M. Tullii Ciceronis Orationum tomus I. – 1659. – 663, [1] p. : nyomdászjelvény

[Tom. 3], M. Tullii Ciceronis Orationum tomus II. – 1659. – 595, [1] p. : nyomdászjelvény

[Tom. 4], M. Tullii Ciceronis Orationum tomus III. – 1659. – 606, [2] p. : nyomdászjelvény

[Tom. 5], M. Tullii Ciceronis Epistolarum ad familiares libri XVI, ad optimas editiones collati. – 1659. – 548, [4] p. : nyomdászjelvény

[Tom. 6], M. Tullii Ciceronis Epistolae ad Atticum, aliosque, ad optimas editiones collatae. – 1657. – [10], 740 p. : nyomdászjelvény

[Tom. 7], M. Tullii Ciceronis Philosophicorum tomus I. – 1659. – 534 p. : nyomdászjelvény

[Tom. 8], M. Tullii Ciceronis Philosophicorum tomus II. – 1659. – 418 p. : nyomdászjelvény

[Tom. 9], M. Tullii Ciceronis De officiis libri tres ; Cato Maior, vel De senectute ; Laelius, vel De amicitia ; Paradoxa stoicorum sex ; Consolatio M. Tullio Ciceroni in quibusdam exemplaribus adscripta. – 1656. – 346 p. : nyomdászjelvény¹⁶²

4.2. Egylépcsős leírás

Minta az egylépcsős leírás szerkezetére:

Főcím : Alcím / közös szerzőségi adat. Kötetjelzés, Kötetcím. Kötetjelzés, Kötetcím. – A megjelenés helye : A kiadó neve, a megjelenés ideje-a megjelenés ideje (A nyomda székhelye : A nyomda neve). – A kötetek száma : illusztráció ; méret + melléklet. – (A sorozat főcíme ; sorozaton belüli szám-sorozaton belüli szám)

Megjegyzés. – Megjegyzés. – Megjegyzés

4.2.1. Az egylépcsős leírás adatszoportjait és adatait a 2.2.3. pont tartalmazza.

4.2.2. Kiegészítő előírások az egyes adatszoportokhoz

¹⁶² App. R. 378a

- 4.2.2.1. Az *1. A cím és a szerzőségi közlés* adatcsoport: ha a köteteknek nincs sem kötetcímük, sem saját szerzőségi adatuk, akkor a kötetjelzéseket összevont formában kell leírni.
- 4.2.2.2. A *2. Kiadás* adatcsoportban csak a kiadvány egészére vonatkozó kiadási adatok írhatók le. Ha a köteteknek a kiadvány egészétől eltérő kiadási adataik vannak, ezeket a *7. Megjegyzések* adatcsoportban lehet leírni.
- 4.2.2.3. Ha az egyes egységek megjelenési ideje eltérő, akkor azokat a *4. Megjelenés* adatcsoportban összevont formában kell leírni.
- 4.2.2.4. Ha a kiadványban a lapok (oldalak, hasábok) számozása folyamatos, akkor azok teljes számát az *5. Fizikai jellemzők* adatcsoportban az egységek (kötetek) száma után kerek zárójelben meg kell adni. Ha a melléklet(ek)nek saját terjedelema van, akkor azt mellékletenként külön kerek zárójelbe téve le lehet írni. (→ még 3.4.2.)
- 4.2.2.5. Ha a sorozat kötetenként számozott, a leírt kötetek sorozaton (alsorozaton) belüli számait fel kell sorolni, illetve ha van rá mód, összevontan kell leírni a *6. Sorozat* adatcsoportban.
- 4.2.2.6. A megjegyzések vonatkozhatnak mind a kiadvány egészére, mind az egyes részekre. A megjegyzések az egykötetes dokumentum leírása számára meghatározott esetekben kötelezők a *7. Megjegyzések* adatcsoportban. Minden egyes megjegyzést külön adatcsoportként kell leírni.
- 4.2.2.7. A *8. Szabványos azonosító* adatcsoportban a kiadvány egységeinek szabványos azonosítóját (fingerprintjét) egységenként külön-külön adatcsoportként kell leírni.

Példa az egylépcsős leírásra:

Renati Descartes Epistolae. Pars prima, in quibus omnis generis quaestiones philosophicae tractantur, et explicantur plurimae difficultates quae in reliquis ejus operibus occurrunt. Pars secunda, in quibus omnis generis quaestiones philosophicae tractantur, et explicantur plurimae difficultates quae in reliquis ejus operibus occurrunt. Pars tertia, in quibus respondet ad plures difficultates ipsi propositas in Dioptrica, Geometria, variisque aliarum scientiarum subjectis. – Amstelodami : ex typographia Blaviana, 1580-1583. – 1 db : ill. ; 4o

A kötetek terjedelme: 1. köt.: [6], 383 p.; 2. köt.: [2], 404, [4] p.; 3. köt.: [16], 427 p. – Egybekötve, közös és kötetenkénti címlappal

5. A KIADVÁNYBAN MEGJELENT RÉSZDOKUMENTUMOK LEÍRÁSA

A kiadványban (a forrásdokumentumban) megjelent műről (részdokumentumról) analitikus szintű leírást lehet készíteni, ha a bibliográfia (a katalógus, a szolgáltatás) szempontjai vagy a mű fontossága, hungaricum volta ezt indokolják.

Minta a részdokumentum leírásának szerkezetére

A részdokumentum főcíme : a részdokumentum alcíme / a részdokumentum első szerzőségi adata ; a részdokumentum második szerzőségi adata. – In: A kiadvány főcíme / a kiadvány szerzőségi adata. – A kiadvány kiadásjelzése. – A kiadvány megjelenésének helye : a kiadvány kiadójának neve, a kiadvány megjelenésének ideje. – A részdokumentum oldalszáma : a részdokumentum illusztrációja. – Megjegyzés

- 5.1. A részdokumentum analitikus szintű leírásának adatszoportjait és adatelemeit a 2.2.4 pont tartalmazza.
- 5.2. Az analitikus leírás szempontjából *főforrásnak* minősül a kiadvány egésze. Csak akkor kell valamely adatot szögletes zárójelbe téve közölni, ha az adat külső forrásból származik.
- 5.3. Az analitikus leírásra az általános előírásokat (→ 2. fejezet) és az egyetlen egységben megjelent kiadványok leírásának szabályait (→ 3. fejezet), illetve a többkötetes kiadványok monografikus szintű leírásának szabályait (→ 4. fejezet) kell alkalmazni, kiegészítve az alábbi szabályokkal.
- 5.4. Kiegészítő előírások
 - 5.4.1. Ha a részdokumentumnak saját címoldala van, akkor ezt kell tekinteni a leírás első adatszoportja főforrásának. A külön címoldal meglétét, valamint a cím és a szerzőségi közlésre vonatkozó esetleges javításokat, kiegészítéseket a 7. *Megjegyzések* adatszoportban kell közölni. Ugyancsak itt kell közölni a külön címoldalon olvasható, a megjelenésre vonatkozó, a kiadványétól (a forrásdokumentumétól) eltérő megjelenési adatokat is (például a megjelenés idejét).
 - 5.4.2. Ha a forrásdokumentum (a kiadvány) folyamatos oldalszámozásán kívül a részdokumentumnak külön oldalszámozása is van, akkor a leírásban a kiadvány folyamatos oldalszámozása szerinti terjedelmet kell megadni, a részdokumentum saját oldalszámozását pedig a 7. *Megjegyzések* adatszoportban kell közölni.
 - 5.4.3. A leírásban a forrásdokumentum (a kiadvány) főcímét az adatszoportokat elkülönítő jel és az összekötő elem előzi meg (. – In:).

Például:

Részdokumentum önálló címodal nélkül:

Artickel christlicher Lere, so da hetten sollen auff's Concilium zu Mantua, oder wo es sonst worden were, uberantwortet werden, von unsers Teils wegen, und was wir annemen, oder nachgeben kündten, oder nicht etc. / Durch Doct. Mart. Luth. geschrieben. – In: Concordia : Christliche, widerholete, einmütige Bekentnüs nachbenanter Churfürsten, Fürsten und Stende Augspurgischer Confession . . . – Gedruckt zu Magdeburgck [Magdeburg] : durch Joachim Walden Erben, 1581. – fol. 157-183.¹⁶³

Részdokumentum önálló címodallal:

Disputatio XVI : De negociorum gestione, quam ... praeside ... Dn. Henrico Bocero ... antecessore in illustri Tubingensium Academia celeberrimo, praeceptore suo summe honorando ordinarii exercitii causa ... defendet Ioannes Sebastianus Lutz Stutgartianus. – In: Henrici Boceri in illustri academia Tubingensi antecessoris, Disputationum iuridicarum ... classis prima [-secunda]. – Tubingae : apud Georgium Gruppenbachium, 1596-1597. – [2], 10 p.

Megjegyzés: A forrásdokumentum címodalán a megjelenés éve 1596. A mű önálló címodallal és impresszummal: Tubingae, Typis Georgij Gruppenbachij, 1597. Folyamatos ívjelzéssel, de önálló lapszámozással.¹⁶⁴

A részdokumentum appendixként, önálló lapszámozással és címodallal, a kiadvány címodalán a műre, appendixre vonatkozó utalással:

Rerum ad Agriam anno M.D.LII. gestarum, brevis narratio Ioan. Sambuci. – In: Epitome rerum Ungaricarum velut per indices descripta / autore Petro Ranzano ; Adiecta est Rerum ad Agriam gestarum anno 1552. brevis eiusdem Sambuci Narratio. – Nunc primum edita, una cum appendice quadam / opera Ioannis Sambuci, Tirnaviensis Pan. – Viennae Austriae [Wien] : excudebat Raphael Hofhalter, 1558. – [14] fol.¹⁶⁵

¹⁶³ Ant. 4948=BNH Cat. A-688

¹⁶⁴ Ant. 4118(1)=BNH Cat. B-707.

¹⁶⁵ Példatár Nr. 31. 68-69. p.

A szabályzatot az *ISBD(A) International Standard Bibliographic Description for Older Monographic Publications (Antiquarian), 2006 Revision* előírásainak figyelembe vételével készítette Wojtilláné Salgó Ágnes (Országos Széchényi Könyvtár). Szerkesztette: Berke Barnabásné (Országos Széchényi Könyvtár). A szabályzat kidolgozásában közreműködtek: Bene Sándorné (ELTE Egyetemi Könyvtár), Berecz Ágnes (Ráday Gyűjtemény), Emmertné Szerőcsei Dóra (BME OMIKK), Gál Viktória (Debreceni Egyetem, Egyetemi és Nemzeti Könyvtár), Hegyi Ádám (Szegedi Tudományegyetem, BTK Könyvtár- és Humán Információtudományi Tanszék), Keveházi Katalin (Szegedi Tudományegyetem, Egyetemi Könyvtár), Körmeny Edit† (BME OMIKK), Rozsondai Béla (MTA Könyvtára), Szabó Julianna (Országos Széchényi Könyvtár), Szőnyi Éva (Budapesti Corvinus Egyetem Központi Könyvtár).